

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

CUMHURİYET HALK PARTİSİ KIRIKALE TEŞKİLATI
(1940 – 1950)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Doğan KIRAÇ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Kayhan ATİK

AĞUSTOS-2018
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

CUMHURİYET HALK PARTİSİ KIRIKALE TEŞKİLATI
(1940 – 1950)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Doğın KIRAÇ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Kayhan ATİK

AĞUSTOS-2018
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Kayhan ATİK danışmanlığında Doğan KIRAÇ tarafından hazırlanan “Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale Teşkilatı (1940 – 1950)” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

29/08/2018

Prof. Dr. Ömer BUDAK (Başkan)

Dr. Öğrt. Üyesi Kayhan ATİK

Dr. Öğrt. Üyesi Sıddık ÇALIK

Dr. Öğrt. Üyesi Erdal ÇETİNTAŞ

Doç. Dr. Sayime DURMAZ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2018

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum *Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale Teşkilatı (1940 – 1950)* adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

29/08/2018

Doğın KIRAÇ

ÖNSÖZ

Bu çalışmamızda Türkiye’deki Siyasal Partilerin gelişim süreci ile Cumhuriyet Halk Partisi Örgütlenmesine değinilmiş, esas araştırma konumuzu teşkil eden 1940 – 1950 yılları arası Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi teşkilatı incelenmiştir.

Araştırmamızın temel kaynaklarını Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi ve ilgili eserler oluşturmaktadır. Kırıkkale CHP Teşkilatı ile ilgili incelediğimiz dönem konusunda ulusal ve yerel basın kaynaklarının bize yeterli oranda ışık tutmadığı görülmüştür. CHP’nin Parti Merkezi, resmi kurumlar ve mahalli olarak da yaptığımız saha çalışmamızda yeterince aydınlatıcı bilgilere ulaşamamıştır.

Bu çalışmamızın, elde ettiğimiz kaynaklarımız ışığında Kırıkkale ve Kırıkkale CHP Teşkilatı hakkında özgün ve bir ölçüde aydınlatıcı olduğu düşünülmektedir.

Öncelikle tez konumuzun seçiminde, planlanmasında, araştırılmasında ve yönlendirilmesinde bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Kayhan ATİK’e ve ayrıca bu araştırmamda yol ve yöntem olarak desteklerini benden esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Erdal ÇETİNTAŞ’a ve Arş. Gör. Dr. Hakan DOĞAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Doğan KIRAÇ
Kırıkkale, Ağustos 2018

ÖZET

Ülkemizde 19.yy'ın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan siyasi partileşme süreci ve partilerin örgütlenme yapısı, siyasal parti sistemimizin oluşumu hakkında bize önemli ölçüde bilgi vermektedir. Kuruluşundan itibaren ve Tek-Parti yönetimi ile sonrasındaki demokrasi dönemlerinde ülke siyasetinde çok önemli rol oynayan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Türkiye’de cumhuriyetin ilanından sonra rejimin kök salmasını sağlarken, uyguladığı siyasetle de ülke ve halk üzerinde büyük izler bırakmıştır. Türkiye’nin kurumsallaşmasını tamamlamış en eski partisi olan CHP, oynadığı tarihi rolün yanı sıra örgütlenmesi açısından da incelenmeye değer bir parti olmuştur. CHP, ülkeyi yönetirken politikalarını uygulayabilmek için tavandan tabana kadar etkili, merkezden taşraya doğru hiyerarşik ve merkeziyetçi bir örgütlenme modeli benimsemiştir.

Bu çalışmamızda CHP’nin merkez ve taşra örgütlenmesinden bahsedilmiş, esas olarak da partinin bir taşra örgütlenmesi olan Kırıkkale teşkilatı ele alınmıştır. CHP Kırıkkale Teşkilatı, Kırıkkale’nin 1944 yılında ilçe oluşuna kadar Ankara’nın Keskin ilçesinin bir nahiye teşkilatı olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Çalışmamızda Kırıkkale’nin ilçe olmasıyla birlikte, buraya bağlanan nahiye ve köylerdeki, partinin en küçük faaliyet birimleri olan ocaklardan başlayarak ilçe teşkilatının kuruluş aşamasına geçilmesi ve örgütlenmesine değinilmiş, ardından 1944 yılından itibaren ilçede yapılan yerel seçimlerden bahsedilmiş ve seçim sonuçları verilmiştir. 1944 yılından başlayarak yapılan parti ilçe kongreleri ve kongrelerle oluşan yönetim kurullarıyla birlikte kurul üyelerinin isimleri ve meslek grupları da bu çalışmamızda belirtilmiştir. Bundan sonra Kırıkkale Halkevi ve Halkodalarının kuruluşu ve örgütlenmesi incelenmiş, ayrıca 1948 yılında yapılan milletvekili ara seçimleri için Kırıkkale adına aday belirleme sürecine değinilmiştir. Son olarak CHP Kırıkkale İlçe Teşkilatı’nın Ankara İl Kongresi faaliyetleri ile Kırıkkale’deki eğitim ve kültür, bayındırlık, imar ve ulaşım, ekonomik, sosyal ve ticari faaliyetleri yanında tarım, orman, su ve sağlık işleri alanındaki faaliyetleri de çalışmamızda yer almıştır.

Anahtar kelimeler: Kırıkkale, CHP, ARMHC, Seçimler, Kongreler, Faaliyetler, Ocak.

ABSTRACT

The process of political party system and the organization of the parties that emerged in the second half of the 19th century in our country give us important information about the formation of our political party system. The Republican People's Party (CHP), which has played a very important role in the politics of the country since its establishment and during the periods of democracy after the administration of the One Party, has left great traces on the country and the people with its politics, while ensuring that the regime is rooted after the proclamation of the republic in Turkey. CHP, Turkey's oldest party has completed its institutionalization, to be examined in terms of value as well as the organization of the historical role has been a party. The CHP has adopted a centrally rural, hierarchical and decentralized organizational model that is as effective as the bases to implement policies that govern the country.

In this study, the central and provincial organization of the CHP was mentioned, and mainly the organization of Kırıkkale, which is a provincial organization of the party, was discussed. Kırıkkale Organization of CHP continued to operate as a regional organization of the Keskin district of Ankara until the formation of Kırıkkale as a district in 1944. In this study, connected to the transition and organization of the district organization to the establishment phase, starting from the quarries, the smallest activity units of the party in the towns and villages being district of Kırıkkale. Subsequently, local elections held in the district since 1944 were mentioned and election results were given. Starting from 1944, the names of the members of the board of directors, as well as the professional groups formed by the district and general congresses are mentioned in this study. After that, the organization and organization of Kırıkkale Community House and Public Chambers were examined, as well as the candidate election process of the parliamentary midterm elections in 1948 held in for Kırıkkale. Lastly, with the activities of Ankara Provincial Congress of Kırıkkale District Organization of CHP, we also took part in our activities in the field of education, culture, public works, zoning and transportation, economic, social and commercial activities as well as agriculture, forestry, water and health works in Kırıkkale.

Key Words: Kırıkkale, CHP, ARMHC, Elections, Congresses, Activities, Seedbed.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
ARMHC	: Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri
ARMHG	: Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Grubu
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	: Bakınız
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CHPE	: Cumhuriyet Halk Partisi Evrakı

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1:	1941 Yılı Kırıkkale Nahiyesi CHP Yönetim Kurulu Üyeleri	32
Tablo 2:	1944 Tarihli ve 4622 Sayılı Kanuna Göre Kırıkkale'deki CHP Ocakları Listesi.....	34
Tablo 3:	Kırıkkale Resmi Nahiyesi İkinci Seçmen Listesi	36
Tablo 4:	Kırıkkale Nahiyesi Belediye Meclisine Seçilen Asil Ve Yedek Üyeler.....	38
Tablo 5:	1946 Yılı Kırıkkale İlçe Belediye Meclisi Üyeleri Listesi	39
Tablo 6:	1945 Yılı Kırıkkale CHP İlçe Kongresine Katılan ve Kayıtlı Üye Sayıları	43
Tablo 7:	1946 Yılı CHP Kırıkkale İlçe Kongresine Katılan ve Kayıtlı Üye Sayıları	45
Tablo 8:	1948 Yılı CHP İlçe Yönetim Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri.....	47
Tablo 9:	Kırıkkale İlçesi Merkez Nahiyesi Yönetim Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri.....	48
Tablo 10:	Kırıkkale İlçesi Merkez Ocağı Yönetim Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri.....	48
Tablo 11:	1948 Yılı Milletvekili Araseçimleri İçin Yoklama Kuruluna Kırıkkale'den Katılacaklar Listesi	58

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR	iv
TABLolar DİZİNİ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	12
CUMHURİYET HALK PARTİSİ TEŞKİLATI.....	12
1.1. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti	12
1.2. Cumhuriyet Halk Partisi Merkez Teşkilatı.....	16
1.2.1. Genel Başkan.....	16
1.2.2. Parlamento Örgütü.....	18
1.2.3. Kongreler.....	20
1.2.4. Genel Merkez Organları	24
1.3. Cumhuriyet Halk Partisi Taşra Teşkilatı	26
İKİNCİ BÖLÜM.....	31
CUMHURİYET HALK PARTİSİNİN KIRIKKALE TEŞKİLATI	31
2.1. Kuruluşu	31
2.2. Yerel Seçimler.....	36
2.3. Kongreler	41
2.4. Halkevleri ve Halkodaları Teşkilatı	55
2.5. 1948 Ara Seçimleri.....	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	62

CUMHURİYET HALK PARTİSİ KIRIKKALE TEŞKİLATI
FAALİYETLERİ.....62

3.1. İl Kongresi Faaliyetleri.....	62
3.2. Eğitim ve Kültür Faaliyetleri	67
3.3. Bayındırlık-İmar ve Ulaşım Faaliyetleri.....	72
3.4. Ekonomik – Sosyal ve Ticari Faaliyetler.....	75
3.5. Tarım, Orman ve Su İşleri Faaliyetleri.....	79
3.6. Sağlık İşleri Faaliyetleri.....	83

SONUÇ.....85

EKLER.....89

EK-1	89
EK-2	90
EK- 2 Devamı	91
EK-2 Devamı	92
EK-3	93
EK-4	94
EK-5	95
EK-6	96
EK-7	97
EK-8	98
EK-9	99
EK-10	100
EK-11	101
EK-12	102
EK-13	103
EK-14	104

EK-15	105
EK-16	106
EK-17	107
EK-18	108
EK-19	109
EK-20	110
EK-21	111
EK-22	112
EK-23	113
KAYNAKÇA.....	114

GİRİŞ

Günümüzde siyasi partiler bütün demokratik toplumlarda olduğu gibi ülkemizde de varlığı vazgeçilmez hale gelmiş ve toplumların en geniş temsil yeteneğine sahip örgütleridirler.

Bugün artık siyasi partiler çağdaş yönetim sistemlerinin en önemli unsurları olarak kabul görmektedir. Toplum hayatında çok etkin hale gelen partilerin, herkesin birleşebileceği bir tanımını vermek pek mümkün değildir.¹

Bir ülkede demokrasi uygulamasının en önemli kanıtı siyasi partilerin özgürce faaliyetlerini yerine getirebilmesidir. Ülke yönetimlerinin el değiştirmesini sağlayan seçimler o ülkeyi demokratik ülkeler sınıfına taşımaktadır.² Ülkelerin bu seviyeye ulaşmasını sağlayan en önemli yapılar da elbette ki demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerdir.

Siyasi partiler her topluma göre siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik değişimlerin sonucu doğar ve belirli oranda da bunlar tarafından şekillendirilirler. Ülkelerdeki siyasal parti sistemi büyük oranda o ülkenin siyasal yönetim şeklini etkiler.³ Siyasal partilerin kendi içindeki yapılaşması, örgütlenmesi ne kadar demokratik, çoğulcu ve toplum istek ve ihtiyaçlarına yönelik oluşturulmuşsa o ülkenin yönetim şekline de o oranda uygulaması yansımaktadır.

Ülkemizdeki siyasi partiler de 19. yüzyılın ikinci yarısından bu yana yaşanan toplumsal, kültürel ve ekonomik şartlardan elbette etkilenmiştir. Suna Kili, “Türk siyasal parti gelişmeleri her zaman ve her dönemde başarılı olmamıştır. Siyasal Partiler özgürlükçü, demokrasi ve çağdaşlaşma atılımlarına her zaman olumlu

¹ Mehmet Kabasakal, *Türkiye’de Siyasal Parti örgütlenmesi (1908 – 1960)*, Tekin Yayınevi, 1. Basım, İstanbul, 1991, s. 11.

² Turgay Uzun, “Siyasal Partiler ve Türkiye”, *İttihat ve Terakkiden Günümüze Siyasal Partiler*, Editör: Turgay Uzun, Orion Kitabevi, Ankara, 2010, s. 7-8.

³ Suna Kili, *Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1995, s. 185.

katkıda bulunmamıştır. Fakat bazı aksaklıklara, duraklamalara ve açık rejimi yaşatma konusunda zaman zaman ülkenin karşılaştığı sorunlara karşın, Türkiye’de siyasal partiler konusunda bir deneyim ve bilgi birikimi olmuştur.”⁴ demektedir. Türkiye’de bu deneyim ve birikim elbette kolay olmamıştır. Tanzimat döneminden bu yana demokrasi yolunda ilerleyen bu ülkede halk, her zaman kendi gelenek ve göreneklerinin karşılığını gördüğü her uygulamayı benimserken, bunun aksini gördüğü durumlarda direnç gösterme yoluna gitmiştir. Dolayısıyla halk ülkemizdeki partilerin uygulamalarına da bu açıdan bakmıştır. Demokrasi ve çağdaşlaşma yolunda atılan adımlar ne kadar halka dönükse partiler de o yönde karşılık bulmuştur. Türkiye’deki siyasal partiler de örgütlenme ve uygulama açısından kolay kolay yetkinliğe ulaşmamıştır. Parti içi ve partiler arasındaki mücadele ülkemizdeki demokrasi uygulamaların da etkili olmuştur. Parti kadrolarının demokrasiyi içselleştirememeleri uygulamada aksaklıklara neden olurken hem toplumsal memnuniyetsizliğe hem de demokrasi dışı güçlerin neredeyse bütün yaşama müdahalelerine zemin hazırlamıştır.

Türkiye’de birçok önemli siyasal değişim tepeden ve devrim yoluyla gerçekleşmiş ve bu durum Türk siyasal hayatında bugün bile etkisini gösteren sonuçlara yol açmıştır. Bu devrimleri gerçekleştiren askeri bürokrat kadrolar, devrimleri korumayı asli bir görev olarak kabul etmişler ve bunu gerçekleştirebilmek için devlet yapısı içinde ayrıcalıklı ve vesayetçi konumlarını koruma yoluna gitmişlerdir.⁵ Askeri bürokrat kadrolar ülkemizde partilerin doğuşundan bu yana siyasal değişimlere müdahale etmişlerdir. Bunu yaparken de içinden çıkmış oldukları toplumun yetkin olmadığını, onlar için en doğru ve iyi olanın kendi devrim uygulamaları olduğunu düşünerek, hem toplumu hem de ülkeyi korumayı görev bilmişlerdir.

Bunun yanı sıra toplumsal yaşamı derinden etkileyen bir diğer unsur Türkiye’deki rejimin uygulanmasının halkta yansımaları olmuştur. Devletin rejimi tanımlaması ve uygulamada demokrasi değerleriyle ne kadar uyduğu, halk üzerinde ne kadar etkili olduğu kamusal alan yorumunu her zaman gündemde tutmuştur. Şükrü Hanioğlu bu konuya; “Oldukça uzun parantezlere sahip olmakla birlikte başlangıcı neredeyse bir

⁴ Kili, a.g.e., s. 186.

⁵ Ergun Özbudun, *Otoriter Rejimler, Seçimsel Demokrasiler ve Türkiye*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011, s. 130.

asır geriye götürülebilen demokrasi tecrübemizin, siyasi kültürümüz ve siyaset yapma üslubumuz üzerinde şaşırtıcı ölçüde sınırlı etki yaptığını, Türk siyasetinin içinden bir türlü çıkmaya muvaffak olamadığı kısır döngüsünün asli nedenlerinden belki de en mühiminin yaklaşık bir asırlık süre içinde rejimin temellerinin kamusal yorumu ve bunun nasıl yapılacağı üzerinde toplumsal bir uzlaşmanın sağlanamamış olmasıdır.”⁶ şeklinde değinmiştir. Bugün bile bu uzlaşmanın sağlanabildiği sorgulanmaktadır. Bunun aynı zamanda yasal bir zemine oturtulması ihtiyacı hiç şüphe götürmezdir.

Türkiye’de her şeye rağmen demokrasinin kazanımları, halkın ulaştığı demokratik olgunluk elbette hiç küçümselemeyecek seviyededir. Bu, yeterli olmasa da ülkemizdeki partiler yine de bu demokratik rejimin halkta en önemli vazgeçilmez temsilcileri konumundadır. Demokratik siyasetin yürütülebilmesi için en başta siyasi partilere ihtiyaç vardır. Şüphesiz demokrasi için birden fazla partinin varlığı şarttır. Bu bakımdan demokrasi çok partili bir siyasi rejimdir.⁷

Partiler bir örgüt olma özelliği taşır. Bununla birlikte her örgüt bir parti değildir. Partinin bir organizasyonu vardır. Her örgüt gibi parti örgütü de hiyerarşik bir insan yapılanmasıdır. Partiler başka örgütlerden daha geniş ve yaygın bir örgütlenme oluşturmaya çalışır. Ülkenin bütününe yayılarak yerleşim yerlerinde temsilcilik açar veya temsilci bulundurur. Her partinin bir programı olur. Parti programlarında ülkenin temel meselelerinin neler olduğu ve bunların nasıl çözüleceği konusunda görüş ve öneriler bulunur.⁸ Siyasi partilerin ülke genelinde örgütlenerek yayılması demokrasi ve halkın temsili açısından çok önemlidir. Siyasi partiler ne kadar yaygın örgütlenmişse o kadar halka ulaşmış, onların ihtiyaç ve isteklerine cevap verebilme olanağına sahip olmuş olur. Halka ulaşan, ihtiyaç ve isteklerini yerine getirebilen bir parti de halkla bütünleşip ülkenin kaderine yön verebilir.

Türkiye’de partilerin işleyişi, demokratik hayatımızın bir bakıma yansıması şeklindedir. Partilerde demokrasinin işleyebilmesi için ilk önce çok iyi bir örgüt

⁶ Şükrü Hanioglu, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Zihniyet, Siyaset ve Tarih*, Bağlam Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2006, s. 123.

⁷ Atilla Yayla, *Siyaset Bilimi*, Adres Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2016, s. 156.

⁸ Yayla, a.g.e., s. 176.

yapısının olması gerekir.⁹ Suavi Tuncay, “Türkiye’deki bütün siyasi partilerin kitle partisi olma eğilimi taşıdıklarını ve genellikle üyelik aidatı almadıklarını, ancak bununla başa baş örgüt yapısı uygulamaları açısından kadro partileri yapısına daha uygun olduğunu söylemektedir.”¹⁰

Kadro partileri, sadece seçim geldiği zaman seçmeni etkileme potansiyeline sahip kimseleri aday göstererek seçime katılan, geniş kadroları olmayan partilerdir. Bu partiler 19. Yüzyıl’da ve parlamento içinden çıkmıştır. Seçim zamanı dışında, dar ve seçkinlerden oluşan kadroları bulunmaktadır. Kitle partileri ise kadro partilerinden sonra 19. Yüzyıl’ın sonları ile 20. Yüzyıl’ın başlarında ve parlamento dışında oluşmuşlardır. Kitle partilerinin doğuşunda sosyal ve ekonomik gelişmeler ve toplumdaki sosyal değişimler etkili olmuştur. Bu partiler ülkelerin tamamında örgütlenirler.¹¹

Buna göre, ülkemizdeki siyasi partilerin yapılarını incelediğimizde partiler, kitle partileri gibi gözükse de aslında kadro partileridirler. II. Meşrutiyet’ten günümüze tarihsel olarak baktığımızda bunun böyle olduğu görülmektedir. Suavi Tuncay’a göre, “Türkiye’de örgüt yapısı, lider, yönetimler, delege, üye ve halk – seçmen ilişkisi karar mekanizması yönünden kapalı bir örgüt görünümündedir.”¹² Ülkemizde liderler ve partilerin gücü, örgüt yapısı içinde halktan değil, politikacıların siyasi partilerdeki delege ağalığından kaynaklanmakta ve bu durumun lider sultasıyla yürütülen politik oligarşiyi günümüzde daha da artırdığı gözlenmektedir.¹³

Bernard Lewis, “Türkiye’de siyasi partilerin ilk başlangıçları, 19. Yüzyıl ortalarına kadar geri gidebilir ve Avrupa parti politikasından farklı birçok gelişme çizgileri belirtir. Birinci Meşrutiyet döneminde, 1876 ve 1877 seçimlerinde mücadele etmek veya o zaman parlamento içi gruplar kurmak üzere, hiçbir parti ortaya çıkmadı. Ancak Abdülhamit yönetimine karşı, onu devirmek üzere birçok kanunsuz muhalefet

⁹ Suavi Tuncay, *Parti İçi Demokrasi ve Türkiye*, Gündoğan Yayınları, 2. Basım, İstanbul, 2000, s. 169.

¹⁰ Tuncay, a.g.e., s. 172.

¹¹ Yayla, a.g.e., s. 179.

¹² Tuncay, a.g.e., s. 175.

¹³ Tuncay, a.g.e., s. 182.

grupları teşekkül etti.”¹⁴ demektedir. Şüphesiz ki meşrutiyetle başlayan demokrasi yolculuğumuza, meşru olmayan yöntemlerle yönetime dahil olmak isteyenler olsa da bugüne kadar devam etmiştir.

Ülkemizde bugünkü anlamda ilk siyasal partilerin II. Meşrutiyetle ortaya çıktığı söylenebilir. Bunun ilk göstergesi de İttihat ve Terakki Partisidir. II. Meşrutiyet dönemi daha önceki yıllarda hiç olmadığı oranda toplumumuzu ve aydınlarımızı şekillendirmiş, siyasallaştırmış ve hareketlendirmiştir. İşte 1908 tarihinde yapılan seçim Türk siyasi hayatında çok partili siyasal hayatın ilk başladığı seçimdir. Milli Mücadele sonrasında kurulan yeni devletimizde 23 yıl boyunca otoriter tek parti rejimi dönemi yaşanmış ve bu dönemde toplumumuzdaki hareketlilik ve farklılık çok büyük oranda ortadan kalkmıştır.¹⁵ Bu dönemde ülkeyi tek parti olarak otoriterce yöneten, toplumu kendi belirlediği kalıplara göre şekillendirmeye çalışan parti Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur.

Bugün Türkiye’de var olan en eski parti Cumhuriyet Halk Partisi’dir. Kemal Karpat’a göre, “Türkiye’de en eski parti olan Cumhuriyet Halk Partisi, doğrudan doğruya Atatürk’e ve Cumhuriyet rejiminin tarihine bağlıdır.”¹⁶ Cumhuriyet Halk Partisi’ni Mustafa Kemal Atatürk’ün de dahil olduğu eski İttihat ve Terakki mensubu üyelerinin bir kısmı ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin üyelerinin kurduğunu söyleyebiliriz.

İşgal güçlerine karşı örgütlenerek meydana gelen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri, 23 Nisan 1920 tarihinde meclisi oluşturmuşlardır. TBMM’nin toplanması tarihi sürecin en son halkasını oluşturmuştur. Jön Türklerle başlayarak I. ve II. Meşrutiyet ardından 1. Dünya Savaşı sonrası işgal ve direniş, direnişle beraber Erzurum ve Sivas Kongreleriyle örgütlenme ve nihayetinde TBMM’nin kuruluşu ile bu süreç tamamlanmıştır.¹⁷

¹⁴ Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 1996, s. 376.

¹⁵ Uzun, a.g.e., s. 9.

¹⁶ Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010, s. 471.

¹⁷ Turgay Uzun, “Tek Parti Döneminde Siyasal Oluşumlar”, *İttihat ve Terakki’den Günümüze Siyasal Partiler*, Editör: Turgay UZUN, Orion Kitabevi, Ankara, 2010, s. 111-112.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında en önemli rolü oynayan Birinci Büyük Millet Meclisi içinde çok çeşitli görüşlere sahip milletvekilleri vardı. Suna Kili, Birinci Meclisle ilgili olarak, “Bu dönem düşünceler, saklı açık amaçlar, kuruntular, arayışlar, siyasal ve toplumsal kökenler, tutkular yönünden karma bir kurul niteliğindedir. Her milletvekili ‘Ulusal Ant’ yani Misak-ı Milli’yi benimsemiş inanmış ve buna yürekten katılmıştır.”¹⁸ şeklinde belirtmektedir. Ancak zaman geçtikçe mecliste gruplaşmalar olmuştur. Mecliste iki grup ön plana çıkmıştı. Birincisi Mustafa Kemal ve onun gibi düşünen silah arkadaşları, İkinci grup ise onların karşıtları olan gruptu.

Milli Mücadele zaferi Mustafa Kemal'in askeri prestijini büyük oranda artırmıştı. Mustafa Kemal, Milli Mücadele sırasında TBMM çatısı altında kurulan Müdafaa-i Hukuk Grubu (1. Grup)'nun lideri konumundaydı. Siyasi gücü elinde bulunduran ve siyasete yön veren grup Mustafa Kemal'in lideri olduğu gruptu.¹⁹

1. Kasım 1922'de Saltanat ve Hilafetin ayrılmasından sonra saltanat kaldırılmıştır. Son Osmanlı hükümetinin istifa etmesiyle TBMM, ülke yönetimine hakim olmuştur.

Mustafa Kemal, lideri olduğu Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni gerçek bir siyasi parti olarak ortaya çıkarmak istiyordu. Bu amaçla 6 Aralık 1922'de Halkçılık ilkesine dayanan yeni bir siyasi parti kurma amacıyla olduğunu bir bildiri şeklinde duyurdu.²⁰ 8 Nisan 1923 yılında Meclisteki Müdafaa-i Hukuk Grubu Mustafa Kemal'in de bulunduğu öğretmen okulunda toplandı. Daha önce Mustafa Kemal tarafından hazırlanan Halk Partisi'nin temel ilkelerini oluşturan 9 umde kabul edildi.²¹

Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu olarak girmiş olduğu meclis seçimlerinin ardından 4 ay sonra Ağustos 1923'de yeni

¹⁸ Kili, a.g.e., s. 99.

¹⁹ Cemil Koçak, “Siyasal Tarih (1923 – 1950)”, *Türkiye Tarihi 4- Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Derleyen: Sina Akşin, Cem Yayınları, 5. Basım, İstanbul, 1997, s. 88.

²⁰ Lewis, a.g.e., s. 259.

²¹ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam Mustafa Kemal*, Cilt 3, 3. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969, s. 87.

meclis toplanmıştır.²² Mustafa Kemal'in Meclis Başkanlığına seçilmesinin ardından Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu 9 Eylül'ü kuruluş günü kabul etmiş, ülke tarihine yön verecek olan Halk Partisi ise 11 Eylül 1923 tarihinde kurulmuştur.²³

Saltanatın kaldırılması ve hilafetin halen duruyor olması ülke yönetiminde belirsizlik oluşturmuştu. Siyasi faaliyetlerin merkezi de meclis değil, artık Halk Partisi olmuştu. Mustafa Kemal ortaya çıkan yönetim belirsizliğini ortadan kaldırmak için Cumhuriyetin ilanını gerekli görüyordu.²⁹ Ekim günü Halk Partisi'nin çoğunluğu oluşturduğu meclis toplantısında Cumhuriyet ilan edilmiş ve Mustafa Kemal, Türkiye'nin ilk Cumhurbaşkanı olmuştur.²⁴

Feroz Ahmad'a göre, "Halife ve sayısız İslami kurum varlığını sürdürdükçe, eski rejim taraftarlarının daima İslam'ın sembollerini reformculara ve onların programlarına güçlü bir silah olarak kullanabilecekleri apaçık ortadaydı."²⁵ Cumhuriyet rejiminin kabul edilmesi ile bu sözü edilen eski rejim taraftarları ve onların bağlı oldukları toplumsal ve kültürel yapı taşları birer birer ortadan kaldırılma yoluna gidildi. Bu uygulanan politika yeni rejimin tesisi için kaçınılmaz görüldü.

Cumhuriyet Halk Partisi 1923'ten 1945'e kadar Türkiye'deki bütün reform ve siyasi gelişmelere liderlik yapmıştır. Halk Partisi, bir hükümet organı gibi hareket ederek kendisini bütün milletin temsilcisi saymış, Tek Parti olarak ülkeyi yönetmiştir.²⁶

3 Mart 1924'te Cumhuriyet Halk Partisi önderliğindeki Türkiye Büyük Millet Meclisi Halifeliği kaldırmış ve Osmanlı Hanedan üyelerini yurt dışına çıkarmıştır.²⁷ Kemal Karpat, "Halifeliği kaldırma kararının görünüşteki siyasi gayesinden çok daha önemli bir kültürel ve tarihi anlamı vardır. Bu, 19. Yüzyılın başlarından beri sürüp

²² Bünyamin Bezci, "Cumhuriyet Halk Partisi", *İttihat ve Terakki'den Günümüze Siyasal Partiler*, Editör: Turgay Uzun, Orion Kitabevi, Ankara, 2010, s. 130.

²³ Koçak, a.g.e., s. 90.

²⁴ Lewis, a.g.e., s. 57.

²⁵ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, 7. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2008, s. 70.

²⁶ Karpat, a.g.e., s. 473.

²⁷ Koçak, a.g.e., s. 94.; Aydemir, a.g.e., s. 169.

gelen mücadele laik – yenilikçi grubun, muhafazakârlara karşı zaferini ifade etmektedir.”²⁸ demektir.

20 Nisan 1924’te yeni anayasa kabul edilmiş hem tek parti hem de çok partili hayatta 37 yıl boyunca uygulanmıştır. Mustafa Kemal ve İsmet İnönü’nün Tek parti olarak iktidarda bulundukları sürece bu anayasa uygulanmıştır. Tek Parti döneminde Cumhurbaşkanları olarak Mustafa Kemal ve İsmet İnönü sembolik yetkilerinin haricinde çok geniş yetkilerle ülkeyi yönetmişlerdir.²⁹

Cumhuriyet Halk Partisi’nin Tek – Parti yönetimi sırasında 1924 Anayasasının sunduğu şartlarda ilk demokrasi denemesi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’nın Kasım 1924’te kurulması olmuştur. Falih Rıfkı Atay bu fırka ile ilgili olarak “Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkası, ciddi ve büyük bir hareket idi. Halkı hatta o devrin aydınları arasındaki karşılığı devrim ideolojisinin karşılığından çok esaslı idi.”³⁰ demektir.

Ülkenin doğusunda 13 Şubat 1925’te ortaya çıkan Şeyh Said isyanı sebebiyle Takrir-i Sükûn Kanunu çıkarılmış ve İstiklal Mahkemeleri adıyla mahkemeler kurulmuştur. Bu kanuna dayanarak 1925 tarihinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmıştır. Böylece ilk demokrasi denemesi ortadan kalkmıştır.

Takrir-i Sükûn Kanun’undan sonra 1927’ye kadar yeni rejime karşı askeri, dini, siyasi bütün muhalefet susturulmuştur. 1927 tarihinde yapılan seçimlerde sadece Cumhuriyet Halk Partisi tek parti olarak seçime katılmıştır.³¹

1929’ da Türkiye de o yıllarda yaşanan Dünya Ekonomik Bunalımı’ndan etkilenmiştir. Bu durum Türkiye’nin ekonomik ve sosyal hayatını da etkilemiştir. Türkiye ekonomik anlamda zor duruma düşmüştü. Ülkede sosyal ve ekonomik anlamda Cumhuriyet Halk Partisi’nin kayda değer başarılar sağlayamaması

²⁸ Karpat, a.g.e., s. 130.

²⁹ Koçak, a.g.e., s. 96 – 97.

³⁰ Falih Rıfkı Atay, *Çankaya, Atatürk’ün Doğumundan Ölümüne Kadar*, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1969, s. 396.

³¹ Lewis, a.g.e., s. 275.

nedeniyle Mustafa Kemal'in tarafından yeni bir parti kurma girişimi başlatıldı.³² Bu yeni siyasi oluşum şüphesiz Mustafa Kemal Tarafından oluşturulduğu için onun güdümünde ve hiçbir rekabet girişimi istenmeyen bir parti olacaktı. Böylece 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası adıyla yeni bir parti kurulmuş oldu.

Serbest Cumhuriyet Fırkası, kurulduktan kısa süre sonra halkın çoğunluğu tarafından tanınmış ve hızlı bir gelişme göstermesi ile birlikte halkın büyük desteğiyle karşılaşmıştır. Bu durum Cumhuriyet Halk Partisi'nde endişe uyandırmış, yeni partinin kendi kontrolünden çıktığını gören Mustafa Kemal bu partiye karşı Cumhuriyet Halk Partisi'ni desteklemiştir.³³ Nitekim, bu partiye halkın desteğinin kapanmasına neden olduğunu düşünürsek, parti kurulurken Mustafa Kemal'de bu kadar halktan destek göreceğini düşünmemiş olsa gerek.

Serbest Cumhuriyet Fırkası Mustafa Kemal'in isteği ile kendini fesh etmiştir. Serbest Cumhuriyet Fırkası kapatılmasıyla Türkiye'de Tek Parti yönetimi bir ideoloji halinde uygulanmıştır. Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik ve Halkçılığın yanı sıra Laiklik, Devletçilik ve İnkılâpçılık ilkeleri Cumhuriyet Halk Partisi'nin temel ilkeleri olarak kabul edilmiştir.³⁴ Serbest Cumhuriyet Fırkası ile süren demokrasi denemesinden sonra 15 yıl daha Tek-Parti yönetimi devam etmiştir.

1930'lu yıllarda Cumhuriyet Halk Partisi Tek Parti yönetimini pekiştirme ve yeni bir siyasal kültür oluşturma çabasına girmiştir. Bu yıllarda Cumhuriyet Halk Partisi'nin ilke ve uygulamalarını halka benimsetmek ve toplumu biçimlendirmek amacıyla, partiyle birlikte faaliyet gösteren Halkevleri kurulmuştur.³⁵ Yine bu yıllarda Mustafa Kemal'in düşünceleri doğrultusunda oluşturulan Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojisi kabul edilen Kemalizm kavramı ortaya çıkmış ve uygulamaya konmuştur.³⁶

³² Aydemir, a.g.e., s. 387.

³³ Özbudun, a.g.e., s. 94.; Uzun, "Tek Parti Döneminde Siyasi Oluşumlar", a.g.e., s. 123.; Koçak, a.g.e., s. 108.

³⁴ Uzun, "Tek Parti Döneminde Siyasal Oluşumlar", a.g.e., s. 124.

³⁵ Çetin Yetkin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi*, 1. Baskı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1983, s. 88.

³⁶ Taha Parla, *Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları, Kemalist Tek-Parti İdeolojisi ve CHP'nin Altı Oku*, Cilt 3, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995, s. 2.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1938'de ölümünden sonra milli mücadele arkadaşı ve 20 yıl kadar Başbakanlık görevini verdiği İsmet İnönü – Milli Şef – sıfatı ile hem Cumhurbaşkanı hem de Cumhuriyet Halk Partisi'nin yeni lideri olmuştur. İnönü ile birlikte Türkiye'de Milli Şeflik dönemi başlamıştır. İnönü ile birlikte başlayan bu Tek – Parti ve Şeflik dönemi bu yıllarda Avrupa'da hakim olan faşist rejimlerden etkilenecek uygulamaya konulmuştur.³⁷

Cumhuriyet Halk Partisi'nin, Tek Parti yönetimi 1940 yılında Milli Korunma Kanunu'nun çıkarılması ile devam etmiş. Bu kanun II. Dünya Savaşı yıllarının ortaya çıkardığı zorlukları aşmak ve piyasayı düzenlemek üzere uygulanmıştır.³⁸ Daha sonra 1942 yılında yoksul ve yönetimden memnun olmayan halkın isteğini karşılamak için çoğunlukla Türk olmayan zengin kitleden Varlık Vergisi adı altında vergi alınmıştır. Varlık Vergisi, hem ülke içinden hem de dışından büyük eleştiriler gelmesi ile 1944 yılında kaldırılmıştır.³⁹ Cumhuriyet Halk Partisi kırsal kesimdeki zenginlerden de Toprak Vergisi alma yoluna gitmiştir. Ziraat gelirlerinden vergi alınması demek olan Toprak Vergisi uygulaması da başarısız olmuş ve 1946 yılında kaldırılmıştır.⁴⁰

1940 – 1945 arası II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye denge politikası takip etmiş, savaşı kazanan ittifakın içinde yer alarak demokratikleşme yolunda çaba sarf etmiştir. 1946 yılına varıldığında Tek Partili Milli Şef Dönemi yönetimi son bulmuştur.⁴¹

II. dünya Savaşı'nın sona ermesiyle 1946 yılında Türkiye'de, Cumhuriyet Halk Partisi ve onun içinden çıkan Demokrat Parti ile birlikte çok partili sistemin ilk genel seçimini yapılmıştır. Bu seçimle Cumhuriyet Halk Partisi ülkeyi dört yıl daha yönetecektir. Ancak bu seçim Cumhuriyet Halk Partisi'nin halktan son ülkeyi yönetme yetkisi aldığı seçim olmuştur. 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan çok partili sistemin ikinci genel seçiminde Cumhuriyet Halk Partisi halk tarafından iktidardan

³⁷ Tuncay, a.g.e., s. 140.

³⁸ Bezci, a.g.e., s. 136.

³⁹ Karpaz, a.g.e., s. 205 – 206.

⁴⁰ Koçak, a.g.e., s. 131.

⁴¹ Karpaz, a.g.e., s. 228.

uzaklaştırılmıştır. Böylece Demokrat Parti iktidara gelmiş ve ülke yönetiminde söz sahibi olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET HALK PARTİSİ TEŞKİLATI

1.1.Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

Cumhuriyet Halk Partisi'nin temelini ülkenin işgalci güçlerden kurtarılması amacıyla bazı eski İttihat ve Terakki partisi üyelerinden meydana gelen ve 1919'da Sivas Kongresi'nde birleşen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri oluşturur.

Anadolu'da 1919'da İstanbul Hükümeti'nin himayesi altında yapılan seçimlerde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nin iradesini benimseyen milletvekilleri seçilmiştir. Seçilen milletvekilleri, Erzurum ve Sivas Kongresi'nde ülkenin birliği, bütünlüğü ve bağımsızlığının belgesi olan Misak-ı Milli'yi kabul etmişler ve İstanbul'un işgali sonrasında bu milletvekillerinin çoğu Ankara'da Milli Mücadele'nin lideri olan Mustafa Kemal'in grubuna katılmak için Anadolu'ya geçmişlerdir.⁴² Bundan sonra Anadolu'da millet adına yeni bir kader süreci başlayacaktı.

İşgal güçlerine karşı örgütlenme süreci sonucunda oluşan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri (ARMHC), 23 Mayıs 1920'de milli meclisi meydana getirmişler, yapılan seçim ile seçilen delegeler Ankara'da toplanarak Milli Kurtuluş Savaşı'nın bundan sonra iradesinin ortaya çıkaracağı siyasi, idari ve yargı güçlerini elinde bulunduran Türkiye Büyük Millet Meclisini oluşturmuşlardır. Büyük Millet Meclisi'nin toplanması, böylece tarihi sürecin son halkasını oluşturmuştur.⁴³ İşte bu tarihi süreç artık millet adına karar verecek ve milletin iradesinin yansıtacağı bir otoritenin uygulamaları ile kendini gösterecektir.

⁴² Karpat, a.g.e., s. 472.

⁴³ Uzun, "Tek Parti Döneminde Siyasal oluşumlar", a.g.e, s. 111.

23 Nisan 1920 günü Büyük Millet Meclisi'nin açılışına 115 milletvekili katılabiliştir. Büyük Millet Meclis, Mustafa Kemal Paşa'yı Meclis Başkanlığı'na seçerek, 2 Mayıs 1920'de de Bakanlar Kurulu'nun milletvekilleri arasından oluşturulmasını kararlaştırmıştır. Bu sırada Büyük Millet Meclisi aynı zamanda ARMHC'nin siyasi bir grubu niteliğindeydi. Büyük Millet Meclisi, ARMHC'nin ilkelerini benimsemiştir, bu yüzden Büyük Millet Meclis üyelerinin hepsi ARMHC temsilcisi sayılmıştır. Ancak Mecliste bulunan üyeler, birbirlerinden çok farklı düşünce, inanç ve görüşlere sahiptiler. Bu görüş ayrılıklarından dolayı zaman zaman sert tartışmalar da yaşanmaktadır. İşte bu yüzden mecliste aynı görüşlerin oluşmasında da zorluklar yaşanmaya başlanmıştır.⁴⁴ Bu durum zaman içerisinde farklı grupların doğmasına neden olmuştur.

1920'nin sonlarına doğru Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde birçok grubun ortaya çıktığı görülmüştür. Bu grupların en önemlileri şunlardır: Tesanüt Grubu, İstiklâl Grubu, Müdafaa-i Hukuk Zümresi, Halk Zümresi, Islahat Grubu. Türkiye Komünist Fırkası ve Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası da bu dönemde kurulmuş gruplardır.⁴⁵ Bu gruplar birbirleriyle yoğun bir tartışmaya girişmişlerdir. Aralarındaki tartışmalar, 1921 Anayasasının uygulanmaya başlaması sonrasında da bu grupların birliğini sağlamayı daha da güçleştirmiştir. Mustafa Kemal Paşa, önce var olan farklı düşüncedeki grupları birleştirmeye çalışmış, bunun yanı sıra da kendine yakın olanı destekleme politikası yoluna gitmiştir. Sonunda Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu (ARMHG) adıyla bir grup kurmaya karar vermiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın Meclis üyeleriyle görüşmesinden sonra, 10 Mayıs 1921 günü toplanan ARMHG Mustafa Kemal Paşa'yı Grup Başkanlığı'na seçmiştir. Grubun ilk toplantısına 133 milletvekili katılmıştır.⁴⁶

Bu Birinci Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun, başlangıç ve 16 maddeden oluşan bir tüzüğü oluşturulmuştur. Grubun 14 kişilik yönetim kurulunun vardır ve başkanı da Mustafa Kemal Paşa'dır. Grubun 262 üyesi vardır.⁴⁷ Bazı kişiler bu gruptan ayrılarak diğerleri ile birleşerek İkinci Grubu oluşturmuşlardır. Birinci Grubun yasal olarak

⁴⁴ Kabasakal, a.g.e., s. 92 – 93.

⁴⁵ Tuncay Dursun, *Tek Parti Dönemindeki Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s. 5.

⁴⁶ Kabasakal, a.g.e., s. 94.

⁴⁷ Kili, a.g.e., s. 100.

kuruluşundan sonra oluşturulmaya başlanan bu İkinci Grup, 1922 yılının başında Büyük Millet Meclisi'nde gücünü göstermeye başlamıştır.⁴⁸

Mustafa Kemal bir parti kurma fikrinden ilk defa Aralık 1922'de bahsetmiştir. Bu sırada Lozan Barış görüşmeleri durmuş ve yapılacak bir anlaşmanın Meclis tarafından kolay kabul edilmeyeceği meclisteki sert tartışmalardan ortaya çıkmıştır. Mustafa Kemal'in amacı, askeri zaferden sonra halk ile irtibatı sağlayacak ve meclisin daha da düzenli çalışmasını sağlayacak kurumu oluşturmaktır. Daha sonra Mustafa Kemal, Mart 1923'e kadar süren ve seçim gezisi özelliğini de taşıyan uzun bir yurt gezisi yapmıştır. Ankara'ya dönüşünde de Büyük Millet Meclisi'ni seçimle yenilemek istemiştir.⁴⁹

1 Nisan 1923'te Büyük Millet Meclisi'nin yenilenmesine karar verildikten sonra ve meclis çalışmaları devam ederken 8 Nisan'da Büyük Millet Meclisi'ndeki Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Birinci Grubu, Öğretmen Okulu salonunda toplandı.⁵⁰ Burada Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Birinci Grubu Başkanı olan Mustafa Kemal Paşa adına "Dokuz Umde" adıyla bir beyanname yayınlanmıştır. 8 Nisan 1923 tarihinde yayınlanan bu bildiri, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kuruluşunun temel dayanağı olmuştur.⁵¹

Daha partileşmesini tamamlamamış olan bu Anadolu ve Müdafaa-i Hukuk Grubu, 1923'teki yeni seçimlere "Dokuz Umde" adıyla bilinen ilkeleri yayınlanarak girmiştir. İlkelerin içeriğinin ilk dört maddesi egemenliğin saltanata değil, halka ait olduğunu bir kez daha vurgulayarak cumhuriyet rejiminin kazanımlarından taviz verilmeyeceğini belirtmiştir. Diğer maddelerin ilkesi vergi ve askerliğin halka yüklediklerinin azaltılmasını öngören, savaş sonrası yapılması gerekenleri kapsamaktadır. Bundan başka, yasalar ve eğitim alanında ise yeni devletin modern yüzünü yansıtan ve ideolojisi hakkında bilgiler veren ilkeleri içermektedir.⁵² Bu beyannamede, emniyet ve asayişin sağlanması, adalet hizmetleri, tarım, kredi, eğitim, madenler, ormanlar, sağlık ve sosyal yardım, askerlik, ordu, savunma, kamu

⁴⁸ Kili, a.g.e., s. 101.

⁴⁹ Bezci, a.g.e., s. 129.

⁵⁰ Aydemir, a.g.e., s. 87.

⁵¹ Kabasakal, a.g.e., s. 96.

⁵² Bezci, a.g.e., s. 129.

hizmetleri, imar ve barış konularına da yer verilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Dokuz Umde'nin yayınlandığı gün ARMHC örgütlerine gönderdiği bir yazıyla da onları seçim çalışmalarına katılmaya davet etmiş ve ARMHG'nin seçimlerden sonra Halk Fırkası (Parti) adı altında hizmet edeceğini belirtmiştir. Seçim döneminde Halk Fırkası ve Müdafaa-i Hukuk Fırkası adları beraber kullanılmaya çalışılmıştır.⁵³

Büyük Millet Meclisi'nin ikinci dönem seçimlerine parti, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak katılmıştır. Bu seçimi Halk Fırkası'nın kazanmasının ardından parti tüzüğü,⁵⁴ ARMHC temsilcilerinin Meclis Grubu olarak yaptıkları toplantıda kabul edildi.⁵⁵ 2 Ağustos 1923 tarihinde Perşembe günü Büyük Millet Meclisi açılmış, fakat çoğunluk sağlanamayınca tatil edilmiştir. 11 Ağustos günü çoğunluğu sağlayarak çalışmaya başlayan Meclis, Mustafa Kemal Paşa'yı meclis başkanı olarak seçmiştir. Büyük Millet Meclisi'nin ikinci döneminde seçilen milletvekilleri, yaptıkları toplantılardan sonra Halk Fırkası'nın tüzüğünü kabul etmişler ve partinin kuruluş dilekçesini de 23 Ekim 1923'te Mustafa Kemal Paşa'nın imzasıyla İçişleri Bakanlığı'na sunmuşlardır.⁵⁶

Böylece parti kurulmuş ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri tarihe karışmış oldu. Halk Fırkası'nın parti tüzüğünde Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik ilkeleri öncelik arz ediyordu. Mustafa Kemal Paşa'nı düşüncesine göre parti, milletin partisi idi. Onun ifadesine göre de millet bu partide birleşiyordu. Yani Halk Fırkası bütün milletin partisi sayılıyordu. Bir başka deyişle millet, parti millet oluyordu. Parti tüzüğünde ayrıca halkçılığa da değinildiği görülmektedir. Burada, Milli Hakimiyet'in halk tarafından, halk için sağlanması, halkın eşitliği ve hiçbir sınıf, zümre, cemaat ve kişiye imtiyazın kabul edilemeyeceği vurgulanıyordu.⁵⁷

Ülkeye yön verecek bir parti kurulmuş, ama yönetim biçimi daha belirlenmemişti. 29 Ekim 1923'te de Cumhuriyetin ilan edilerek, Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı, Fethi Bey (Okyar)'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olmuştur. Mustafa Kemal

⁵³ Dursun, a.g.e., s. 7.

⁵⁴ Parti Tüzüğü: Siyasi partilerin çalışmalarını, yönetim ve işleyişini düzenleyen ve hükümleri parti yetkili organlarınca değiştirilip kaldırılabilen kurallar bütünüdür.

⁵⁵ Aydemir, a.g.e., s. 442.

⁵⁶ Kabasakal, a.g.e., s. 98.

⁵⁷ Aydemir, a.g.e., s. 442 – 443.

Başbakan olarak İsmet Paşa'yı (İnönü) getirmiş, aynı zamanda kendi vekili olarak onu Halk Fırkası'nı yönetmekle de görevlendirmiştir. Genel Başkan Vekili İsmet Paşa, 2 Kasım 1923 tarihinde bir genelge yayımlayarak, Halk Fırkası'nın kurulduğunu, fırka tüzüğü gereğince Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Genel Başkan olarak seçildiğini, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhurbaşkanı seçilmesiyle, Fırka Genel Başkanlığı görevini kendisine bıraktığını, Fırka Genel Sekreterliği'ne de Konya Milletvekili Recep Bey'in (Peker) getirildiğini ve ARMHC'nin Halk Fırkası'na dönüştürüldüğünü bütün örgüte resmen bildirmiştir.⁵⁸

1.2. Cumhuriyet Halk Partisi Merkez Teşkilatı

1.2.1. Genel Başkan

1923 tüzüğüne göre, Genel Başkan, Büyük Kongre'nin, Fırka Divanı'nın ve Meclisteki Fırka Grubu ile Genel Yönetim'in doğal lideri olmuştur. Genel Başkan, fırkanın bütün yönetimini elinde bulundurur ve fırkayı bizzat kendisi temsil eder. Fırka adına söz söyleme yetkisi sadece ona aittir. Fakat bu yetkiyi gerekli görürse başka bir fırka üyesine devredebilecektir (md.18).⁵⁹ 1923 Tüzüğüne göre, Halk Fırkası Genel Başkanı'nı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden oluşan kongre seçecektir (md. 5). Genel Başkan, doğrudan veya Fırka Divanı⁶⁰ kararına dayanarak, Büyük Kongreyi olağanüstü toplantıya çağırma yetkisine de sahiptir (md. 19).⁶¹

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesinden sonra Cumhuriyet Halk Fırkası'nın (CHF) II. Büyük Kongresi 5 – 23 Ekim 1927 tarihleri arasında toplanmıştır. Büyük Kongreyi açış konuşmasında Mustafa Kemal Paşa fırkayı, ARMHC'nin siyasi fırkaya dönüşen varlığı olarak tanımlamış ve bu kongrenin, Sivas Kongresi'nden sonraki İkinci Büyük Kongre olduğunu söylemiştir. Ardından da

⁵⁸ Kabasakal, a.g.e., s. 98 – 99.

⁵⁹ Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, Yurt Yayınları, Ankara, 1981, s. 362.

⁶⁰ Fırka (Parti) Divanı: Siyasi Partilerde Parti ile ilgili işlerin görüşüldüğü meclis.

⁶¹ Kabasakal, a.g.e., s. 138 – 139.

“Nutuk”u okumuştur. Nutuk’un okumasını da önceki yıllardan beri devam eden faaliyetler hakkında millete hesap vermek olarak nitelendirmiştir.⁶²

Bu kongrede bir parti programı oluşturulmayarak ilk nizamname(tüzük) ile bağlı kalınmış ve Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik ilkeleri daha da genişletilmiştir. Bunlara Laiklik ilkesi de eklenmiştir. Gazi Mustafa Kemal’in Parti Genel Başkanlığı sıfatı kabul edilmiş, böylece daha önce İsmet Paşa’ya bırakılan parti başkanlığı yetkisi bu kez fiilen ve açıkça Gazi Mustafa Kemal’e bırakılmıştır.⁶³

1927 Tüzüğü’nün 6. maddesine göre, Cumhuriyet Halk Fırkası’nın Genel Başkanı, fırkanın banisi olan Gazi Mustafa Kemal’dir. Genel Başkan, fırka üst yönetimini elinde bulundurarak, fırkayı temsil ediyordu. Fırka adına söz söyleme yetkisi yine Genel Başkan’dadır. Bu yetkisini gerekli olduğu durumlarda kendi vekiline veya Genel Sekreter’e bırakabilirdi (md. 290). Genel Başkan’ın Başkan olduğu, Başkan Vekili ve Genel Sekreter’den oluşan Genel Başkanlık Divanı milletvekili adaylarını belirliyor ve milletvekili adaylarını da ilan etme yetkisi yine Genel Başkan’a ait oluyordu (md. 21, 23).1931 tüzüğü’nün ikinci maddesinde de CHF’nın daimi Genel Başkanı, fırkayı kuran Gazi Mustafa Kemal’dir.⁶⁴ Genel Başkan, fırkanın yönetimini yine elinde tutar ve fırka adına söz söylemek yetkisi onundur. Gerek görürse bu yetkisini Genel Başkan Vekili ya da Genel Sekreter’e verir.⁶⁵ 1935 Tüzüğü bu konularda yeni hükümler getirmemiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün ölmesinden sonra, 26 Aralık 1938 günü Cumhuriyet Halk Partisi I. Olağanüstü Kurultayı toplanmış ve burada yapılan tüzük değişikliğiyle, Atatürk “Partinin banisi ve ebedi başkanı” olmuştur(md.2). “Değişmez Genel Başkan” olarak ta İsmet İnönü seçilmiştir. Değişmez Genel Başkanlık görevi, ölüm, görevini yapmayı engelleyen bir hastalık veya istifa etmesi halinde boşalabilecektir(md. 3 – 4).⁶⁶

Çok Partili yaşama geçiş kararı alındıktan sonra, Cumhuriyet Halk Partisi’nin 1946 Mayıs’ında yapılan Olağanüstü Kurultay’ı İnönü’nün Değişmez Genel Başkanlığına

⁶² Dursun, a.g.e., s. 11.

⁶³ Aydemir, a.g.e., s. 447.

⁶⁴ *Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi*, 1931,TBMM Matbaası, Ankara, 1931, s.3.

⁶⁵ *Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi*, 1931,TBMM Matbaası, Ankara, 1931, s.6.

⁶⁶ Kabasakal, a.g.e., s. 139.

son vererek, Partinin Değişmez Genel Başkanlığı sıfatı da kaldırılmış oldu.⁶⁷ İnönü, Değişmez Genel Başkanlığı bırakmasına rağmen 1960 yılına kadar liderliğini devam ettirmiştir.

1.2.2. Parlamento Örgütü

Parlamento örgütünde Fırka Grubu, partili milletvekillerinden oluşmakta, 1923 Tüzüğüne göre, Fırka Grubu'nun doğal başkanı fırkanın Genel Başkanı'dır(md. 84).Fırka Grubu kendi içinden seçilen bir başkan ve iki başkan vekiliyle 9 üyeden oluşan bir idare tarafından yönetilmektedir (md. 85). Fırka Yönetim Kurulu, üyelerinin yarıdan bir fazlası ile toplanır ve çoğunluk sayısı ile karar alır (md. 86).Grup kararlarına bütün üyelerin uyması zorunludur. Görüşmelerde azınlıkta kalanlar çoğunluk kararına uymakla görevlidirler (md. 93).⁶⁸ Görüşmeler sırasında bulunmayan üyeler kararları öğrenmek zorundadırlar. Grup üyesi, grup kararına karşı çekimser kalamayacaktır ve mecliste bulunduğu sırada oylamaya katılmamazlık yapamayacaktır (md. 94). Grup Yönetim Kurulu tarafından üyelerin meclise devamı ve Grup kararına uygun davranmalarının sağlanması için bazı üyeler görevlendirilir. Önemli konuların görüşülmesi sırasında üyelerin toplu bulunmasını ve toplu oy vermelerini sağlar(md. 95). Grup üyeleri, grupça kararlaştırılmamış konularda özgürce oy kullanırlar(md. 98). Aday olarak belirlenmeleri süreci milletvekillerinin ilk denetlenme basamağıdır. Bu seçim oldukça merkezi olarak yapılmaktadır. 1930 – 46 yılları arasında Parti Divanı bu görevi yapmıştır. Bu seçimleri Atatürk yaşarken bizzat kendisi yapmıştır. 1947'den sonra yerel örgütlere yetki tanınmıştır.⁶⁹

1923 tüzüğünde daha sonra milletvekili adaylarının seçimini belirleyen 26. ve 101. maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Tüzüğün Genel Başkan ile ilgili bölümünde, Fırka Divanı'nın yönetim kurulları ile yazışarak milletvekili adaylarını belirlemesi yöntemi benimsenmiştir. Burada, Fırka adına milletvekili adaylarının belirlenmesi ve

⁶⁷ Rıfki Salim Burçak, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş (1945 – 1950)*, Olgaç Yayınevi, Ankara, 1979, s. 75.

⁶⁸ Tunçay, a.g.e., s. 368-369.

⁶⁹ Kabasakal, a.g.e., s. 140.

duyurulması Genel Başkana aittir. Genel Başkan, milletvekili adaylarını bizzat kendi imzasıyla ilan eder veya Genel Başkan Vekiline ilan ettirir.⁷⁰

1927 Tüzüğüne göre Genel Başkan veya vekili Fırka Grubu'nun yine doğal başkanıdır. Tüzüğe göre fırkaya mensup Başbakan, Fırka Grubu'nun da başkanıdır. 1931 Tüzüğü grup üyelerinin uymaları gereken kurallar olarak soru sormayı serbest bırakmıştır, ancak gensoru grup kararıyla verilebilecekti (md. 87). 1935 Tüzüğünde grupça yapılacak seçimlerde gizli oy kullanılacak, bununla birlikte Genel Başkan tarafından aday gösterilen seçimlerde açık oy kullanılacaktır (md. 108).⁷¹ 1938 yılında toplanan Cumhuriyet Halk Partisi Olağanüstü Kurultayı'nda parti grubunun başkanının doğal başkanı yine partinin Genel Başkanı veya vekilidir (md. 101). Genel Başkan veya vekilinin Başkanlık etmediği durumlarda Başkanlık görevine Grup Başkanı veya Başkan vekilleri bakarlar (md. 104). Grup görüşmelerinde grup üyeleri görüş ve oylarında tamamıyla özgür olup fikirlerini bağımsız ve hiçbir şarta bağlı kalmaksızın söylerler. Grup üyeleri yine soru sormakta özgürdürler (md. 107).⁷²

29 Mayıs 1939'da toplanan Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayı, parti içinde denetim amacıyla partili milletvekilleri arasından bir "Müstakil Grup" adında grup oluşturmuştur. Oluşumunda önce sayısı 21 olan daha sonra 35'e çıkarılan bu grubun milletvekilleri Cumhuriyet Halk Partisi meclis grubu toplantılarına katılabilecekler, fakat burada görüş belirtemeyecek ve oylamaya katılamayacaklardı. Bununla birlikte Meclis Genel Kurulu oturumlarına katılacaklar, görüş belirtecekler, oy kullanabilecekler, bakanlara soru ve gensoru yöneltebilecekler, güvensizlik önergesi dahi verebileceklerdi.⁷³ Müstakil grup, gerek kalmadığı gerekçesiyle 10 Mayıs 1946'da yapılan II. Olağanüstü Kurultay'da kaldırılmıştır.

1947 yılında toplanan Cumhuriyet Halk Partisi VII. Kurultayında, milletvekili adaylarının parti örgütü tarafından belirlenmesi kararı alınmıştır. Bununla birlikte Parti Divanı'nın gizli oyla belirleyeceği aday oranı ise yüzde 30'dan daha fazla olmayacaktır. 1950 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin muhalefete

⁷⁰ Dursun, a.g.e., s. 10.

⁷¹ Kabasakal, a.g.e., s. 140.

⁷² *Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü, 1938*, Recep Ulusoglu Basımevi, Ankara, 1938, s. 23

⁷³ Özbudun, a.g.e., s. 87.

düşmesiyle, Genel Merkez ile Meclis Grubu arasında fikir ayrılıkları dolayısıyla çatışmalar başlamıştır. 1951 yılındaki IX. Kurultayında yapılan değişiklikle milletvekili adaylarının hepsinin yerel örgütler tarafından belirlenmesine karar verilmiştir.⁷⁴

1.2.3. Kongreler

Cumhuriyet Halk Partisi, 1919'da toplanan Sivas Kongresini ilk kongresi saymıştır. 1919 – 1927 yılları arasında kongre yapılmamıştır. Tek parti yönetimi sırasında 1927, 1931, 1935, 1938 Olağanüstü (Üsnomal), 1939 ve 1943'te Büyük Kongreler (1935'ten sonra büyük kongrelere "kurultay" denilmiştir) toplanmış, 1946'da olağanüstü kurultay yapılmıştır.

1927 Büyük Kongresi 15 – 20 Ekim tarihlerinde yapıldı. Bu kongrenin en önemli olayı, Gazi Mustafa Kemal'in büyük nutkunu okumasıdır. Bu kongrede Gazi Mustafa Kemal Parti Genel Başkanı olarak kabul edilmiştir.⁷⁵ Bu kongrede yeni kabul edilen tüzük 123 maddeden oluşmaktaydı. 10 Mayıs 1931 tarihinde CHF III. Büyük Kongresi toplanmıştır. Bu Kongreye 55 ilden temsilciler katılmış, ancak Beyazıt, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Urfa illerinde o tarihe kadar parti örgütü kurulamamış olduğu için bu illerden temsilciler katılmamıştır.⁷⁶

1931 Kurultayında Kemalizm olarak tanımlanan ve daha sonra 1937'de anayasanın 2. maddesinde yer alan 6 ilkeyi kabul etmiştir. Bu ilkeler cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılâpçılık ilkeleridir.⁷⁷ Bu kurultayda ayrıca üçüncü tüzük kabul edilmiştir. Bu tüzük partide bazı yenilikler getirmiştir. Fırka Teşkilatı'nın merkez ve iller gibi ayrımları kaldırılmıştır. Genel Başkan yine tek seçicidir. Bununla birlikte, Genel Başkanlık Divanı, adaylar hakkında Grup Yönetim Kurulu ile Genel Yönetim Kurulu'nun oyunu yoklayabilecektir. Büyük Kongre, 2 başkan vekili, 4 kâtip ve 15'er üyeli üç komisyon seçecektir. Genel Yönetim Kurulu'nun üye sayısı 9'dan 15'e çıkarılmıştır. İl Kongreleri ise iki yılda bir toplanacaktır. Milletvekilleri her yıl seçim çevrelerini gezeceklerdir. 1931

⁷⁴ Kabasakal, a.g.e., s. 213-214.

⁷⁵ Aydemir, a.g.e., s. 447.

⁷⁶ Kabasakal, a.g.e., s. 143.

⁷⁷ Karpaz, a.g.e., s. 474.

Kongresi, Türk Ocaklarının kapatılmasını ve bunun yerine halk evlerinin açılmasını kararlaştırmıştır.⁷⁸

Cumhuriyet Halk Partisi IV. Büyük Kurultayı 9 Mayıs 1935 tarihinde yapılmıştır. 1935 Kurultayında devletçilik Türkiye'nin başlıca ekonomik ilkesi olarak benimsenmiştir. Kemalizm dört esas ve altı ilkeden oluştuğu açıklanmıştır. “Yurt”, “Ulus”, “Devlet Yönetimi”, “Yurttaşların Siyasal” ve “Kamu Hakları” dört esası oluşturmuş. 1924 Anayasasında yapılan bir değişiklikle, 1937 yılında Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılâpçılık ilkeleri devletin temel ilkeleri olarak kabul edilmiştir.⁷⁹

1935 Kurultayında Parti Genel Sekreterlik görevi İçişleri Bakanı'na, parti il başkanlığı görevi ise valiler tarafından yerine getirilecekti. Bu değişiklik parti – devlet kaynaşmasını pekiştiren totaliter yapı oluşturuyordu. Bu model partinin bürokrasinin etkisi altına girmesine neden olmuş ve böylece partinin canlılığının ortadan kalkmasına sebep olmuştur.⁸⁰ Bundan sonra da parti – devlet bütünleşmesi bu kurultayla hukuki bir temele oturmuş oldu.⁸¹

Ayrıca bölge müfettişleri de hem parti hem de hükümet işlerini kontrol etmekle görevlendirildi ve sonunda bütün millet CHP üyesi yapılmış oldu.⁸² Bu Kurultayla birlikte “Fırka” kelimesi yerine de “Parti” kelimesi kullanılmaya karar verilmiştir.⁸³

1935 Tüzüğünde Genel Yönetim Kurulu üyeleri ile İl Yönetim Kurulu Başkanları da Büyük Kurultay üyesi kabul edilmiştir(md. 31). Büyük Kurultay yine Genel Başkan'ın veya vekilin başkanlığında toplanacaktır(md. 33). Oluşturulan komisyona Genel Başkanlık Divanı ve Genel Yönetim Kurulu üyeleri seçilemeyeceklerdir(md. 34).⁸⁴

⁷⁸ Tunçay, a.g.e., s. 317-318

⁷⁹ Kili, a.g.e., s. 222 – 223.

⁸⁰ Özbudun, a.g.e., s. 98.

⁸¹ Uzun, “Tek Parti Döneminde Siyasal oluşumlar”, a.g.e., s. 124.

⁸² Karpas, a.g.e., s. 160.

⁸³ Bezci, a.g.e., s. 133.

⁸⁴ Kabasakal, a.g.e., s. 144 – 145.

26 Aralık 1938’de Cumhuriyet Halk Partisi I. Olağanüstü (üsnomal) Kurultayı, Atatürk’ün ölümüyle ve Genel Başkan Vekili Celâl Bayar’ın daveti toplanmıştır. Kurultayın, Genel Başkan seçimiyle ilgili maddelerinin değiştirilmesi ve Genel Yönetim Kurulu’nun seçilmesi şeklinde iki gündem maddesi ile toplanmıştır.⁸⁵ Kurultayda, Atatürk CHP’nin Ebedi Başkanı olarak kabul edilmiş, İsmet İnönü de Değişmez Genel Başkan olarak belirlemiştir. Bu kurultay, partinin otoriterliğini daha da pekiştirmiştir. Ayrıca, Halk Odaları ve Köy Enstitüleri’nin açılması da bu kurultayda kararlaştırılmıştır.⁸⁶

Cumhuriyet Halk Partisi V. Büyük Kurultayı 29 Mayıs 1939’da toplanmıştır. Kurultay, İnönü’nün parti üzerindeki siyasi denetim ve otoritesini artırmıştır. Kurultayda kabul edilen yeni nizamnamede İsmet İnönü’ye Cumhuriyet Halk Partisi Değişmez Genel Başkanı sıfatı ve partinin bütün üst düzey yönetim kademelerine doğrudan atama yetkisi verilmiştir.⁸⁷ Kurultayda yapılan en önemli tüzük değişikliklerinden biri de, 1936 yılından itibaren uygulanan Parti Genel Sekreterliği ile İçişleri Bakanlığı’nın birleştirilmesinin ortadan kalkması olmuştur. İl Başkanlıkları da valiliklerden ayrılmıştır. Yapılan yeni düzenlemelerden biri de, Parti içinde denetim amacıyla bir “Müstakil Grup” adı ile bir grup kurulmuştur. Bundan başka Genel Sekreterin Bakanlar Kurulu’na üye olması sağlanmış, partiye üyelik yaşı 18’den 22’ye yükseltilmiş ve devlet memurlarının partiye üyeliği yasaklanmıştır. Genel Başkan olarak yine İsmet İnönü seçilmiştir.⁸⁸

Cumhuriyet Halk Partisi VI. Büyük Kurultayı 8 – 15 Haziran 1943 tarihlerinde toplanmıştır. Kurultayda Müstakil Grup Üye sayısı 21’den 35’e çıkartılmıştır. Müstakil Grubun yönetim kurulu için seçilen üye sayısı 3’ten 4’e çıkartılmıştır. Partili milletvekilleri bir parti ocağına⁸⁹ kayıtlı olacak ve kendi parti dairelerinin genel toplantılarına zorunlu olarak katılacaklardı. Milletvekili, öncelikle kendi seçim

⁸⁵ Dursun, a.g.e., s. 93.

⁸⁶ Kabasakal, a.g.e., s. 145.

⁸⁷ Cemil Koçak, *Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, Cilt 2, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 89.

⁸⁸ Kabasakal, a.g.e., s. 145.

⁸⁹ Parti Ocağı: Bir yerde siyasi parti çalışmalarının yapıldığı en küçük birimdir.

bölgesinde kazanmak zorundaydı.⁹⁰ Bu kurultay tek partili yönetim dönemindeki son Cumhuriyet Halk Partisi kongresi olmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin çok partili hayattaki ilk kurultayı 10 Mayıs 1946'da toplanmıştır. Bu II. Olağanüstü Kurultayda çok önemli kararlar alınmıştır. Bu kurultayda, tek dereceli seçimlere ve dernek kurma özgürlüğü, müstakil grubun oradan kaldırılması, parti başkanının da yaşadığı sürece değil, her kurultayda yeniden seçilmesi kararlaştırıldı.⁹¹ Kurultay, böylece Değişmez Genel Başkanlık kurumunu ortadan kaldırmış oldu.

17 Kasım 1947 tarihinde toplanan VII. Kurultayda, muhalefetin uzun zamandır üzerinde durduğu, İnönü'nün hem devlet başkanı hem de parti başkanı olması meselesi yeniden gündeme geldi. Fakat Cumhuriyet Halk Partisi VII. Kurultayda Parti Genel Başkanı, Cumhurbaşkanı seçildiği zaman bu görevi yerine getirdiği süre içinde Genel Başkan'ın bütün yetki ve sorumlulukları Genel Başkan Vekili'nde olacak şekilde değiştirildi. Bu kurultayda partinin çok partili rejime uyumunu sağlayacak şekilde program ve tüzükte başka değişiklikler de yapıldı. Genel Başkan, Genel Başkan Vekili ve Parti Divanı Üyeleri her kurultayda yeniden seçileceklerdi. Parti Divanı, Kurultaydan sonra partinin en yüksek yönetim organı olarak kabul edilmiştir. Genel Sekreter ve Genel Yönetim Kurulu üyelerini Parti Divanı'nın seçmesi kararlaştırıldı. Ayrıca bu Kurultay, valilerin aynı zamanda partide il başkanlığı yapması uygulamasını da kaldırmıştır.⁹² 1947 CHP Kurultayı ile parti programı ve tüzüğü çok partili rejime uygun olarak değiştirilerek partinin normal bir parti haline gelmesi sağlandı.⁹³

28 Haziran 1950'de toplanan Cumhuriyet Halk Partisi VIII. Kurultayı, partinin muhalefetteyken toplanan ilk kurultayı olmuştur. Bu kurultayda, İnönü yine Genel Başkan seçildi ve Genel Sekreterliğe Kasım Gülek getirildi.⁹⁴ Burada aynı zamanda

⁹⁰ Dursun, a.g.e., s. 133.

⁹¹ Karpat, a.g.e., s. 475.

⁹² Burçak, a.g.e., s. 143.

⁹³ Karpat, a.g.e., s. 476.

⁹⁴ Karpat, a.g.e., s. 44.

Genel Başkan Vekilliği kaldırılmış ve Genel Sekreter'in Kurultay tarafından doğrudan seçilmesi kararı alınmıştır.⁹⁵

1.2.4. Genel Merkez Organları

1923 Tüzüğüne göre Halk Fırkası'nın Merkez Teşkilatı, Büyük Kongre, Genel Başkanlık, Fırka Divanı ve Genel Yönetim Kurulu'ndan oluşmaktadır. Genel Başkan, tek parti döneminde büyük önem ve ağırlık taşımıştır. Fırka Divanı, 1923 Tüzüğüne göre, Fırkaya mensup vekillerle (bakanlarla) , Genel Yönetim Kurulu ve Fırka Grubu Yönetim Kurulu üyelerinden oluşan bir kuruldur. Fırka Divanı, Partinin iç ve dış politikası ve yönetiminden fırkaya karşı sorumludur. Fırka Divanı, milletvekili adaylarını belirleyecek ve seçimleri yönetecektir. 1927 Büyük Kongresinde tüzük değişikliği yapılarak, Genel Başkan ve kendisinin doğrudan seçeceği Genel Başkan Vekili ile, Genel Yönetim Kurulu üyelerinden seçeceği Genel Sekreter'den oluşan Genel Başkanlık Divanı kurulmuştur.⁹⁶

1923 Tüzüğüne göre 9 üyeli Genel Yönetim Kurulu, sürekli toplantı halinde bulunur. Kurulun doğal başkanı Genel Başkan'dır. Kurul üyeleri, Büyük Kongre tarafından seçilirler ve sonraki kongreye kadar görev yaparlar. 1927 Tüzüğünde de, kurul üye sayısı değişmeyerek haftada en az bir toplantı yapması zorunlu hale getirilmiştir. Bu tüzükle kurulan parti müfettişlikleri Genel Başkanlık Divanı, Fırka Divanı ve Genel Yönetim Kurulu adına Genel Sekreterlik ile yazışacak ve ondan emir alacaklardır. Parti Müfettişleri, Genel Yönetim Kurulu tarafından seçildikten sonra onay için Genel Başkanlık Divanı'na sunulacaklardır. 1927 Tüzüğünde ise, ülke belirli sayıda ili içeren denetim bölgelerine ayrılacak ve her bölgede bir müfettiş bulundurulacaktır. Müfettişler, bölgelerindeki fırka işlerinin en yetkilisi ve fırkanın o bölgedeki en büyük temsilcisi olarak kabul edilmiştir.⁹⁷

Parti Müfettişliği, 1931 yılında kabul edilen parti nizamnamesi ile kaldırılmıştır. 1939 nizamnamesinde ise tekrar Parti Müfettişleri uygulaması başlamış, ancak

⁹⁵ Kabasakal, a.g.e., s. 216.

⁹⁶ Kabasakal, a.g.e., s. 146.

⁹⁷ Kabasakal, a.g.e., s. 146 – 147.

müfettişlerin Genel Yönetim Kurulu eliyle, Genel Yönetim Kurulu üyeleri içinden, partili milletvekillerinden ya da parti üyelerinden atanabileceği kararı verilmiştir.⁹⁸

1931 tüzüğünde Genel Yönetim Kurulu'nun üye sayısı 9 kişiden 14 kişiye çıkarılmış ve yetkileri de artırılmıştır. Genel Yönetim Kurulu, Genel Başkanlık Divanı'na ilişkin görevlerden başka fırka işlerinin hepsiyle uğraşacaktır. Ayrıca fırkayı ilgilendiren ulusal kuruluşların çalışmalarını da inceleyecektir. Genel Yönetim Kurulu, fırka örgütünün kontrol ve denetlenmesi için Genel Yönetim Kurulu üyelerini görevlendirebileceği gibi, bu görevi fırka milletvekilleri ve fırka üyelerine de verebilir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1935 Tüzüğü Genel Yönetim Kurulu üye sayısını 16 ya çıkarmış ve bu sayının gerektiğinde Genel Başkan kararıyla artırılabilirliği belirtilmiştir.⁹⁹ Bu tüzüğe göre merkezde parti işlerinin takip edilmesi için yapılacak temasların Parti Başkanları ile Genel Sekreter veya bunların adına harekete yetkili olanlar arasında, illerde ise Parti başkanlarıyla valiler arasında kurulacağını belirtilmiştir. 18 Haziran 1936'da Genel Başkan kararıyla parti devlet bütünleşmesi gerçekleştirilmiş. İçişleri Bakanı Genel Yönetim Kurulu üyeliğine alınarak Parti Genel Sekreteri yapılmış, valiler de partinin il başkanları olmuştur.¹⁰⁰ 1939 yılında üç yıl uygulanan parti devlet bütünleşmesine son verilmiştir.¹⁰¹

Çok Partili dönemde Tek Parti uygulamalarına son vererek, geçmiş örgütlenme şekline son vermek isteyen Cumhuriyet Halk Partisi, tüzük değişikliğine gitmiştir. Genel Merkez organlarından biri olan Genel Başkanlık Divanı, 1947 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Genel Başkanlık Divanı 1947 yılında kaldırılmış ve 40 kişiden oluşan Parti Divanı oluşturulmuştur. Cumhuriyet Halk Partili Hükümet ve Meclis Başkanları da Parti Divanı içinde yer alacaklardır. Parti Divanı'nın kararlarını, kendi içlerinden seçtikleri 10 kişiden oluşan Genel Yönetim Kurulu yürütecektir. Ayrıca Genel Sekreter de Parti Divanı tarafından ve Divan'ın kendi içinden seçilecektir. 1950 yılındaki VIII. Kurultayda Genel Başkan Vekilliği

⁹⁸ Koçak, a.g.e., s. 94.

⁹⁹ Kabasakal, a.g.e., s. 148.

¹⁰⁰ Dursun, a.g.e., s. 87.

¹⁰¹ Dursun, a.g.e., s. 124.

kaldırılarak, Genel Sekreter'in Kurultay tarafından seçilmesine karar verilmiş ve Parti Divanı üye sayısı da 30 kişiye indirilmiştir.¹⁰²

1.3. Cumhuriyet Halk Partisi Taşra Teşkilatı

Cumhuriyet Halk Partisi'nde yetkiler merkez organlarında toplandığı için örgütlenmesi de demokratik bir şekilde olmamıştır. Merkez Yönetimi, yöneticilerin atanmasından başlayarak, taşra örgütünün işleyişini her zaman kontrol altında tutmuş ve onları yönlendirmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi, köy ve mahallelerden başlayarak örgütlenmiş, ama bu örgütlenme her yerde yapılmamış, yapılan yerlerde de katılım sınırlı olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi'nin çalışmalarını, yönetim ve yürütme işlerini düzenleyen tüzüklerine göre, mahalle ve köy örgütünü, nahiye, ilçe ve il örgütleri takip etmektedir. Partinin esas örgütünü mahalle ve köylerdeki parti ocakları oluşturmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisini 1923 Tüzüğüne göre, İl Yönetim Kurulu, İlçe Yönetim Kurulu'nu onaylar ve bunlara yön verir. İl Yönetim Kurulu sürekli toplantı halinde bulunur ve oy çokluğu ile karar alır. İl mutemedi, partinin ildeki temsilcisidir. Partinin Genel Yönetim Kurulu ile her zaman irtibat halindedir. İlçelere parti mutemedi tayin eder. İlçe Yönetim Kurulu da kendisine bağlı ocak yönetimlerini belirler ve onları yönlendirir. İlçe mutemedi de partinin ilçedeki temsilcisidir. İl mutemedi ile sürekli irtibat halindedir ve ocaklara rehberlik eder. Nahiyeelerde de partiyi temsil eden ve İlçe mutemedi tarafından atanan parti mutemedi bulunur ve İlçe mutemedi ile irtibattadır. Partinin esas örgütü olan Köy ve Mahalle ocakları 3 kişiden oluşur ve nahiye ocakları tarafından onaylanır. Köy ve mahalle ocakları nahiye ocaklarından aldıkları emirleri uygularlar.¹⁰³

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1923 Tüzüğüne göre kongreler, büyük kongre, il kongresi, ilçe kongresi, nahiye (köy ve mahalledeki parti üyelerinden oluşan) halk kongresidir. Büyük Kongre, yılda bir kez Parti Divanı tarafından belirlenen yerde, 23 Nisan'da toplanacaktır (md. 8). Cumhuriyet Halk Partisi'nin bütün milletvekilleri ile

¹⁰² Kabasakal, a.g.e., s. 218.

¹⁰³ Tunçay, a.g.e., s. 366-368.

mutemetleri¹⁰⁴ Büyük Kongre'nin doğal üyesidir. Büyük Kongre'ye ayrıca her ilden 2'şer delege seçilerek katılacaktır (md. 9). İl kongreleri de yine yılda bir kez yapılacaktır. İl mutemedi, İl kongresinin doğal üyesidir. İl kongresi, ilçe kongreleri tarafından gönderilen 3'er delegeden oluşacaktır. İl Kongresi, 5 üyeden oluşan İl Yönetim Kurulu'nu seçecek bu kurula İl Mutemedi başkanlık edecektir (md. 42 – 48). İlçe kongreleri de benzer şekilde nahiyelelerden gönderilecek 3'er delegeden oluşacaktır.¹⁰⁵

İlçe ve Nahiye Yönetim Kurulları da 5'er kişiden oluşmaktadır. Yerel yönetim seçimlerinde adayları belirleme yetkisi İl Yönetim Kurulu'na bırakılmıştır.¹⁰⁶ Nahiye kongreleri, her köy ve mahalle ocaklarından gelen birer temsilciden oluşur (md. 69). Nahiye Kongresi 5 kişiden oluşan Nahiye Ocağı'nı seçer (md 72). Partide üye, 18 yaşına girmiş tüm köy ve mahalle halkı "halk kongresi"nin doğal üyesidirler (md. 75). Köy ve Mahalle Ocaklarının 3'er kişiden oluşan yöneticileri bu kongrelerde seçilecektir (md. 78 – 79).¹⁰⁷ 1923 Tüzüğüne göre, İl Yönetim Kurulu, İl Kongresi'nce seçilecek 5 üyeden oluşacaktır. Bu kurula İl mutemedi başkanlık edecektir (md. 48). İlçe Yönetim Kurulu'nu onaylama yetkisi olan bu kurul, sürekli toplantı halinde olacaktır (md. 49 – 50). Partinin ildeki temsilcisi olan il mutemedi tarafından atanan İlçe mutemedi, ilçe kongresince seçilmiş 5 kişiden oluşan nahiye ocağına başkanlık eder (md. 70 – 72).¹⁰⁸ 1927 yılında 57 il, 29 ilçe, 66 nahiye ve 23.897 Ocak Kongresi yapılmış, 15 Ekim 1927'de ise Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kongresi toplanmıştır.¹⁰⁹

1927 tüzüğü ile İl Yönetim Kurulları'nın seçimlerini onaylama yetkisi partinin Genel Yönetim Kurulu'na bırakılmıştır. İl Yönetim Kurulları en fazla 3 ayda bir parti müfettişlerine rapor verirler. Yerel yönetim seçimleri için ilçe yönetim kurullarının tespit edeceği adaylar hakkında müfettişlere görüş belirtirler. 1927 tüzüğü bir yenilik

¹⁰⁴ Mutemet: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi tarafından partiyi temsil etmek üzere illere atanan ve aynı zamanda İl Parti Başkanlığı görevini yerine getiren parti yetkilileridir. İl mutemetleri de ilçe mutemetlerini atamaktadır. İlçe mutemetleri de ilçelerde parti başkanlığı görevini yürütmektedirler.

¹⁰⁵ Kabasakal, a.g.e., s. 142.

¹⁰⁶ Dursun, a.g.e., s. 18.

¹⁰⁷ Tunçay, a.g.e., s. 368.

¹⁰⁸ Kabasakal, a.g.e., s. 149-150.

¹⁰⁹ Kabasakal, a.g.e., s. 142.

getirerek il ve ilçe düzeyindeki yerel meclislerdeki üyelerden oluşan parti gruplarının kurulmasına izin vermiştir.

Nahiye Yönetim Kurulu parti müfettişinin uygun görmesi ile 3 veya 5 kişiden oluşur. İlçe Yönetim Kurulu da müfettişin takdirine göre 3 veya 5 kişiden oluşur. İl Yönetim Kurulu ise 5 veya 7 kişiden oluşur 1927 Tüzüğüne göre ocak kurulmasını isteyenlerin 10 üye kaydettiği yerde ocak kurulmuş olurdu. Bağlantı içinde olan birkaç köy veya mahallede birleştirilerek bir ocak bölgesi oluşturulabilir. Ocakların en yetkili organı olan halk kongresi 3 kişilik ocak yönetim kurulu ile nahiye kongresine gönderilecek bir temsilciyi seçerdi.¹¹⁰

1931 Tüzüğü Cumhuriyet Halk Partisi'nin üçüncü tüzüğüdür. İçerik bakımından getirdiği yeniliklere bakıldığında, Parti Teşkilatı'nda merkez, iller gibi ayrımlar kaldırılmıştır. Uygun olmayan durumlarda semt birleştirmeleri yapılması, nahiye ve ilçe aşamalarının atlanması kararlaştırılmıştır.¹¹¹ 1931 Tüzüğü'nün 14. maddesine göre, bir yerde bir ocak yönetimi oluşturacak üyeler birleşirse orada ocak kurulabilirlerdi. Ocaklar, kongre halinde ve yönetim kurulu olarak iki şekilde çalışacaktır(md. 15). Bulundukları yerin durumuna göre, birden fazla mahalle ve köy, tek bir ocağa bağlanabilecek ve bunlara semt ocağı denilecektir (md. 17).¹¹²

Mahalle, köy (veya semt) ve nahiye kongreleriyle ilçe kongreleri yılda bir kez toplanacaktır (md. 46). Tüzük, her düzeyde delege sayısını üye miktarına bağlamıştır. Her ocak kongresinde, ocağın üç yüze kadar üyesi için 2, bundan sonraki her yüzeli üye için birer temsilci seçilecektir. Her nahiye kongresinde beşyüz üye için 2, bundan sonraki her beşyüz kişi için birer, ilçe kongresinde ise her bin üye için 3, bundan sonraki her bin kişi için birer delege seçilecektir.¹¹³

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1935 tarihli tüzüğüne göre bir yerde ocak kurulabilmesi için parti il yönetim kurulunun izni gerekmektedir.¹¹⁴ Ocak ve nahiye kongreleri

¹¹⁰ Dursun, a.g.e., s. 18 – 19.

¹¹¹ Tunçay, a.g.e., s. 317.

¹¹² Kabasakal, a.g.e., s. 150.

¹¹³ Kabasakal, a.g.e., s. 143 – 144.

¹¹⁴ Dursun, a.g.e., s. 61.

yılda bir kez, ilçe ve il kongreleri iki yılda bir toplanacaktır (md. 35).¹¹⁵ Nahiye, ilçe ve il kongrelerine, parti hükümetini temsil eden en büyük sivil ve mülki amiri çağırılırlar. Parti kongrelerinde yerel yönetim organlarında bulunanlar izleyici olarak yer alırlar. Gizli görüşmelerde sadece en büyük mülki ve sivil amir ve delegeler bulunurlar (md 64).¹¹⁶

1935 Tüzüğü, yönetim kurullarının üye sayısında bazı değişiklikler bulunmaktadır Buna göre ocak ve nahiye merkezlerinde 3 – 5, ilçelerde 5 – 7 ve illerde 7 – 9 kişiden oluşan bir yönetim kurulu olacaktır. Yönetim Kurulu başkanlarının merkezden atandığı illerde kongreler 6 – 8 kişi seçecektir (md. 79). Yönetim Kurulları, kendi üyelerinden birini merkezden atanmadığı takdirde başkan, birini sekreter ve sayman olarak ayıracaklardır.¹¹⁷

1935 Tüzüğüne göre, merkezde, partiyi ilgilendiren işlerin takip edilmesi için yapılacak temaslar Parti Başkanları ile Genel Sekreter veya bunların adına yetkili olanlar arasında, illerde ise parti başkanlarıyla vali arasında kurulacaktır. 18 Haziran 1936’da Parti Genel Başkanı kararıyla İçişleri Bakanı Genel Sekreterliğe getirilmiş, valiler de partinin il başkanları olmuştur. Daha sonra 1939 Kurultayında bu uygulama kaldırılmıştır.¹¹⁸

1943 Tüzüğünde ilk defa ocak kurulmasında yetkili komisyonun görevlerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmiş ve bazı mahalle veya köylerin birleşmesiyle nahiyelelerin kurulabileceği kabul edilmiştir. Bu tüzüğe göre ocak kongresinde ocakların 200’e kadar üyesi için 4, nahiye kongresinde nahiyeledeki ocakların 300’e kadar üyesi için 4, ilçe kongresinde ilçedeki ocakların 1000’e kadar üyesi için 4 delege seçilmesi kabul edilmiştir. Bu tüzük aynı zamanda müfettişlerin bölgelerindeki kongrelerde başkanlık yapabileceklerini kabul etmiştir.¹¹⁹

1950 yılına gelindiğinde Cumhuriyet Halk Partisi’nin 497 ilçenin 490’ında ve 1.412 nahiyeleleinin 1.084’ünde örgütlenmesi bulunmaktadır. 1950 yılına bakıldığında

¹¹⁵ Kabasakal, a.g.e., s. 144 – 145.

¹¹⁶ Dursun, a.g.e., s. 63.

¹¹⁷ Kabasakal, a.g.e., s. 150.

¹¹⁸ Kabasakal, a.g.e., s. 152.

¹¹⁹ Dursun, a.g.e., s. 132 – 133.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 19.667 köy ocağı, 2.056 tane mahalle ocağı, 1.584 de semt ocağı bulunmaktadır. 1951 Tüzüğüne göre İlçe Yönetim Kurulu, uygun görürse bütün köylerde ocak kurabilirdi. Şehir ve ilçe içindeki her mahallede bir ocak kurulacaktır. Bir mahallede ikinci bir ocak kurulacaksa partililerin 500 kişi sayısını aşması gerekmektedir. Yönetim Kurulları ise ocak ve nahiyelerde 3 ile 7, ilçelerde 5 ile 9, illerde ise 7 ile 11 üyeden oluşturulacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi Ocakları, Halkevleriyle 1951 yılına kadar yakın bir ilişki ve işbirliği içinde olmuşlardır.¹²⁰ Cumhuriyet Halk Partisi'nde Halkevleri ve Halkodaları örgütün bir parçası olarak görülmüştür. Cumhuriyet Halk Partisi Ocakları ile Halkevleri ve Halkodalarını birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir.¹²¹ Böyle olunca da Halkevleri ve Halkodaları Cumhuriyet Halk Partisi'nin görüş ve ilkelerini topluma benimsetmek amacıyla çalışan yerler haline gelmiştir.¹²²

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 26 Kasım 1951 yılında toplanan Kurultay Tüzüğüne göre, Cumhuriyet Halk Partisi'nin yerel örgütü, ocak, nahiye, ilçe ve il kongreleriyle il haysiyet divanı¹²³ ve idare kurullarından oluşuyordu. 1951 Tüzüğünde parti teşkilatının temeli ve ilk kademesi ocak olarak belirtilmiştir. Bundan sonra sırasıyla nahiye, ilçe ve il parti kademeleri gelmektedir.¹²⁴

¹²⁰ Kabasakal, a.g.e., s. 220.

¹²¹ Koçak, a.g.e., s.106.

¹²² Yetkin , a.g.e., s. 88.

¹²³ Haysiyet Divanı: Cumhuriyet Halk Partisinde üyelerin partinin ilkelerine ve kurallarına aykırı davranışlarını inceleyen ve karara bağlayan kurul.

¹²⁴ Kabasakal, a.g.e., s. 219.

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET HALK PARTİSİNİN KIRIKKALE TEŞKİLATI

2.1. Kuruluşu

Kırıkkale 1940'lı yıllarda Ankara'nın Keskin ilçesine bağlı bir nahiye idi. Bu yıllarda Kırıkkale'de Cumhuriyet Halk Partisi, Keskin ilçesinin nahiye örgütlenmesi olarak yer almaktaydı. Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı, 10.09.1942 tarihinde, Keskin İlçesi Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Yönetim Kurulu Başkanlığı'ndan önceki seneye ait ilçedeki Cumhuriyet Halk Partisi'nin parti çalışmalarının yapıldığı ve ocak olarak adlandırılan en küçük parti birimlerinin yönetim kurulu başkanlarıyla üyelerinin isimlerini telefonla ya da telgrafla bildirmesini istemiştir.¹²⁵

Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi teşkilatı ile ilgili ilk bilgiyi Keskin Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Başer'in Ankara Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurulu'na göndermiş olduğu ilçedeki bütün ocakların yönetim kurulu üyelerinin isimlerini içeren 1941 tarihli listede görüyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi Keskin İlçe Yönetim Kurulu Mustafa Başer'in Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kuruluna gönderdiği, ilçeden küçük ve nahiye olarak adlandırılan bir yönetim şekline sahip olan Kırıkkale Nahiyesi'nin Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim kurulu üyelerinin isimlerini içeren 1941 tarihli liste aşağıdaki gibidir.¹²⁶

¹²⁵ *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi – Cumhuriyet Halk Partisi Evrakı*; 490.01.130.521.2 – 17.

¹²⁶ BCA – CHPE; 490.01.130.521.2 – 58. Bkz. Ek:1

Tablo 1: 1941 Yılı Kırıkkale Nahiyesi CHP Yönetim Kurulu Üyeleri

ASILLAR
Talat Osmanoğlu
Mahir Kutay
Ekrem İnel
Mehmet Üçer
Reşat Kandemir
YEDEKLER
Şakir Büke
Mehmet Atasoy
Ömer Arı
Celal Keskin
Kemal Sönmez

1942 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi için, Ankara İl Kongresi Delegatesi olarak Keskin'den ilçe delegeleri olarak Mustafa Başer, Nuri Apaydın, Rafet Kandemir, Mahmut Taşçı, Ahmet Ökmen, Bahri Bostancı, Talat Osmanoğlu, Memduh Kutay seçilmişlerdir. Bu delegelerden Talat Osmanoğlu Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale Nahiyesi yönetim kurulu başkanıdır.¹²⁷ Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale Nahiye teşkilatı Keskin ilçesi teşkilatı bünyesinde il kongrelerinde temsil edilmiştir. 13.12.1942 tarihli Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi Başkanlığı'na sunulan yazıda Cumhuriyet Halk Partisi'nin 8 Haziran 1943 tarihinde yapılacak olan 6. Büyük Kurultayı'na seçilecek yedek delegeler listesinde Keskin Delegatesi Mustafa Başer'in de yedek delege olarak teklif edildiğini görüyoruz.¹²⁸

5 Ocak 1943 tarihli, Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı tarafından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne sunulan yazıda Mustafa Başer'in 1942 yılında yapılan Ankara İl Kongresinde 6. Büyük Kurultay için yedek delege olarak seçildiği bildirilmektedir.¹²⁹ Mustafa Başer

¹²⁷ BCA – CHPE; 490.01.121.480.1 – 2 ; 490.01.137.551.1 – 418.

¹²⁸ BCA – CHPE; 490.01.121.480.1 – 6.

¹²⁹ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 515.

1942 Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde Dilek Komisyonu¹³⁰ üyesi olarak seçilmiş,¹³¹ aynı kongrede Kırıkkale Nahiyesi Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim Kurulu Başkanı Talat Osmanoğlu ise, Keskin Delegeesi olarak Bütçe Komisyonu'na Kâtip Üye seçilmiştir.¹³²

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 8 Haziran 1943 tarihli 6. Büyük Kurultayı Dilek Komisyonu Raporunda, 1942 yılında yapılan İl Kongrelerinde sunulan dileklerin incelenen cevapları arasında İçişleri Bakanlığı'na Kırıkkale'nin ilçe yapılması yönünde bazı tekliflerde bulunduğu ve bu teklifin bakanlıkça inceleneceği ifade edilmiştir.¹³³ Nihayet Kırıkkale, 2 Ağustos 1944 tarihinde kabul edilecek 8 Ağustos 1944 tarihinde yayımlanan 4642 sayılı kanunla ilçe olmuştur.¹³⁴

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara il Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderdiği 28.09.1944 tarihli yazı ile 81 köyü içeren Kırıkkale ilçesinde, idari teşkilata uygun olarak ilçe parti teşkilatının kurulmasının zorunlu olduğunu belirtmiş. Ayrıca, bu ilçede partinin ocak ve nahiye teşkilatında herhangi bir değişikliğin gerekli olup olmadığının parti teşkilatının kurulmasından sonra ve ilçe kongresi ile belirlenebileceğini bildirmiştir. Bu nedenle de Kırıkkale ilçesi parti teşkilatının kurulması için izin istemektedir.¹³⁵

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği Başkanlığına, 03.10.1944 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nden gönderilen yazı ile Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanlığı 4642 sayılı kanunla ilçe olan Kırıkkale'deki parti teşkilatının idari teşkilata uygun olarak "Oba", "Delice", "Yahşıhan" ve merkeze ait nahiyelerden oluşacak 81 ocak şeklinde kurulması için izin istenmektedir.¹³⁶

¹³⁰ Dilek Komisyonu: CHP'nin Ocak, Nahiye, İlçe ve İl Kongrelerinde halk tarafından sunulan dilek ve isteklerin Parti Genel Sekreterliği'ne iletilmesinden ve CHP Yönetim Kurulu'na sunulmasından sonra bu dilek ve isteklerin incelenip düzenlendiği komisyondur.

¹³¹ BCA – CHPE; 490.01.121.480.1 – 5. ; 490.01.137.555.1 – 444.

¹³² BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 445.

¹³³ BCA – CHPE; 490.01.215.854.1 – 13.

¹³⁴ **Resmi Gazete**, 8 Ağustos 1944 Salı, Sayı: 5777, Sayfa: 7448 – 7449.

¹³⁵ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 417.

¹³⁶ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 416.

8 Ağustos 1944 tarihinde 4622 Sayılı Kanunla 81 köyün bağlanmasıyla ilçe olan Kırıkkale'deki Cumhuriyet Halk Partisi Ocakları şu şekilde oluşturulmuştur.¹³⁷

Tablo 2: 1944 Tarihli ve 4622 Sayılı Kanuna Göre Kırıkkale'deki CHP Ocakları Listesi

Köyün Adı	Eskiden Bağlı Olduğu Merkez
Kırıkkale (İlçe Merkezi)	Kırıkkale Nahiyesi
Yuva	Kırıkkale Nahiyesi
Ulaş	Kırıkkale Nahiyesi
Dağevi	Kırıkkale Nahiyesi
Pazarcık	Kırıkkale Nahiyesi
Çullu	Kırıkkale Nahiyesi
Doğanay	Kırıkkale Nahiyesi
Bahşili	Kırıkkale Nahiyesi
Ahili	Kırıkkale Nahiyesi
Aydınşih	Kırıkkale Nahiyesi
Aşağıkarakısıık	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Yukarıkarakısıık	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Selamlı	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Yenice	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Beşbıçak	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Hıdırşeyh	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Kabul	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Dikmen	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Kulaksız	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Battalobası	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Kösedurak	Kalecik İlçesi Konur Nahiyesi
Hacıbalı	Kalecik İlçesi Merkez Nahiyesi
Mahmutlar Şarklısı	Kalecik İlçesi Merkez Nahiyesi
Keçili	Kalecik İlçesi Merkez Nahiyesi
Kızıldere	Kalecik İlçesi Merkez Nahiyesi
Kılıçlar	Çankaya İlçesi Elmadağ Nahiyesi
Hisar	Çankaya İlçesi Elmadağ Nahiyesi
Bedestan	Balâ İlçesi Karakeçili Nahiyesi
Hudar	Balâ İlçesi Karakeçili Nahiyesi
Küreboğazı	Balâ İlçesi Karakeçili Nahiyesi
Küçüksarıkaya	Balâ İlçesi Karakeçili Nahiyesi
Büyüksarıkaya	Balâ İlçesi Karakeçili Nahiyesi
Hacılar	Balâ İlçesi Karakeçili Nahiyesi
Karaahmetli	Balâ İlçesi Karakeçili Nahiyesi

Oba Resmi Nahiyesi

Köyün Adı	Eskiden Bağlı Olduğu Merkez
Beyobası (Nahiye Merkezi)	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Hüseyinoba	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Kılevli	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Kenanoba	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Kırlangıç	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Eldelek	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Yenili	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Sorsavuş	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Balışih	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi

¹³⁷ BCA-CHPE; 490.01.137.555.1 – 418, 419, 420. Bkz. Ek: 2.

Köyün Adı	Eskiden Bağlı Olduğu Merkez
Akçakavak	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi
Işıklar	Keskin İlçesi Oba Nahiyesi

Delice Resmi Nahiyesi

Köyün Adı	Eskiden Bağlı Olduğu Merkez
Kavak	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Çatallı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Gözükızılı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Çingeyli	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
İmirli	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Şahçalı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Kurtoğlu	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Dağobası	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Kocabaş	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Küçükavşar	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Büyükavşar	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Boz	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Evliyalı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Kubat	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Avcılı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Elmalı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Şahlı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Derekışla	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Hacıobası	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Gökçebel	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Arbişli	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Fadılobası	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Karbus	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Büyükyağlı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Pırıklı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Çerikli	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Herekli	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Conkar	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
İzzettin	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Karkın	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi
Karalı	Keskin İlçesi Delice Nahiyesi

Yahşihan Nahiyesi

Köyün Adı	Eskiden Bağlı Olduğu Merkez
Yahşihan (İtibarı Nahiye)	Kırıkkale Nahiyesi
Yukarı Mahmutlar	Kırıkkale Nahiyesi
Aşağı Mahmutlar	Kırıkkale Nahiyesi
Karacaali	Kırıkkale Nahiyesi

27.12.1944 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi toplanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde sunulan 1943 – 1944 İl Yönetim Kurulu Çalışma Raporu'nda Kırıkkale nahiyesinin idari teşkilat bakımından ilçe haline getirilmiş bulunduğu, burada resmi teşkilata uygun olarak ilçe parti teşkilatının kurulmuş olduğu, bu sebeple de Bâlâ, Çankaya, Kalecik ve Keskin

ilçelerinden bir kısım nahiye ve köylerdeki parti ocaklarının Kırıkkale'ye geçtiği belirtilmiştir.¹³⁸

2.2. Yerel Seçimler

27.11.1942 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanlığı'ndan Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı imzalı Keskin Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Keskin ilçesindeki ikinci seçmenleri¹³⁹ hakkında bilgi verilmesi istenmiştir. İstenen bilgiler arasında ölenlerin seçmenlikten çıkarılanların, askere gidenlerin isim ve nüfus bilgilerinin telgrafla çok acele olarak bildirilmesi ve mevcut olan ikinci seçmenlerin de isim ve soyadları ile mesleklerini gösteren bir listenin acilen postaya verilmesi istenmektedir.¹⁴⁰ Bunun üzerine Cumhuriyet Halk Partisi Keskin İlçesi Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Başer, 01.02.1942 tarihli yazısıyla Keskin ilçesindeki ikinci seçmenleri belirttiği liste şu şekildedir.¹⁴¹

Tablo 3: Kırıkkale Resmi Nahiyesi İkinci Seçmen Listesi

1-	Çelik Fabrikası Müdürü Veli
2-	Hattihane Müdürü Nuri
3-	Kuvvet Merkez Müdürü Kemal Rüştü
4-	Operatör Kemal
5-	Tüccardan Halil İbrahim
6-	Tüccardan Mustafa Keskin
7-	Yahşıhanlı Mehmet Çavuş
8-	Tüccar Keskinli Ömer Arı
9-	Kaleli Mehmet Atasoy
10-	Tüccardan Hacı Damadı Semli
11-	Kırıkköyü Muhtarı Aziz Erkal
12-	Yahşıhan Nahiye Başkanı Sait
13-	Yahşıhan Nahiye Yönetim Kurulundan Veli Gördebil

¹³⁸ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 12.

¹³⁹ İkinci Seçmen: Cumhuriyet Halk Partisi'nin Tek-Parti yönetimi döneminde seçimler iki dereceli yapıldı. Önce birinci seçmenler, katılma oranı düşük ilk tur seçimlerde, CHP tarafından ilan edilen resmi ve ikinci seçmenleri seçerlerdi. İkinci seçmenler de ikinci turda, yine CHP tarafından ilan edilen adayları seçerlerdi.

¹⁴⁰ BCA – CHPE; 490.01.131.529.2 – 56.

¹⁴¹ BCA-CHPE; 490.01.131.529.2 – 63. Bkz. Ek:3.

14-	Yahşıhan İhtiyar Kurulu Üyesinden İbrahim
15-	Yahşıhan İhtiyar Kurulu Üyesinden Efendinin Ali
16-	Yahşıhandan Yüzbaşıoğlu Memduh Kutay
17-	Doğan Köyü Muhtarı Haşim
18-	Kazıklıdan Seyit Oğlu Haydar
19-	Araptan Osman Kâmil
20-	Ahılı Nahiye Başkanı Hasan
21-	Ahılıdan Mustafa Oğlu Ömer
22-	Çullu Muhtarı Osman
23-	Dağevi Muhtarı Arap
24-	Pazarcık Köyü Muhtarı Süleyman

01 Eylül 1942 tarihinde yapılan belediye seçimlerinden sonra Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı tarafından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderilen yazıda Ankara İline bağlı ilçe ve nahiyelerin Belediye Başkanlıklarına seçilenlerin adları ile yeniden veya ilk defa seçilmiş olduklarını gösteren listenin gönderildiği belirtilmiştir.¹⁴² İbrahim Rauf Ayaşlı'nın göndermiş olduğu Ankara iline bağlı ilçe ve nahiyeler belediye başkanlıklarına seçilenleri gösteren listede Kırıkkale Nahiyesi Belediye Başkanlığı'na Memduh Kutay'ın yeniden seçildiği görülmektedir.¹⁴³

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı 10.12.1942 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderdiği yazıda, Belediyeler seçimi sonunda kazanan asil üyelerden yeniden seçilenlerle yeni seçilenlerin rakam olarak düzenlenen cetvelin sunulduğunu belirtmiştir.¹⁴⁴

1942 yılında yapılan seçimde Ankara İl Meclisi ile ilçelerin ve belediyesi olan nahiyelerin belediye meclisleri üyeliklerine yeniden ve ilk defa olarak seçilenleri gösteren listede Kırıkkale Nahiyesine yeniden seçilen üye sayısı 10, ilk defa seçilen üye sayısı 2 olmak üzere toplam 12 üyedir.¹⁴⁵

¹⁴² “CHP Ankara Vilayet İdare Heyeti Reisliği'nden CHP Genel Sekreterliği Yüksek katına”, (09 Kasım 1942), BCA – CHPE; 490.01.224.969.1 – 109.

¹⁴³ BCA – CHPE; 490.01.224.969.1 – 110. Bkz. Ek:4.

¹⁴⁴ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 104.

¹⁴⁵ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 145. Bkz. Ek:5.

Kırıkkale Nahiye Yönetim Kurulu Başkanı Talat Osmanoğlu'nun Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne göndermiş olduğu 9 Ekim 1942 tarihli yazıda “Genel Sekreterlik 1/2317 sayılı seçim genelgesinin 6. Maddesi gereğince belediye seçim sonucu ile asıl ve yedek üyelerin ad ve mesleklerini gösterir cetvel ve liste bağlı olarak arz olunur. İlçe yönetim kuruluna sunulmuştur”¹⁴⁶ demektedir. Buna göre Kırıkkale Nahiyesi seçim sonucunu gösteren Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale Nahiye Yönetim Kurulu Başkanı Talat Osmanoğlu imzalı cetvelde belediye sınırları içindeki kadın seçmen sayısı 1029, erkek seçmen sayısı 1242; seçime katılan kadın seçmen sayısı 573, erkek seçmen sayısı 703 kişidir. Seçmenlerin sayısına göre seçime katılanların oranı % 56.2dir. Kırıkkale Nahiyesinde belediye seçimi 03.10.1942 tarihinde başlanmış, 07.10.1942 tarihinde sona ermiştir. Seçmenlerin % 30'unu oluşturan fabrika işçileri ise seçime katılamamıştır.¹⁴⁷

Kırıkkale Nahiye Yönetim Kurulu Başkanı Talat Osmanoğlu'nun Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderdiği belediye meclisine seçilen asıl ve yedek üyeler listesinde 12 asıl ve 12 yedek üye bulunmaktadır.¹⁴⁸

Tablo 4: Kırıkkale Nahiyesi Belediye Meclisine Seçilen Asıl Ve Yedek Üyeler

ASİL ÜYELER		
ADI	SOYADI	MESLEĞİ
Mustafa	Keskin	Çiftçi
Mehmet	Erbil	Çiftçi
Celal	Keskin	Tüccar
Mahir	Kutay	Tüccar
Memduh	Kutay	Tüccar
Mustafa	Zilli	Tüccar
Selim	Özer	Tüccar
Ömer	Arı	Tüccar
Halil İbrahim	Altuntaş	Tüccar
Mehmet	Atasay	Otelci
Mehmet	Üçer	Tüccar
Ahmet	Erman	Tüccar
YEDEK ÜYELER		
ADI	SOYADI	MESLEĞİ
Mustafa	Altuntaş	Esnaf
Ali	Demirel	Çiftçi
Osman	Yıldırım	Çiftçi
Ali	Yücel	Çiftçi
Mustafa	Öke	Esnaf

¹⁴⁶ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 134.

¹⁴⁷ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 135. Bkz. Ek:6.

¹⁴⁸ BCA-CHPE; 490.01.244.969.1 – 136. Bkz. Ek:7.

ADI	SOYADI	MESLEĞİ
Yusuf	Baştaş	Esnaf
Şakir	Böke	Tüccar
Mustafa	Göker	Esnaf
Hayri	Pehlivanlı	Tüccar
Ahmet	Başer	Kahveci
Hasan	Öztek	Emekli Öğretmen
Osman	Tiryaki	Çiftçi

26 Mayıs 1946 Pazar günü Ankara ili ve bu ile bağlı belediyesi olan ilçe ve nahiyelerde belediye seçimi yapılmıştır. Seçimlere 7 Ocak 1946 yılında kurulan Demokrat Parti’de katılmıştır. Bu seçimde Kırıkkale’deki seçmen sayısı 6.495’dir. Seçime 4.445 kişi katılmıştır. Seçime katılan yüzdesi 68’dir. Cumhuriyet Halk Partisi adaylarının aldığı en çok oy sayısı ise 1.386 olmuştur.¹⁴⁹

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı’nın 11.06.1946 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği’ne gönderdiği yazıda “Son seçimde ilimiz merkezi ile ilimize bağlı belediyesi bulunan Nahiye ve İlçeler Belediye Meclisleri Başkan ve asıl ve yedek üyeliklerine seçilenlerin mesleklerini ve hangi partiye bağlı olduklarını gösterir cetvel ilişik olarak takdim kılınmıştır.”¹⁵⁰ demektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı’nın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği’ne göndermiş olduğu bu yazıya göre 1946 seçim sonuçlarını Ankara ili ve ile bağlı ilçe ve nahiyeler belediye meclis üyeliklerine seçilenleri gösteren listede Kırıkkale ilçesi belediye meclisi, 22 asil ve 22 yedek üye olmak üzere toplam 44 kişiden oluşmaktadır.¹⁵¹

Tablo 5: 1946 Yılı Kırıkkale İlçe Belediye Meclisi Üyeleri Listesi

Kırıkkale İlçesi Asil Üyeleri			Meslek
1.	Başkan	Ali AKYÜREK	Belediye Başkanı
2.	Üye	Mustafa KESKİN	CHP Başkanı
3.	Üye	Ömer ARI	Ticaret Odası Başkanı
4.	Üye	Mithat HİÇYILMAZ	Matbaacı
5.	Üye	Şakir Böke	Tüccar
6.	Üye	Mehmet ATASAY	Tüccar
7.	Üye	Mahir KUTAY	Tüccar
8.	Üye	Ahmet ERMAN	Tüccar

¹⁴⁹ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 30. Bkz. Ek:8.

¹⁵⁰ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 13.

¹⁵¹ BCA-CHPE; 490.01.244.969.1 – 23. Bkz. Ek-9.

Kırıkkale İlçesi Asil Üyeleri			Meslek
9.	Üye	Mehmet ÜÇER	Tüccar
10.	Üye	Mehmet ERBİL	Halkevi Başkanı
11.	Üye	Reşat KANDEMİR	Müteahhit
12.	Üye	Seyfi IŞIK	Elektrikçi
13.	Üye	Selim ÖZER	Tüccar
14.	Üye	Fuat ÇELİKKESEN	İmla Ş. Şefi
15.	Üye	Cemal ESMER	İşçi
16.	Üye	Saadet SEYHUN	Eczacı Fuad Eşi
17.	Üye	Münür SABİLİ	Fotoğrafçı
18.	Üye	Hayri PEHLİVANLI	Manifaturacı
19.	Üye	Bilal BARAN	Manifaturacı
20.	Üye	Yusuf AKSOY	Kunduracı
21.	Üye	Mustafa TÜRKMEN	As. Fb. Mermi Ş. Şefi
22.	Üye	Muzaffer ÇETİNTAŞ	Top Fab. Şube Şefi
Kırıkkale İlçesi Yedek Üyeleri			Mesleki
1.	Yedek Üye	Kemal BARAN	İşçi
2.	Yedek Üye	Çelebi AYTEKİN	Tüccar
3.	Yedek Üye	İhsan ÇETİN	Tüccar
4.	Yedek Üye	Kâzım GÜLER	İşçi
5.	Yedek Üye	Hamdi ÇETİNTÜRK	Kahveci
6.	Yedek Üye	Celâl KESKİN	Tüccar
7.	Yedek Üye	Hasan MIZRAK	Bakkal
8.	Yedek Üye	Mustafa ATABAN	Aşçı
9.	Yedek Üye	Mustafa GÖZÜKÜÇÜK	Halıcı
10.	Yedek Üye	Etem APAYDIN	Tüccar
11.	Yedek Üye	H. İbrahim ALTINTAŞ	Tüccar
12.	Yedek Üye	Mustafa ALTINTAŞ	Muhtar
13.	Yedek Üye	Mevlüt HİÇYILMAZ	Muhtar
14.	Yedek Üye	Arif ZENGİN	Tüccar
15.	Yedek Üye	Kadir ŞERAN	Tüccar
16.	Yedek Üye	Mustafa ÖZDEMİR	Bakkal
17.	Yedek Üye	Nihat KALDIRIM	Çiftçi
18.	Yedek Üye	Süleyman FİDAN	Şekerci
19.	Yedek Üye	Mustafa GÜCET	Tüccar
20.	Yedek Üye	Cemal KARACA	Bakkal
21.	Yedek Üye	Mustafa BAYRAM	Kavaf
22.	Yedek Üye	Süleyman ÖNEN	Emekli İşçi

04.02.1948 tarihli, Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Kemal Onan'ın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne göndermiş olduğu yazıda "1946 seçimleri sonunda ilimiz içinde Belediye ve İl Genel Meclisleri ile Mahalle ve Köy Muhtar ve İhtiyar Heyetlerine seçilenlerin sayı olarak parti durumlarını gösterir cetveller, ilçelerden aldığımız bilgilere dayanarak, ayrı ayrı tanzim edilmiş ve ilişik olarak sunulmuştur"¹⁵² denilmektedir. İbrahim Kemal Onan'ın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne göndermiş olduğu 1946 seçimlerinde ilçelerdeki Belediye Meclislerinin Partiler itibari ile durumlarını gösteren cetvele göre Kırıkkale Belediye Meclisi Belediye Başkanı Cumhuriyet Halk

¹⁵² BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 5.

Partisi'nden olmak üzere 15 kişi Cumhuriyet Halk Partili, 5 kişi Demokrat Partili ve 2 kişi de Bağımsızlardan oluşmaktadır.¹⁵³ 1946 Belediye seçimleri sonrasında Kırıkkale Belediye Meclis üyelerinden bazılarının Demokrat Parti'ye geçtikleri görülmektedir.

1946 yerel seçimlerinde Kırıkkale çevresinde bulunan köy sayısı 81'dir. Seçimler sonucunda bu köylerdeki muhtar ve ihtiyar heyeti, 400 kişi Cumhuriyet Halk Partisi'nden 5 kişi de Demokrat Parti'den olmak üzere toplam 405 kişiden oluşmaktadır.¹⁵⁴ Kırıkkale'de bulunan toplam mahalle sayısı 7'dir. Bu mahallelerdeki muhtar ve ihtiyar heyeti, seçimler sonucunda tamamı Cumhuriyet Halk Partisi'nden olmak üzere 35 kişiden oluşmuştur.¹⁵⁵

Kırıkkale ilçesinde İl Genel Meclisi üyeliği için 1946 yılında yapılan seçimlerde, İl Genel Meclisi seçimine katılanların sayısı 13.876 kişidir. Kırıkkale ilçesi toplam seçmen sayısı ise 26.105 kişidir. Seçime katılan Cumhuriyet Halk Partisi adayları Mustafa Keskin, Çelebi Aytekin, Hüsnü Yılmaz, Ali Akyürek, Arslan Delice, Hüseyin Köksal, Mehmet Erbil, Atila Yalınız'dır. Seçime Cumhuriyet Halk Partisi 'nin yanı sıra Demokrat Parti ve Millet Partisi de katılmıştır. Kırıkkale'den il Genel Meclisi seçiminde Cumhuriyet Halk Partili Mustafa Keskin 6.847 oy, Çelebi Aytekin 5.988 oy, Hüsnü Yılmaz 5.970 oy, Ali Akyürek ise 5.852 oy alarak asli üye seçilmişlerdir.¹⁵⁶

2.3. Kongreler

Kırıkkale ilçesindeki ilk kongre 1944 yılında yapılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Ankara il Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı tarafından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderilen 22 Ocak 1945 tarihli yazıda 1944 yılı parti kongrelerinde İl Yönetim Kurulu Asil ve Yedek üyeliklerine seçilenler ile ilçe kongreleri sonunda Ankara iline bağlı ilçe yönetim kurulu başkanlıklarına seçilenlerin liste halinde sunulduğu belirtilmiştir.¹⁵⁷ 1944 yılı ilçe kongreleri sonunda

¹⁵³ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 6.

¹⁵⁴ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 8.

¹⁵⁵ BCA – CHPE; 490.01.244.969.1 – 9.

¹⁵⁶ BCA – CHPE; 490.01.244.970.1 – 4. Bkz. Ek:10.

¹⁵⁷ BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 350.

Ankara iline bağılı Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Yönetim Kurulu Başkanlıklarına seçilenlerin olduğı listede Kırıkkale ilçesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na mesleğı çiftçi olarak belirtilen Mustafa Keskin'in seçildiğı görölmektedir.¹⁵⁸

1945 yılı Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi ilçe Kongresi 22.11.1945 tarihinde Perşembe günü saat 10.00'da yapılmıştır. Kongre Ali Rıza Sun ve Cafer Tayyar Benatan'ın gözetiminde gerçekleşmiştir.¹⁵⁹

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı'nın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne 28.11.1945 tarihinde gönderdiği yazıda, İl Yönetim Kuruluna bağılı Cumhuriyet Halk Partisi'nin ocak teşkilatına kayıtlı üyeleri ile 1945 yılında toplanan kongrelere katılanların sayısının her ocak ayrı olarak gösteren listenin sunulduğunu belirtmiştir.¹⁶⁰

Kırıkkale'de 1945 Cumhuriyet Halk Partisi İlçesi Kongresine Merkez, Yahşihan, Karacaali, Ulaş, Pazarcık, Aşağı Mahmatlı, Yukarı Mahmatlı, Dağevi, Çullu, Yuva, Ahili, Doğanay, Hacıbalışarklısı, Mahmutlarşarklısı, Keçili, Kızıldere, Kulaksız, Kabul, Hıdırşih, Yenice, Aydınşih, Közedurak, Battalobası, Selamlı, Yukarıkarakısık, Aşağıkarakısık, Beşbıçak, Koçubaba, Bıyıkaydın, Oba, Balı, Işıklar, Hüseyinbey Obası, Kenanbey Obası, Kilevli, İzzettin, Karalı, Kırlangıç, Karkın, Eldelek, Dikmen, Akçakavak, Yenilli, Afşar, Dağobası, İmirli, Cengeyli, Çatallı, Gözükızıllı, Kavak, Şahcalı, Bozköy, Küçükafşar, Delice, Kobat, Hacıobası, Conkar, Herekli, Karpuz, Pıraklı, Fadılobası, Gökçebel, Nigaroğlu Şarklısı, Yağılı, Elmalı, Arbişli, Kurtoglu, Evliyalı, Kocabaş, Çeke, Alcılı, Bahşili, Bedestan, Hisar, Kılıçlar, Hodar, Küreboğazı, Yukarısarıkaya, Aşağısarıkaya, Karaahmetli ve Hacılar olmak üzere toplam 81 ocak katılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Kırıkkale ilçesindeki bu ocaklarına kayıtlı toplam üye sayısı 8.445 kişidir. 1945 yılı Cumhuriyet Halk Partisi ilçe kongresine katılan toplam üye sayısı ise 4.702 kişidir.¹⁶¹

Kırıkkale İlçesi Ocaklara göre kayıtlı üye sayısı ve kongreye katılan üye listesi şöyledir:

¹⁵⁸ BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 353. Bkz. Ek:11.

¹⁵⁹ BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 401.

¹⁶⁰ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 376.

¹⁶¹ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 389, 390.

Tablo 6: 1945 Yılı Kırıkkale CHP İlçe Kongresine Katılan ve Kayıtlı Üye Sayıları

Ocağın Adı	Kayıtlı Üye Sayısı	Kongreye Katılan Üye Sayısı
Merkez	450	350
Yahşıhan	340	175
Karacalı	370	180
Ulaş	45	23
Pazarcık	205	116
Aşağımahmatlı	60	40
Yukarımahmatlı	60	40
Dağevi	45	30
Çullu	35	35
Yuva	50	33
Ahılı	25	23
Doğanay	240	130
Hacıbalışarklısı	220	118
Mahmutlar Şarklısı	50	30
Keçili	50	40
Kızıldere	35	20
Kulaksız	205	130
Kabul	60	40
Hıdırşih	70	50
Yenice	50	31
Aydınşih	120	73
Kösedurk	90	50
Battalobası	85	60
Selamlı	70	35
Yukarıkarakısık	75	40
Aşağıkarakısık	85	51
Beşbıçak	90	49
Koçubaba	80	42
Bıyıkaydın	37	30
Oba	320	180
Ballı	175	100
Işıklar	80	50
Hüseyinbeyobası	70	40
Kılevli	60	35
Kenanbeyobası	90	48
İzzettin	50	32
Karalı	80	45
Kırlangıç	65	48
Karkın	65	40
Eldelek	48	30
Dikmen	59	30
Akçakaak	58	35
Yenili	27	20
TOPLAM	4744	2797
Ocağın Adı	Kayıtlı Üye Sayısı	Kongreye Katılan Üye Sayısı
Afşar	270	120
Dağobası	90	45
İmirli	60	35
Cengeyli	50	30
Çatalı	69	37
Gözükızıllı	88	51
Kavak	85	32
Şahcalı	65	40
Bozköy	90	52

Ocağın Adı	Kayıtlı Üye Sayısı	Kongreye Katılan Üye Sayısı
Küçükafşar	75	34
Delice	290	153
Kobat	84	49
Hacıobası	70	37
Çonkar	80	31
Herekli	62	31
Karpuz	55	30
Pıraklı	60	35
Fadılobası	50	28
Gökçebel	65	25
Nigarogluşarklısı	85	39
Yağlı	230	140
Elmalı	85	50
Arbişli	140	73
Kurtoğlu	55	33
Evliyali	80	42
Kocabaş	100	58
Çeke	80	46
Alcılı	65	36
Bahşili	255	151
Bedestan	80	46
Hisar	90	53
Kılıçlar	95	49
Hodar	45	30
Küreboğazı	80	55
Yukarısarıkaya	55	29
Aşağısarıkaya	50	30
Karaahmetli	70	450
Hacılar	205	110
TOPLAM	3701	1905

1945 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Kongrelerinde Kırıkkale İlçesi Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim Kurulu Başkanı olarak Mustafa Keskin seçilmiştir.¹⁶² 1945 yılında Ankara iline bağlı ilçelerin Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim kurullarına seçilen kişiler Genel Yönetim Kurulu'nun 14.12.1946 günkü toplantısında da onaylanmıştır.¹⁶³

15.12.1946 yılında Pazar günü saat 10.30'da Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi ilçe kongresi yapılmıştır.¹⁶⁴ Kongrede Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale İlçe Yönetim Başkanlığı'na Mustafa Keskin tekrar seçilmiştir. Mustafa Keskin aynı zamanda

¹⁶² BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 307.

¹⁶³ BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 303.

¹⁶⁴ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 372.

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Daimi Komisyon üyeliği görevini yürütmektedir.¹⁶⁵

1946 Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale İlçe Kongresine, Merkez, Yahşıhan, Karacaali, Ulaş, Pazarcık, Yukarımahmatlı, Aşağımahmatlı, Doğevi, Çullu, Yuva, Ahili, Doğanay, Hacıbalışarklısı, Muhmatlarşarklısı, Keçili, Kızıldere, Kulaksız, Kabul, Hıdırşih, Yenice, Aydınşih, Kösedurak, Battalobası, Selamlı, Yukarıkarakısık, Aşağıkarakısık, Beşbüçak, Oba, Ballı, Işıklar, Hüseyinoba, Kargın, Eldelek, Dikmen, Akçakavak, Yenilli, Avşar, Dağobası, İmirli, Cingeyli, Çatallı, Gözükızıllı, Kavak, Şahçalı, Bozköy, Küçükavşar, Delice, Kubat, Hacıobası, Çongar, Herekli, Karpuz, Pırıklı, Fadılbası, Gökçebel, Nigaroğluşarklısı, Yağlı, Elmalı, Arbişli, Derekışla, Kurtoğlu, Evliyalı, Kocabaş, Ceke, Alcılı, Bahşili, Bedestan, Hisar, Kılıçlar, Hodar, Küreboğazı, Yukarısarıkaya, Aşağısarıkaya, Karaahmetli ve Hacılar ocakları katılmıştır.¹⁶⁶ Bu kongrede Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi'ne bağlı ocaklarda kayıtlı üye sayısı 8.320 kişidir. Kongreye katılan üye sayısı ise 5.947 kişidir. Kongreye katılan ocak sayısı ise 80'dir.¹⁶⁷

1946 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale İlçe Kongresine katılım sayıları.

Tablo 7: 1946 Yılı CHP Kırıkkale İlçe Kongresine Katılan ve Kayıtlı Üye Sayıları

Nahiye ve Ocağın Adı	Üye Adedi	Katılanlar
Merkez Nahiyesi	450	298
Yahşıhan Ocağı	340	200
Karacalı Ocağı	370	250
Ulaş Ocağı	45	33
Pazarcık Ocağı	205	110
Yukarımahmatlı Ocağı	60	40
Aşağımahmatlı Ocağı	60	33
Dağevi Ocağı	45	28
Çullu Ocağı	35	23
Yuva Ocağı	35	30
Ahılı Ocağı	250	145
Doğanay Ocağı	225	225
Hacıbalışarklısı Ocağı	50	30
Mahmutlarşarklısı Ocağı	50	45
Keçili Ocağı	50	47
Kızıldere Ocağı	35	28
Kulaksız Nahiyesi	205	180

¹⁶⁵ BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 243.

¹⁶⁶ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 349, 350, 351.

¹⁶⁷ BCA – CHPE; 490.01.209.829.2 – 13. Bkz. Ek:12.

Nahiye ve Ocağın Adı	Üye Adedi	Katılanlar
Kabul Ocağı	60	35
Hıdırşih Ocağı	70	50
Yenice Ocağı	50	27
Aydınşih Ocağı	120	40
Kösedurak Ocağı	90	50
Battalobası Ocağı	85	48
Selamlı Ocağı	70	33
Yukarıkarakısık Ocağı	75	48
Aşağıkarakısık Ocağı	85	33
Beşbüçak Ocağı	90	49
Oba Ocağı	320	210
Ballı Ocağı	175	80
Işıklar Ocağı	80	33
Hüseyinoba Ocağı	70	43
Kılevli Ocağı	60	40
Kenanoba Ocağı	90	65
Kırlangıç Ocağı	65	42
İzzettin Ocağı	50	37
Karalı Ocağı	80	63
Kargın Ocağı	65	47
Eldelek Ocağı	48	32
Dikmen Ocağı	59	40
Akçakavak Ocağı	58	33
Yenili Ocağı	27	23
Avşar Nahiyesi	270	180
Dağobası Ocağı	90	49
İmirli Ocağı	60	38
Cingeyli Ocağı	50	38
Çatalı Ocağı	69	48
Gözükızıllı Ocağı	88	64
Kavak Ocağı	85	73
Şahçalı Ocağı	65	56
Bozköy Ocağı	90	67
Küçükavşar Ocağı	75	57
Delice Nahiyesi	290	230
Kubat Ocağı	84	73
Hacıobası Ocağı	70	66
Çongar Ocağı	80	49
Herekli Ocağı	62	51
Karpuz Ocağı	55	42
Pırıklı Ocağı	60	43
Fadılobası Ocağı	50	37
Gökçebel Ocağı	65	45
Nigerüoğlu Şarklısı Ocağı	85	70
Yağlı Ocağı	230	190
Elmalı Ocağı	85	58
Arbişli Ocağı	70	61
Derekışla Ocağı	70	48
Kurtoğlu Ocağı	55	40
Evliyali Ocağı	80	67
Kocabaş Ocağı	100	83
Ceke Ocağı	80	69
Alcılı Ocağı	65	49
Bahşılı Nahiyesi	255	240
Bedesten Ocağı	80	67
Hisar Ocağı	90	81

Nahiye ve Ocağın Adı	Üye Adedi	Katılanlar
Kılıçlar Ocağı	95	82
Hodar Ocağı	45	38
Küreboğazı Ocağı	80	67
Yukarı Sarıkaya Ocağı	55	48
Aşağı Sarıkaya Ocağı	50	40
Karaahmetli Ocağı	70	67
Hacılar Ocağı	270	230

Beyan

Nahiye ve Ocağın Adı	Üye Adedi	Katılanlar
Merkez Nahiyesi	2305	1565
Kulaksız Nahiyesi	1000	593
Oba Nahiyesi	1247	788
Avşar Nahiyesi	942	670
Delice Nahiyesi	1736	1371
Bahşılı Nahiyesi	1090	960
Toplam	8320	5947

19.04.1948 tarihli, Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı Fuat Börekçi tarafından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderilen yazı ile 1947 yılında toplanan kongreler neticesinde Ankara iline bağlı ilçelerin Cumhuriyet Halk Partisi Başkanlıklarına seçilenlerin listenin gönderildiği bildirilmiştir.¹⁶⁸ Bu listeye göre 1947 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale İlçe Kongresinde Yönetim Kurulu Başkanı olarak Mustafa Keskin yeniden seçilmiştir. Mustafa Keskin çiftçilik yapmaktadır. Aynı zamanda İl Genel Meclis Üyesidir.¹⁶⁹

1948 yılı Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Yönetim Kurulu 9 asıl ve 9 yedek üyeden, Kırıkkale İlçesi Merkez Nahiyesi Yönetim Kurulu ise 7 asıl ve 6 yedek üyeden, Kırıkkale İlçesi Merkez Ocağı yönetim kurulu da 6 asıl ve 7 yedek üyeden oluşmaktadır.¹⁷⁰

Tablo 8: 1948 Yılı CHP İlçe Yönetim Kurulu Asıl ve Yedek Üyeleri

KIRIKKALE İLÇESİ

İlçe Yönetim Kurulu		Üzerindeki Diğer Görevler	Yeniden veya Yeni Seçildiği
Başkan	Mustafa KESKİN	İl Genel M. Üyesi	Yeniden
Üye	Ali AKYÜREK		Yeniden
Üye	Dr. Yusuf Ziya CERAN		Yeni
Üye	Celal HİÇYILMAZ		Yeni
Üye	Hüseyin ÖZGÜREL		Yeni
Üye	Reşat KANDEMİR		Yeni

¹⁶⁸ BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 224.

¹⁶⁹ BCA – CHPE; 490.01.137.554.1 – 223, 225. ; 490.01.403.1706.1 – 13.

¹⁷⁰ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 171.

İlçe Yönetim Kurulu		Üzerindeki Diğer Görevler	Yeniden veya Yeni Seçildiği
Üye	Ömer ARI		Yeniden
Üye	Dursun BÖKE		Yeni
Üye	Mahir KUTAY		Yeniden
Yedek Üye	Ahmet ERMAN		Yeniden
Yedek Üye	Mehmet ÜÇER		Yeni
Yedek Üye	Mevlüt HİÇYILMAZ		Yeni
Yedek Üye	İzzet KESKİN		Yeni
Yedek Üye	Mustafa BAŞAK		Yeni
Yedek Üye	Ahmet ARI		Yeni
Yedek Üye	Salih ERBEK		Yeni
Yedek Üye	Hamdi ÇETİNTÜRK		Yeni
Yedek Üye	Ali DEMİREL		Yeni

Tablo 9: Kırıkkale İlçesi Merkez Nahiyesi Yönetim Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri

Başkan	Mithat HİÇYILMAZ
Üye	Mevlüt HİÇYILMAZ
Üye	İzzet KESKİN
Üye	Mustafa EZENEN
Üye	Ali DEMİREL
Üye	Salih ERBEK
Üye	Sait KARAKAŞ
Yedek Üye	Mehmet RACİ
Yedek Üye	Mehmet ÇOBAN
Yedek Üye	Tevfik HİÇYILMAZ
Yedek Üye	Ahmet ÜNAL
Yedek Üye	Halil BAYCAN
Yedek Üye	Talat SAYGILI

Tablo 10: Kırıkkale İlçesi Merkez Ocağı Yönetim Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri

Başkan	Ali ARI
Üye	Mustafa GÜZÜGÜCÜK
Üye	Çelebi AYTEKİN
Üye	Hilmi KAYHAN
Üye	Mehmet SÖZDİNLER
Üye	Eyüp SÖZDİNLER
Yedek Üye	Yusuf BÜKE
Yedek Üye	Hamdi ÇETİNTÜRK
Yedek Üye	Mehmet YAMAN
Yedek Üye	Mustafa SETENCİ
Yedek Üye	Hüseyin UZBİLEK
Yedek Üye	Ali UYGUN
Yedek Üye	Osman KESKİN

Yahşihan Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Hamza Gürdebil, Osman Ersayar, Zihni Alçıçek, Mikdat Gürses, Avni İleri, Muhittin Kutay ve Hüseyin Bük'er'dir. Yedek Üyeler bulunamamıştır.

Pazarcık Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Ali Üzenen, Mehmet Öğütçü, Mehmet Kasap, Asım Öğütçü, Halis Erdal, Ali Çağlar ve Yusuf Şener'dir. Yedek Üyeler ise, Esat Yegit, İrfan Özen, Satılmış Yılmaz, Selahattin Oruş ve Veysel Oruş'tur.

Ahili Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Mehmet Ali Akgül, Ömer Solmaz, Ali Taşçı, Hasan Gök, Emin Arlı, Mehmet Özkılıç, Hacı Yılmaz'dır. Yedek Üyeler ise, Abdullah Gümüşsuy, Osman Özkılıç, Halil Erduran, Hasan Alkaç, Bekir Baştuğ, Hasan Acun, Hamza Albayrak'tır.

Ulaş Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Ali Şerbetçi, Ziya Ateş, Nasuh Ateş, Hacı Seyit Ateş, Şevket Önsever, Dursun Özer, Selim Seyhun'dur. Yedek Üyeleri ise, Satılmış Tetik, Halim Tetik, Mehmet Birol, Burhanettin Şerbetçi, Hüseyin Sözeri, Mehmet Işık'tır.

Doğanay Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Yusuf Tokgöz, Salih Demirhan, Haşim Demirtaş, Ahmet Aydoğan, Seylan Demircan, Hacı Arap Taşhan, İbrahim Ataseven'dir. Yedek Üyeler ise, Mehmet Tokgöz, Ali Şahin, Kanber Özcan, Dursun Özcan, Sefer İlhan, Hüseyin Aydoğan, Hamza İlhan'dan oluşmaktadır.

Karacaali Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Sıddık Alkan, Himmet Uysal, İhsan Saygılı, Hüseyin Demirbaş, Ali Osman Alkan, İsmail Alkan, Mehmet Ataseven'dir. Yedek Üyeler ise, Sait Akın, Durali Pekgüz, Reşit Demirbaş, Osman Çetin, İsmail Kurtoğlu, Kasım Uysak'tan oluşmuştur.

Yuva Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Ahmet Tunçer, Mehmet Taşkiran, Hamit Yılmaz, İsmail Çetiner, Osman Keleş, Ayvaz Şenyüz, Ali Çetiner, Arslan Kaplan, Rıza Kaplan'dan oluşmaktadır.¹⁷¹

Aşağı Mahmathlı Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Asıl Üyeleri: Mehmet Doğan, Ali Altın, Mevlüt Turkut, Mustafa Uyanık, Kamil Doğan ve Mustafa Tuk'tan oluşmaktadır. Yedek Üyeler ise, Mevlüt Tanyeli, Duran Duruyürek, Hasan Yüce, Seyfi Ali Tuk, Hazım Zenkin'dir.

¹⁷¹ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 172.

Bundan başka Kırıkkale’de Cumhuriyet Halk Partisi Ocakları ve Yönetim Kurulu üyeleri olarak,

Yukarı Mahmatlı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: İhsan Karakuç, Osman Eke, Haydar Ünal, Gazi Sümercan, Haydar German, Osman Yurdakul, Şakir Sümercan, Ali Serkil.

Hacıbalı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Aziz Akkaya, Abidin Türk, Hüseyin Ünal, Hamdi Türk, Ali Özkaya, Musa Doğan, Hüseyin Ayış, Kamil Yıldız.

Keçili Şarklı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Halil Karakaş, Sabri Önder, Yaşar Yurt, Mehmet Turun, Sait Demir, Hasan Akkaya.

Kızıldere Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Arslan Karakaya, Haydar Karakaya, Arslan Karakaya, Mehmet Akkaya, Benli Karakaya, Mustafa Ander.

Oba Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Mehmet Saygılı, Haşim Keskin, Mustafa Saygılı, Nazır Keskin, Sadık Mete, Yusuf Keskin’den oluşmaktadır.¹⁷²

Hüseyinobası Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Emin Uludoğan, Kazım Akkinet, Cemal Arslan, Arif Ünlü, Hasan Akkinet.

Işıklar Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Sait Bedir, Şevket Bedir, Şevki Zengin, İbrahim Bedir.

Kırlangıç Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hüseyin Yeşilyurt, Hasan Coşkun, Ahmet Yeşilyurt, Emin Yeşilyurt.

Akçakavak Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Satılmış Gündoğan, Ömer Akça, Niyazi Ataseven, Şakir Gök, Şakir Şengül.

Eldelek Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hüseyin Şengül, Gazi Şengül, Yusuf Ceylan, Haydar Şengül, Kazım Gökbulut, Gazi Gaygısız, Arif Güngör.

Balı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hüsnü Yılmaz, Mehmet Ali Geçim, Yusuf Ergen, Ali Duran.

Kılevli Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ömer Koçak, Ali İlhan, Haydar Muhtar, Rifat İlhan.

Kenanbey Obası Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Sait Pehlivanlı, Hacı Aziz Akbulut, Talat Pehlivanlı, Hayri Pehlivanlı.

Kargın Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: İbrahim Karkın, Hidayet Durgun, Hacı Karkın, Rıza Uygun’dan oluşmaktadır.¹⁷³

¹⁷² BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 173.

¹⁷³ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 174.

Oba Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri: Ali Saygılı, Rüşdü Erdal, Selim Eren.

Yenilli Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Halil Bakır, Hurşit Dağdelen, Behçet Kansu, Mehmet Çiğdem.

Mahmutlarşarkısı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hacı Karaca, Mehmet Ali Özer, Mustafa Akbaş.

Aşağıkarakısıık Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Şükrü Özdemir, İhsan Eroğlu, Hazım Eroğlu, Ali Yılmaz, Hasan Akdağ, Abdullah Yılmaz.

Yukarıkarakısıık Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Bayram Öcal, Süleyman Öcal, Hasan Öcal, Hurşit Öcal, Bayram Keleş, Ali Keleş, Şevket Öcal.

Ulaklı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ömer Köksal, Osman Köksal, Haydar Öztürk, Hakkı Güler, Osman Ünal, İsmail Güler, Kamil Köksal.

Selamlı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Halim Aslan, Mehmet Aslan, Kasım Eroğlu, Osman Aslan, Ahmet Aslan, İbrahim Eroğlu.

Koçubaba Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Seyit Ulusoy, Bayram Ulusoy, Mehmet Gültepe, Haydar Vural, Halil İbrahim Özdemir, Mehmet Ali Yüksel, Süleyman Kılıç'dır.¹⁷⁴

Hıdırşlı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Osman Özene, Hüseyin Yıldırım, Esat Yüksel, Fetullah Caner, Hidayet Yıldırım, Hasan Yeşildemir, Osman İlkbahar.

Aydınşlı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Mustafa Arslan, Mülazım Aktaş, Hasan Temizyürek, Hüseyin Yıldız, Sadık Temizyürek, Veli Cesur, Bayram Hoşcan'dır.¹⁷⁵

Battaloba Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Şakir Yılmaz, Osman Menekşe, Mehmet Özkan, Hasan Gül, İzzet Kılıç, Abdurrahman Arslan, Mustafa Aslan.

Dikmen Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Efendi Doğan, Dursun Yılmaz, Arif Altıntop, Ağabey Doğan, Derviş Develioğlu, Yakup Doğan.

Karalı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Yusuf Kazan, Haydar Yahşı, Haydar Yüksel, Abidin Kanık, Yusuf Samur, Seyit Pekgöz.

Bıyıkaydın Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ömer Keskin, İbrahim Karakuş, Hasan Bulut, Dursun Çiftçi, Bilal Çiftçi, Ahmet Çiftçi'dir.¹⁷⁶

Kösedurak Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Cerullah, Nazım Canbulat, Hidayet Yılmaz, Ömer Er, Mehmet Arslan, Ali Kılıç, Ahmet Özkan.

¹⁷⁴ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 175.

¹⁷⁵ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 176.

¹⁷⁶ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 177.

Beşbiçak Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Çelebi Özbaş, Mustafa Özbaş, Yusuf Köksal, Mehmet Ceylan, Selim Göksal, Osman Çağlar, Osman Biçer.

Kabul Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: İbrahim Avcı, İsmail Hastürk, Yusuf Yaşlı, Haydar Yayla, Tevfik Koç, Şakir Güler, Hüseyin Demiray.

Kulaksız Nahiyesi Ocağı Yönetim Kurulu Üyeleri: Derviş Canaslan, Ömer Gümüş, Kazım Siper, Nazır Canaslan, Mehmet Dağcı, Halil Kapı.

Kulaksız Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hüseyin Coşkun, Sami Özkan, Halil Kape, Mehmet Kalkan, Ali Tamu, Tahir Kalkan, Halil Keskin.

Cingeyli Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Selim Aşılı, Cemal Aşılı, Hacı Abidin Aşılı, Zeynel Aşılı, Ali Demirek, Mehmet Aşılı, Hasan Gazel'den oluşmaktadır.¹⁷⁷

Kavak Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Haydar Şenyurt, Ömer Şenyurt, Ali Arslan Sertkaya, Ahmet Şentürk, Bekir Şentürk, Ömer Gümüş, Musa Gümüş.

Dağobası Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ali Üçer, Mehmet Şenay, Osman Cömert, Ali Çalış Yurt, Bekir Şenay, Mehmet Çetinok, Abdullah Çetinok.

Afşar Nahiyesi Yönetim Kurulu Üyeleri: Cuma Beştepe, Bektaş Şayabak, Süleyman Ulusan, Rıza Akbal, Haydar Ulusan, Mustafa Karahan, Osman Beştepe.

Gözükkızılı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Arif Yapraklı, Rıza Eroğlu, Ali Karabıyık, Ömer Çakıray, Rıfat Gökgöz, Şükrü Solbaş, Nurettin Solbaş.

Küçükafşar Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Satılmış Buzkuş, Kadir Dalbudak, Yusuf Dalbudak, Mehmet Dalbudak, Seyit Yurdağül, Hamdi Yalçın, Osman Çamlıca.

İmirli Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Süleyman Çukurtarla, Osman Dışdemir, Ali Dışdemir, Salih Kodak, Baydar Dışdemir, Haydar Çukurtarla, Ahmet Kodak isimli üyelere oluşmaktadır.¹⁷⁸

Çatallı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hasan İşler, Haydar Ali, Rıza Akgül, Ali Kıvanç, İzzet Ersen, Mustafa Pekesen, Hüseyin İşler.

Bozköy Yönetim Kurulu Üyeleri: Mehmet Türkcan, Derviş Türkcan, Ali Osman Karatokuş, Hamza Türkcan, Celebi Türkcan, Hasan Türkcan, Hasan Karatokuş.

Şahçalı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ahmet Arıca, Osman Saygılı, Musa Yağmur, Galip Altunkaynak, Mehmet Orak, Hamza Araç, Yusuf Araç.

¹⁷⁷ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 178.

¹⁷⁸ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 179.

İzzettin Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Haydar Uçarsu, Selami Kayhan, Arslan Akbuğa, Ahmet Filizkaya, Rifat Kayhan, Yusuf Uçarsu.

Delice Nahiyesi Yönetim Kurulu Üyeleri: Arslan Delice, Osman Delice, Arslan Altunok, Celal Delice, Mehmet Gündoğan, Abdurrezzak Delice, Halil Karabekir.

Karabekir Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Duran Akdoğan, Halim Altunok, Mehmet Delice, Ali Akdoğan, Ömer Delice, Nuri Erdem, Hacı Biçici adlı üyelere oluşmaktadır.¹⁷⁹

Hacıobası Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Abdullah Erdal, Mehmet Beğen, Yusuf Altınyurt, Mustafa Erdal, Ahmet Erdal, Mehmet Erdal.

Alçılı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Veli Tekpınar, Nuru Yalçınkaya, Hacı Karademir, Habil Tekpınar, Ali Yalçınkaya, Osman Gökder.

Ceke Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Mustafa Gül, İdris Karaçur, Süleyman Karaçur, Mehmet Gül, Ali Gül, Süleyman Dikici.

Evliyali Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hacı Aksuy, Ahmet Kayabalı, İsmail Güneş, Ali Güney, Musa Saman, Habil Kayabalı.

Kocabaş Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Zeynel Sevindim, Eyup Sevindi, Seyit Sevindi, Veli Karayel, Rıza Karayel, Memiş Kanakçı.

Kurtoğlu Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: İsa Çubuk, İsmail Yeğen, Halil Aktepe, Musa Yeğen, Sabri Cankurtaran.

Kubat Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Seyit Ahmet Ahıllı, Mehmet Uzel, Osman Uzel, Hidayet Körpe, H. İbrahim Körpe, Osman Körpe adlı üyelere oluşmaktadır.¹⁸⁰

Karpuz Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hasan Karaoğlu, Cuma Karaoğlu, Cemal Ayna, Süleyman Kutlu, Ali Sevim, Ahmet Sevim.

Arbişli Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Mehmet Özsuy, Cemal İş, Halil İşcan, Hulusi Tarım, Rıza Kurnaz, Ali Osman Sele.

Derekışla Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Salih Demirtaş, Haşim Çakıktaş, Haydar Güney, Nuri Bulut, Hasan Bağ, Ali Burçak.

Gökçebel Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: İsmail Toptaş, Yusuf Ulutan, Mehmet Çeltik, Sadettin Çeltik, Nurettin Çeltik, Musa Toptaş.

¹⁷⁹ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 180.

¹⁸⁰ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 181.

Elmalı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ali Toplak, Durmuş Dalbudak, Esat Karç, Rıza Dalbudak, Mehmet Varal, Seyit Kocadere.

Nigeroğlu Şarklısı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ahmet Nigar, Mustafa Niger, Ahmet Toptaş, HaydarNiger, Rıza Niger, Neşet Niger.

Pırıklı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hasan Aykanat, Ahmet Kuzeytepe, Yusuf Kuzeytepe, Abbas Aykanat, Ali Kuzeytepe, Mehmet Tektepe adlı üyelerden oluşmaktadır.¹⁸¹

Fadılobası Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Halit Gözüyükarı, Ömer Ulucan, Mehmet Aktepe, Latif Karapalan, Abdi Ulucan, Mustafa Aydın.

Büyükyağlı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Bahri Aytekin, Mustafa Özçelik, Mehmet Doğutan, Ahmet Aytekin, Rıza Seyhan, Muhittin Akcadağ, Eyup Akcadağ.

Herekli Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Haşim Başkaya, Haydar Özer, Halil Zorlu, Ahmet Yorgun, Ahmet Gümüş, Yusuf Serencam.

Conkar Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Rıza Demirhan, Mehmet Özgür, Mehmet Erbil, Emin Özgür, Veli Güneyyurt, Celal Yücekaya.

Bahşili Nahiyesi Yönetim Kurulu Üyeleri: Mustafa Doğanay, Hasan Şenses, Kamil Alsancak, Mustafa Uyar, Halil Dönmez, İbrahim Atay, Hacı Osman Dönmez.

Bahşılı Sementi Yönetim Kurulu Üyeleri: Rıza Uslu, Mustafa Şensen, Hasan Çağlıyan, Ali Yaman, Mehmet Zekin.

Hacılar Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Mehmet Güler, Veli Koyuncu, Hasan Gümüş, Osman Çetinkaya, Halil İbrahim Arslan, Hacı Güneş, Mehmet Yavuz; Hacılar Köyü Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri ise, İbrahim Alakuş, Ahmet Ulukuş, Ali Karaağaç, Mustafa Şufur'dur.¹⁸²

Hudar Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Musa Koç, Hamza Kaçar, Recep Tekin, Mehmet Ülker, Mustafa Ülker, Hasan Mercan, Ali Yorgun; Hudar Köyü Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri ise, Tevfik Teke, İsa Cekiz, Süleyman Kacer'dir.

Karaahmetli Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hasan Kaplan, Haydar Bozkurt, Bekir Örtülü, Ese Kızılırmak, Hurşit Akdeniz, Ali Yavuz; Karaahmetli Köyü Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri ise, Hacı Çintaş, Mevlüt Karakahya, Abdullah Sarıtaş'dır.

¹⁸¹ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 182.

¹⁸² BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 183.

Bedesten Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Osman Bağrıaçık, Haydar Güneşli, Osman Karakuç.

Hisar Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Cafer Acur, İbrahim Er, Enver Ünal, Halit Bilge, Mehmet Kaplan, Halit Apra, Ali İpek, Mustafa Arslan.

Küreboğazı Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Hasan Mercan, Satılmış Mercan, Bayram Akkoç, Gazi Albayrak, Hüseyin Ülker, Osman Demir, Abdullah Tacır, Mevlüt Akkez'den oluşmaktadır.¹⁸³

Aşağı ve Yukarı Sarıkayalar Köyü Yönetim Kurulu Üyeleri: Ali Gülçimen, Hüseyin Ülker, Veysel Koyuncu; Aşağı ve Yukarı Sarıkayalar Köyü Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri ise, Haydar Gülçimen, Haydar Tekbaş, İmam Karakaş'dır.

Kılıçlar Köyü Yönetim Kurulu Yönetim Kurulu Üyeleri: Mustafa Önder, Ahmet Oçalan, Ahmet Gültekin, Mustafa Özdemir, Ali Pek, Mehmet Topcu, Hüseyin Döner; Kılıçlar Köyü Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri ise, Hüseyin Araz, Ahmet İnce, Ahmet Özkaya, M. Ali Özkaya, Hüseyin Alıcı, İbrahim Taluş'dur.

Dağevi Köyü Ocağı Yönetim Kurulu Üyeleri: Arap Ali Şahin, İzzet Cengiz, Faik Şahiner, Esat Pekdoğru, Selim Şahiner, Dede Burhan, Sait Göker'den oluşmaktadır.¹⁸⁴

13 Kasım 1949 tarihinde Pazar günü Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale İlçe Kongresi yapılmıştır.¹⁸⁵ Kongrede Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale İlçe Yönetim Kurulu Başkanlığı'na aynı zamanda İl Genel Meclisi Üyesi olan Mustafa Keskin yeniden seçilmiştir.¹⁸⁶

2.4. Halkevleri ve Halkodaları Teşkilatı

Halkevleri ve Halkodaları, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ilke ve prensiplerinin halka yayılması ve kabul ettirilmesi için kurulan sosyal ve kültürel yapılar olarak partinin birer yan kuruluşu özelliği taşımaktadır. Bu nedenle Halkevleri ve Halkodaları teşkilatlanmasını ve faaliyetlerini Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrı düşünemeyiz. Kırıkkale'deki Halkevi ve Halkodaları da Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Teşkilatı ile birlikte faaliyet göstermiştir.

¹⁸³ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 184.

¹⁸⁴ BCA – CHPE; 490.01.208.826.1 – 185.

¹⁸⁵ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 131.

¹⁸⁶ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 80. Bkz. Ek:13.

Keskin Cumhuriyet Halk Partisi ilçe merkezi ile Kırıkkale nahiyesi parti merkezlerini 24 Aralık 1941 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanlığı'na, Kırıkkale'de Halkevi açılması yönünde yapılan müracaatları uygun görülmüş ve Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaş tarafından 25 Aralık 1941 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne bildirilmiştir. Bunun üzerine Genel Sekreterliğin onayı ile Kırıkkale'de 22 Şubat 1942 tarihinde Halkevi açılmıştır. Başkanlığa da Kırıkkale'nin ilk Belediye Başkanlığı yapan Memduh Kutay seçilmiştir.¹⁸⁷ Memduh Kutay'dan sonra ise Kırıkkale Halkevi Başkanlığı'na Ali Akyürek seçilmiştir.¹⁸⁸

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı imzalı 27.12.1945 tarihli Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderilen yazıda Kırıkkale Halkevi Başkanı Ali Akyürek'in Belediyedeki işlerinin çokluğu yüzünden Halkevi Başkanlığını bırakmak zorunda olduğu ve yerine İlçe Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Erbil'in seçildiğinin, Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Yönetim Kurulu Başkanlığı tarafından bildirildiği belirtilmektedir.¹⁸⁹

1946 yılında Kırıkkale Halkevi Başkanı Mehmet Erbil'de işlerinin çokluğu yüzünden istifa etmiştir. Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Başkanlığı Mehmet Erbil'in yerine ise Halkevi Eski Temsil Kurulu Başkanı Fuat Çelikkese'n'i Halkevi Başkanı olarak seçmiş ve bu seçimi Ankara İl Yönetim Kurulu, 05.09.1946 günlü toplantısında onaylandıktan sonra Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne bildirmiştir.¹⁹⁰ Bir süre sonra Fuat Çelikkese de hastalandığını ileri sürerek istifa etmiş onun yerine de Kırıkkale Top Fabrikası Muhasebecisi Mahir Günay Kırıkkale Halkevi Başkanı seçilmiştir. Bu durum Ankara İl Yönetim Kurulu tarafından 17 Mart

¹⁸⁷ Hamit Pehlivanlı, "Kırıkkale Halkevi (1942 – 1951)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 70 (Mart 2008), s. 135.

¹⁸⁸ Ali Akyürek, 1319 (1903) tarihinde Kırıkköy'de doğmuştur. Kalecik İlçesi'nde ilk ve ortaokulu bitirmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi'ne 1927 yılında girmiş ve 47 yıl boyunca faaliyet göstermiştir. Memduh Kutay'dan sonraki İkinci Kırıkkale Belediye Başkanı'dır. 10 boyunca Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Başkanlığı yapmış, 1962 yılında Ankara'ya taşınmış ve Cumhuriyet Halk Partisi Ankara Çankaya İlçe teşkilatında faaliyet göstermiştir.

¹⁸⁹ BCA – CHPE; 490.01.932.625.2 – 28.

¹⁹⁰ BCA – CHPE; 490.01.932.625.2 – 26.

1947 tarihli toplantısında onaylanmış ve 18 Mart 1947 tarihinde de Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne bildirilmiştir.¹⁹¹

Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Başkanlığı tarafından Mahir Günay'dan sonra Kırıkkale Halkevi Başkanlığı'na Dr. Yusuf Ziya Ceran'ın seçildiği 05.04.1948 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı Fuat Börekçi tarafından Genel Sekreterliğe bildirilmiştir.¹⁹²

Halkodaları da olanakları bakımından Halkevlerinin açılması mümkün olmayan yerlerde açılan, Cumhuriyet Halk Partisi'nin kültür ve eğitim faaliyetlerini yürüten kurumlardır. Kırıkkale'de de Halkevlerinin yanısıra 1945 yılında Delice Nahiyesi, Oba Nahiyesi Halkodaları ile Ahılı, Doğanay, Bahşili ve Karacalı köylerinin Halkodalarının var olduğu görülmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu, halkevleri ve halkodaları açılması yönünde Kırıkkale'den Çullu ve Kulaksız köylerinin de bulunduğu ilçelerden gelen talepleri 6 Kasım 1945 tarihinde Genel Sekreterliğe bildirmiştir. Bunun üzerine Kırıkkale'de Kulaksız köyünde halkodası açılması uygun görülmüştür.¹⁹³

Kulaksız Köyü Halkodası Başkanı Halim Coşkun da, bursa Milletvekili Fahri Bük'e gönderdiği 4 Mart 1950 tarihli yazısı ile bazı isteklerde bulunmuştur. Halim Coşkun halkodası için 20 adet sandalye, 5 adet masa, 1 adet 300 mumluk (lüks) lamba, 1 adet altıok bayrak ile 300 adet kimlik cüzdanı, 1 adet üye defteri, gelir gider ile karar defteri, yeterli sayıda kırtasiye malzemeleri istemiştir.¹⁹⁴

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nin 23 Kasım 1948'de yayınladığı Ankara ve çevresinde yeni açılacak halkevi ve halkodalarının belirlenmesi yönündeki genelgesi ile Ankara İl Yönetim Kurulu'nun 23 Aralık 1948 tarihinde yaptığı toplantı sonrası ilçelerden gelen teklifler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonrası 24 Aralık 1948'de Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne halkodaları talimatnamesine uygun olarak açılması gereken halkodalarından Kırıkkale'de

¹⁹¹ Pehlivanlı, a.g.e., s. 136.

¹⁹² BCA – CHPE; 490.01.932.625.2 – 10.

¹⁹³ Pehlivanlı, a.g.e., s. 137.

¹⁹⁴ BCA – CHPE; 490.01.1471.12.1 – 25. Bkz. Ek:14.

Kılıçlar, Yahşihan, Karalı, Büyük Yağlı, Hacılar köylerinde halkodaları açılması kararı verildiğini bildirmiştir.¹⁹⁵

2.5. 1948 Ara Seçimleri

Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkan Vekili İbrahim Kemal Oran 03.09.1948 tarihinde Ankara ilçeleri ile yapılan haberleşme sonucunda Ankara'nın açık bulunan milletvekili adayını belirlemek üzere Ankara'da toplanacak olan yoklama kuruluna partiden katılacak olan 256 kişiyi ad ve soyadları ile Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne bildirmiştir.¹⁹⁶

1948 yılında yapılacak Milletvekili araseçimleri için Cumhuriyet Halk Partisi yoklamasında Ankara'da bulunacak 256 kişilik listede Kırıkkale ilçesinden 19 kişi bulunmaktadır.¹⁹⁷

Tablo 11: 1948 Yılı Milletvekili Araseçimleri İçin Yoklama Kuruluna Kırıkkale'den Katılacaklar Listesi

No.	Adı Soyadı	Yoklamaya Katılma Bakımından Partideki Görevi	Üzerindeki Parti Adına Olan Diğer Görevleri
148	Mustafa KESKİN	CHP İl Yönetim Kurulu Başkanı	İl Genel Meclis Üyesi Belediye Başkanı
149	Ali AKYÖREK	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
150	Celâl HİÇYILMAZ	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
151	Dr. Yusuf Ziya CERAN	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
152	Hüseyin ÖZGÜREL	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
153	Reşat KANDEMİR	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
154	Ömer ARI	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
155	Dursun BÖKE	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
156	Mahir KUTAY	CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi	
157	Mithat HİÇYILMAZ	Merkez Nahiye Başkanı	
158	Mehmet SAYGILI	Oba Nahiye Başkanı	
159	Derviş CANARSLAN	Kulaksız Nahiye Başkanı	

¹⁹⁵ Pehlivanlı, a.g.e., s. 137.

¹⁹⁶ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 84.

¹⁹⁷ BCACHPE; 490.01.360.1512.1-90, Bkz. Ek-15, BCACHPE; 490.01.360.1512.1-38.

No.	Adı Soyadı	Yoklamaya Katılma Bakımından Partideki Görevi	Üzerindeki Parti Adına Olan Diğer Görevleri
160	Arslan DELİCE	Delice Nahiye Başkanı	İl Genel Meclisi Üyesi
161	Mustafa DOĞANAY	Bahşili Nahiye Başkanı	
162	Cuma BEŞTEPE	Avşar Nahiye Başkanı	
163	İhsan ÇETİN		Belediye Encümen Üyesi
164	Cemal ESMER		Belediye Encümen Üyesi
165	Mehmet ERBİL		İl Genel Meclis Üyesi
166	Tayyar PEHLİVANLI		İl Genel Meclis Üyesi

1948 milletvekili araseçiminde Kırıkkale ilçesi için gerekli ödenek 3.000 (Üçbin) liradır. Ayrıca Ankara'nın her ilçesine olduğu gibi Kırıkkale'ye de on gün süreyle bir otomobil tahsis edilmiştir. Milletvekili adayını seçmek üzere Ankara'da toplanacak ilçe temsilcilerine de toplam 7.000 (Yedibin) lira zorunlu masraf ödeneği verilmiştir.¹⁹⁸

1948 yılı araseçimi için Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Kırıkkale İlçesi adına müracaat edenler arasında Danıştay 3. Dairesi Başkanı İhsan Pehlivanlı, Kırıkkale Halkevi Başkanı Dr. Yusuf Ziya Ceran ve Ankara Silah Fabrikası Muayene ve Kontrol Şefi Ali Tunalı bulunmaktadır.¹⁹⁹

Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurulu Başkanı Fuat Börekçi 20.09.1948 yılında Genel Sekreterliği'ne gönderdiği yazı ile Danıştay 3. Daire Başkanı İhsan Pehlivanlı'nın dilekçesi ile birlikte Ankara Milletvekilliğine aday olduğunu bildirmiştir.²⁰⁰

İhsan Pehlivanlı yapılacak olan araseçimlerde açık olan Ankara Milletvekilliğine Cumhuriyet Halk Partisi adına aday gösterilmesi için 18 Eylül 1948 tarihinde bir dilekçe ile Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu'na başvurmuştur.²⁰¹

¹⁹⁸ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 94.

¹⁹⁹ BCA-CHPE; 490.01.341.1426.1 – 42.

²⁰⁰ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 65.

²⁰¹ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 66. (İhsan Pehlivanlı, 1885 (1301) tarihinde Kırıkkale'nin Beyobası Nahiyesinde doğmuştur. 1909'da İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Daha sonra Bergama, Sungurlu, Giresun, Akçaabat mahkeme başkanlıklarında görev almış. Kırşehir ve Ankara İstinaf Mahkemesi üyeliklerinde bulunmuş, Çankırı Savcılığı yapmış, sonrasında İçişleri Başkanlığında Hukuk Müşavirliği yapmıştır. Ayrıca ikinci ve üçüncü devre Ankara Milletvekilliği yapmış ve daha sonra Sağlık Bakanlığı Hukuk Müşaviri iken 1939'da Danıştay Üyeliğine ve 1946'da da Danıştay 3. Daire Başkanlığına seçilmiştir. BCA – CHPE; 490.01.360.1512.1 – 67.)

Dr. Yusuf Ziya Ceran da 17.09.1948 tarihli dilekçesi ile 1948 yılı milletvekili araseçiminde Ankara adayı olabilmek için Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu'na müracaat etmiştir.²⁰² Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı Fuat Börekçi 24.08.1948 tarihli yazısı ile Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe İdare Kurulu Üyesi ve Halkevi Başkanı olan Dr. Yusuf Ziya Ceran'ın Ankara milletvekili adaylığına başvurduğunu Genel Sekreterliğe bildirmiştir.²⁰³

1948 ara seçiminde Ankara Milletvekilliği için eski Samsun Milletvekili ve bu sırada Askeri Fabrikalar Ankara Silah Fabrikası Muayene ve Kontrol Şefi olan Ali Tunalı'nın da Kırıkkale Askeri Fabrikalarında çalışan 525 işçinin isteği üzerine Kırıkkale'den milletvekili adayı olduğu, Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı Fuat Börekçi tarafından 23.09.1948 tarihli yazısı ile Genel Sekreterliğe bildirilmiştir.²⁰⁴

Ali Tunalı, Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği 23.09.1948 tarihli dilekçesinde; "Münhal bulunan Ankara Milletvekilliği için Cumhuriyet Halk Partisince adaylığımın kabulü hakkında 525 arkadaşımın bir mazbata ile Başkanlığınıza ve Parti Genel Sekreterliği'ne müracaat ettiklerine muttali oldum. Arkadaşlarımın hakkımda gösterdikleri bu güvenden dolayı çok mütehassıs oldum. Partili vatandaşlarımın arzlarına uyarak Ankara Milletvekilliği için Cumhuriyet Halk Partisince aday gösterilmeme muafakat ettiğimi arz eder ve saygılarımı sunarım."²⁰⁵ diyerek milletvekili adaylığında bulunmuştur.

Kırıkkale Askeri Fabrikalarında çalışan işçiler, Cumhuriyet Halk Partili adayın muhalif partiye karşı ittifakla kazanması ve Türkiye'nin kalkınmasında Türk işçilerinin önemli olduğu hareketle onları temsil edecek bir adayın seçilebilmesi için bir nüshası Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne ve bir nüshası da Ankara

²⁰² BCA – CHPE; 490.01.360.1512.1 – 27. (Dr. Yusuf Ziya Ceran, 1936 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Bir yıl İstanbul Gülhane Hastanesinde, bir yıl Bolu 135. Piyade Alayı Baştabipliği'nde, bir sene Ankara Cebeci Hastanesi stajyerliğinde bulunmuş. 6 sene Kırıkkale Askeri sanat lisesi baştabipliğinde öğretmenlik, iki sene de Eskişehir askeri hastanesi baştabipliği yapmıştır. 1945 yılında emekli olmuş ve daha sonra özel doktor olarak çalışmıştır.)

²⁰³ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 26.

²⁰⁴ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 47.

²⁰⁵ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 48.

İl Yönetim Kurulu Başkanlığı'na olmak üzere Ali Tunalı için mazbatalarını sunmuşlardır.²⁰⁶

²⁰⁶ BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 51. (Mazbata) Bkz. Ek:16. (Ali Tunalı, 1889 (1305) tarihinde Ankara'nın Bitik nahiyesine bağlı Saryak köyünde doğmuştur. İstanbul Tophane Askeri Sanat Okulunda eğitim görmüştür. 1900 yılından 1919 yılına kadar sırayla Krup, Görç, Şpandinav top fabrikalarında staj ve mesleki uzmanlık eğitimi almıştır. 1920'de İstanbul'a dönmüş ve oradan Ankara'ya gelerek Milli Mücadeleye katılarak top ve savaş malzemesi yapmıştır. 1930'da Erzurum Silah tamirhanesinde çalışmıştır. 1935 senesinde Samsun Milletvekilliği yapmış, 1939 ise Ankara Silah Fabrikası Kontrol ve Muayene Memurluğunda çalışmış ve ayrıca İstasyon ve Turan Mahallesi Ocaklarında başkanlık yapmıştır. BCA-CHPE; 490.01.360.1512.1 – 49.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURİYET HALK PARTİSİ KIRIKKALE TEŞKİLATI FAALİYETLERİ

3.1. İl Kongresi Faaliyetleri

1942 yılı Ankara Cumhuriyet Halk Partisi il Kongresi faaliyetleri 1942 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi için, Ankara İl Kongresi Delegeliği'ne Kırıkkale nahiyesinin bağlı olduğu Keskin İlçesinden ilçe delegeleri olarak Mustafa Başer, Nuri Aydın, Rafet Kandemir, Mahmut Taşçı, Ahmet Ökmen, Bahri Bostancı, Memduh Kutay ve Talat Osmanoğlu seçilmişlerdir.²⁰⁷ Talat Osmanoğlu Kırıkkale Nahiyesi Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim Kurulu Başkanı'dır. Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale nahiyesi delegesi olarak yer almıştır.

Yine ayrıca 13.12.1942 tarihli Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi Başkanlığına sunulan 8 Haziran 1943 tarihinde yapılacak olan Cumhuriyet Halk Partisi 6. Büyük Kurultayı için seçilecek olan yedek delegeler listesinde keskin Delegesi Mustafa Başer'in yedek delege olarak teklif edildiği görülmektedir.²⁰⁸ 5 Ocak 1943 tarihli Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Rauf Ayaşlı tarafından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderilen yazı ekinde Mustafa Başer'in 1942 yılında yapılan İl Kongresi'nde 6. Büyük Kurultay yedek delegeleri arasında seçildiği görülmektedir.²⁰⁹

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 8 Haziran 1943 tarihinde yapılan 6. Büyük Kongresi'nde, 1942 yılı İl Kongre Dilekleri'nin incelenen cevapları arasında İçişleri

²⁰⁷ BCA – CHPE; 490.01.121.480.1 – 2 ; 490.01.137.551.1 – 418.

²⁰⁸ BCA – CHPE; 490.01.121.480.1 – 6.

²⁰⁹ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 515.

Bakanlığı'na Kırıkkale'nin ilçe yapılması yönünde tekliflerin geldiği ve bu tekliflerin İçişleri Bakanlığı'na inceleneceği belirtilmiştir.²¹⁰ 1942 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresine teklif edilen listede Kongre Dilek Komisyonu üyesi olarak Mustafa Başer de seçilmiştir.²¹¹ Mustafa Başer'in, Kırıkkale'nin ilçe olması yönünde sunulan dileklerin cevaplarını inceleyen Dilek Komisyonu'nda görev aldığı anlaşılmaktadır. 1942 Cumhuriyet Halk Partisi Ankara il Kongresi'nde, Kongre Bütçe Komisyonu listesinde ise Kırıkkale Nahiyesi Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim Kurulu Başkanı Talat Osmanoğlu'nun kâtip üye olarak seçildiği görülmektedir.²¹²

Kırıkkale'nin 1944 yılında ilçe olması ile birlikte Cumhuriyet Halk Partisi'nin 27.12.1944 tarihinde yapılan Ankara İl Kongresi'ne Kırıkkale ilçesini temsilen delegeler olarak Mustafa Keskin, İbrahim Kemal Oran, Mahir Kutay, Ali Akyürek, Mehmet Erbil ve Mehmet Atasay katılmışlardır.²¹³

27 – 28 Aralık 1946 tarihinde Cuma ve Cumartesi günleri yapılan Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara İl Kongresi'ne, Kırıkkale ilçesinden Kongre Delegeleri olarak Mustafa Keskin, Ali Akyürek, Osman Yıldırım, Mehmet Erbil, Dursun Böke, Mehmet Saygılı, Ahmet Gümüş, Arslan Delice, Mithat Hiçyılmaz, Abdurrezzak Delice, Sadık Aytaç, Reşat Kandemir ve Ömer Arı görev almışlardır.²¹⁴ 1946 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale Delegesi Mustafa Keskin, Dilekler Komisyonu Üyesi olarak seçilmiştir.²¹⁵

Kongrede Keskin Delegesi Mustafa Başer'in de imzasının olduğu Bütçe Komisyonu Raporunda, Kırıkkale İlçe Yönetim Kurulu'nun bütçesi incelenerek gelir bütçesinin merkezden yardım olarak 600 lira arttırılarak 2.600 liraya çıkarılmasına ve böylece toplam gelir bütçesinin 8.100 lira olarak tesbit edilmesine ve gider bütçesinin Halkevleri ve Halkodalarına yardım olarak 2.600 liraya çıkarılmasına, böylece

²¹⁰ BCA – CHPE; 490.01.215.854.1 – 13.

²¹¹ BCA – CHPE; 490.01.121.480.1 – 5. ; 490.01.137.555.1 – 444.

²¹² BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 445. Bkz. Ek:17.

²¹³ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 7. Bkz. Ek:18.

²¹⁴ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 6. Bkz. Ek:19.

²¹⁵ BCA – CHPE; 490.01.121.483.1 – 15.

Kırıkkale'nin toplam gider bütçesinin 6.100 lira olarak tesbit edilmesine karar verilerek bunun onaylanması için İl Kongresine sunulduğu belirtilmiştir.²¹⁶

09.01.1947 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Ahmet Hamit Selgin'in Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderdiği yazı ile 1946 Cumhuriyet Halk Partisi İl Kongresince 7. Büyük Kurultay için seçilen asıl ve yedek delegelerin adlarının gösterildiği listenin ilişikte olduğu belirtilmiştir.²¹⁷ Bu listeye göre 1946 Ankara İl Kongresince Cumhuriyet Halk Partisi 7. Büyük Kurultayı'nda Ankara'yı temsil etmek üzere seçilen delegeler içerisinde Kırıkkale'den Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Başkanı Mustafa Keskin Yedek Delege olarak yer almaktadır.²¹⁸

26 Mart 1948 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi toplanmıştır. Kongreye Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe teşkilatından Mustafa Keskin, Ali Akyürek, Arslan Delice, Kemal Zeki Gençosman, Celal Hiçyılmaz, Şakir Böke, Ömer Arı, Yusuf Tokgöz, Mehmet Saygılı, Reşat Kandemir, Abdullah Güler, Arslan Altınok, Mehmet Üçer, Ahmet Arman ve Mehmet Erbil Kırıkkale Delegeleri olarak katılmışlardır.²¹⁹ Kongrede Kırıkkale Delegatesi Mustafa Keskin Kongre Dilekleri Komisyonu Üyesi olarak seçilmiştir.²²⁰

23 Aralık 1949 ile 25 Aralık 1949 tarihleri arasında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'ne Kırıkkale ilçesinden delege olarak katılacaklar listesinde Mustafa Keskin, Ali Akyürek, Celal Hiçyılmaz, Ömer Arı, Arslan Delice, Duran akdoğan, Cemal Esmer, Hüseyin Özgürel, Mevlüt Hiçyılmaz, Reşat Kandemir, Dursun Böke, Mustafa Uslu, Halim Altunok, Hulusi Akdoğan, Derviş Canarslan ve Yusuf Kazan isimleri yer almaktadır.²²¹

1949 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresine sunulan çalışma raporunda ise kongreye Kırıkkale'den katılanların listesinde değişiklik olduğu gözlenmektedir. 1949 yılında kongreye sunulan çalışma raporu listesinde Cemal Esmer, Mevlüt

²¹⁶ BCA – CHPE; 490.01.121.483.1 – 21.

²¹⁷ BCA – CHPE; 490.01.219.863.2 – 5.

²¹⁸ BCA – CHPE; 490.01.219.863.2 – 6. Bkz. Ek:20.

²¹⁹ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 7.

²²⁰ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 3. Bkz. Ek:21.

²²¹ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 257. Bkz. Ek:22.

Hiçyılmaz, Reşat Kandemir ile Hulusi Akdoğan yerine, Mahir Kutay, Mehmet Saygılı, Mahir Güney ve Halim Coşgun isimleri yer almaktadır.²²²

Kongrenin 23 Aralık Cuma günü Birinci Birleşiminde Kırıkkale delegelerinden Mustafa Keskin, Kongre Bütçe Komisyonuna, Ali Akyürek'te Halkevleri ve Halkodaları komisyonuna üye olarak seçilmişlerdir.²²³ Kongrenin 24 Aralık 1949 Cumartesi günü toplanan İkinci Birleşiminde Bütçe Komisyonu toplanarak Mustafa Keskin'i Bütçe Komisyonu Başkanı olarak seçmiştir.²²⁴ Yine aynı gün toplanan Halkevleri ve Halkodaları Komisyonu'na Ali Akyürek Komisyon Sekreteri olarak seçilmiştir.²²⁵

24.12.1949 tarihinde kabul edilen, Kırıkkale Delegatesi ve Bütçe Komisyonu Başkanı Mustafa Keskin onaylı raporda, Kırıkkale ilçesinin iki aylık gelir bütçesi 600 lira, gider bütçesi de 600 lira olarak, Kırıkkale'nin yıllık gelir bütçesi 5.730 lira gider bütçesi de 5.730 lira olarak kabul edilmiştir. İl ve ilçe kongrelerinin iki yılda bir toplanması esasına göre yıllık bütçe gelecek yıl da aynı olacaktır.²²⁶

Kırıkkale delegatesi Ali Akyürek'in Halkevleri ve Halkodaları Komisyon Sekreteri olarak yer aldığı komisyon raporuna göre 1949 yılında Kırıkkale İlçesi merkezinde 1 Halkevi ve Kırıkkale ilçesi toplamında 12 Halkodası bulunmaktadır.²²⁷

1949 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale ilçesi adına; Kalecik Keskin yolunun iktisadi ve askeri öneminden dolayı seneye yapılmaya başlanması, askeri fabrikaların ve burayla ilgili olarak Kırıkkale Fabrikası ile ilgili olan kanun tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisince meclis tatil olmadan çıkarılması, Keskin – Kırşehir yolunun da iktisadi açıdan önemli olmasından dolayı bu yolun tamir edilmesi gerektiği konusunda Kırıkkale Delegeleri tarafından talepte bulunulmuştur.²²⁸

²²² BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 12. Bkz. Ek:23.

²²³ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 150.

²²⁴ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 151.

²²⁵ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 154.

²²⁶ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 152.

²²⁷ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 154, 155.

²²⁸ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 166, 167.

Kongrenin İkinci Birleşiminde Kırıkkale Delegatesi Derviş Canarslan, Kırıkkale'nin Kulaksız köyü ile Keskin'in Göçbeyli köyünün nahiye haline getirilmesinin valilikçe onaylandığını, bu kararın İçişleri Bakanlığı'nca da onaylanıp uygulanması gerektiğini Kongre Başkanlığı'na bildirmiştir.²²⁹

1949 Kongresi'nin, İkinci Birleşiminde Kırıkkale Delegatesi Ali Akyürek ve Ömer Arı'da, nüfus arttığı için gençlerin fikirlerini yayabilmeleri için bir Halkevi binasının yapılması, Kırıkkale su şebekesinin tamamlanması, ilçenin içindeki yolların devlet tarafından yapılması, Ankara Kırıkkale arasındaki tren yolu ücretlerinin banliyö treni olarak fiyatlandırılması ve Kulaksız köyündeki bölge okulunun faaliyete geçirilmesi şeklindeki dileklerini Kongre Başkanlığı'na sunmuşlardır.²³⁰

Yine Kongrenin İkinci Birleşiminde Kırıkkale Delegatesi Rıfat Özer, Kırıkkale'de 100 evi geçen köylerde yeteri kadar okul yapılması, arazi ve tapuların biran önce verilmesi, artan cinayetlerin önlenebilmesi için cinayet cezalarının arttırılması, ikinci evlenme dolayısıyla doğan çocukların baba haklarından mahrum kalmamaları için ek bir kanun çıkarılması gerektiğini Kongre Başkanlığı'na dilekler olarak sunmuştur.²³¹

1949 Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresinde, 1950 tarihinde yapılacak olan Cumhuriyet Halk Partisi 8. Büyük Kurultayı'na katılacak olan delegeler seçimi yapılmıştır. Bu seçimde asıl delegeler listesine Mustafa Keskin de seçilmiştir.²³² Mustafa Keskin İl Kongresi'nde 191 oy alarak 196 delegenin olduğu listede yer almıştır.²³³ Ankara İl Kongresi'nde Cumhuriyet Halk Partisi'nin 8. Büyük Kurultayı'na katılacak delege seçimi sonucunda Kırıkkale Delegatesi Ali Akyürek ve Ömer Arı'da yedek delege olarak seçilmişlerdir.²³⁴

²²⁹ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 201.

²³⁰ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 202.

²³¹ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 203.

²³² BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 85. ; 490.01.222.877.3 – 75. (Mustafa Keskin, Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Başkanıdır).

²³³ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 251.

²³⁴ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 86. ; 490.01.222.877.3 – 76. (Ali Akyürek aynı zamanda Kırıkkale Belediye Başkanıdır. Ömer Arı ise, Kırıkkale İlçe Yönetim Kurulu Üyesidir).

3.2. Eğitim ve Kültür Faaliyetleri

Cumhuriyet Halk Partisi Kırıkkale teşkilatı eğitim ve kültür faaliyetlerinde halkevlerini mümkün olduğunca kullanmıştır. Halkevleri Cumhuriyet Halk Partisi'nin kültür müesseseleri olmasının yanı sıra aynı zamanda parti propaganda merkezleridir. Kırıkkale Halkevi de bu anlamda birçok faaliyet gerçekleştirmiştir.

31 Mart 1942 tarihinde Kırıkkale Halkevi Başkanı Memduh Kutay Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderdiği yazı ile köylülerin kalkınması ve bilgilendirilmeleri amacıyla köycülüğe doğru yazılmış kitap, mecmua, grafik vesairenin gönderilmesini istemiştir.²³⁵

11 Nisan 1942'de Halkevi Başkanı Memduh Kutay, Kırıkkale Halkevi temsil şubesinin yıllık çalışma programının hazırlanmış ve düzenlenmiş olduğunu belirtmekte. İlk olarak ta 23 Nisan Çocuk Bayramı'nda "Himmetinoğlu" adlı piyesin oynanacağını ve bu nedenle Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nden, Halkevleri tarafından tesbit edilen piyeslerden gönderilmesini istemiştir.²³⁶

10 Ağustos 1942 tarihinde Kırıkkale Halkevi Başkanı Muttalıp Gökalp, Kırıkkale Halkevi'nin tiyatro oyun faaliyetlerini daha kolay gerçekleştirebilmesi maksadıyla Halkevi tiyatro yayınlarından gönderilmesi için Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nden istekte bulunmuştur.²³⁷

Kırıkkale Halkevi'nin tiyatro faaliyetlerini kolaylaştırmak için istemiş olduğu Halkevleri yayınlarından olan oyunlardan 5'er adet posta ile gönderilmiştir.²³⁸

Kırıkkale'nin eğitim konuları Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara İl Kongrelerinde de ele alınmıştır. 1941 – 1942 Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'ne sunulan çalışma raporunda Kırıkkale'ye yeni bir okul yapılacağı belirtilmektedir. Ancak henüz inşaat izni alınamadığı için eğitimin şu anki binada gerçekleştirileceği

²³⁵ BCA-CHPE; 490.01.918.575.1 – 31.

²³⁶ BCA-CHPE; 490.01.918.575.1 – 23.

²³⁷ BCA-CHPE; 490.01.918.576.1 – 158.

²³⁸ BCA-CHPE; 490.01.918.576.1 – 157.

bildirilmiştir.²³⁹ Ayrıca bu kongrede Kırıkkale nahiyesine bağlı Ahılı köyündeki ilkokula ihtiyaç duyulduğundan bir öğretmen daha verilmesi istenmiştir.²⁴⁰

1943 – 1944 yılında Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi’nde Kırıkkale İlçesi’nin nüfusunun 20 bin civarında olduğu ve 1.500 ilkokul öğrencisi olduğu ve bu nedenle bir okulun yetmediği belirtilerek ihtiyacı giderecek şekilde okul yapılması istenmiştir. Ayrıca Yahşıhan, Ahılı ve Doğanay köylerinin okullarına da birer öğretmen verilmesi istenmiştir. Bunun üzerine kongrede Ankara Valiliği tarafından bu isteklerin yerine getirilmesi için Milli Eğitim Müdürlüğü’ne gerekli talimatların verildiği bildirilmiştir.²⁴¹ Kongrede Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği’nden Kırıkkale ilçesinin nüfusuna göre Halkevi olmadığı bu nedenle bir Halkevi binası yapılması da istenmiş, zira Halkevleri bir eğitim ve kültür merkezidir. Bunun üzerine Genel Sekreterlik, müracaatta bulunulursa Halkevleri 2511 numaralı genelgesine göre gerekenin yapılacağı bildirilmiştir.²⁴²

Ayrıca Kongrede Kırıkkale’de bir Bölge Sanat Okul ve bir lise açılması istenmiştir. Ancak iki dilekte olumsuz cevaplanmıştır. Sanat Okulu için, nüfusların 10 binin üstünde olan şehir ve kasabalarda açılabilceği, özellikle İl merkezlerinin bu anlamda değerlendirildiği bildirilmektedir. Lise açılabilmesi için ise yine Kırıkkale nüfusunun ve öğrenci sayısının yeterli olmadığı dile getirilmiştir.²⁴³

Kırıkkale’de lise olmadığı, Ankara’da da yatılı lise olmadığı için Kırıkkale’den Ankara’ya giden öğrenciler yatılı okuyamamakta ve Ankara’da da kalacak ev bulmaları zor olduğu için öğrenciler Kırıkkale’den Ankara’ya hergün gidip gelmektedirler. Bu nedenle kongrede Kırıkkale – Ankara arasında sabah gidip akşam dönen öğrenciler için ucuz tarifeli paso verilmesi istenmiştir. Kongrede, bütün öğrenciler için 100 km. mesafeye kadar ucuz tarifeli paso verildiği ve zaten

²³⁹ BCA-CHPE; 490.01.137.555.1 – 30. ; 490.01.121.480.2 – 17.

²⁴⁰ BCA-CHPE; 490.01.137.555.1 – 498.

²⁴¹ BCA-CHPE; 490.01.128.512.2 – 61.

²⁴² BCA-CHPE; 490.01.128.512.2 – 15.

²⁴³ BCA-CHPE; 490.01.128.512.2 – 16.

Kırıkkale–Ankara arası da 95 kilometre olduğundan bu isteğin karşılanabildiği belirtilmiştir.²⁴⁴

1946 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi’nde, Kırıkkale Delegeleri tarafından, nüfusu bir hayli çoğalan ve bir endüstri ilçesi haline gelen Kırıkkale’ye bir lise açılması istenmiştir. Daha önce askeri lise olarak yapılan bu binaya öğretmen tayin edilmesi ile bu ihtiyacı giderilebileceği belirtilmiştir. Ancak, öğretmen, bina ve donanım olarak tamamlanmadan açılan liselerin ülkeye bir faydası olmadığı gibi zarar getirdiği düşüncesi ile lise açılması kabul edilmemiştir. Liselerin açılmasının Milli Eğitim Bakanlığı’nın planlamasına bağlı olarak açılacağı belirtilmiştir. Kongrede, Kırıkkale’nin Ahılı köyüne bir bayan öğretmen, Hacıbalı köyüne de yine bir öğretmene ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Ahılı köyü bayan öğretmen ihtiyacı Ahılı okulunda kadro boşalırsa karşılanacaktır cevabı verilirken, Hacıbalı köyü için ise köyden gönüllü olan birinin eğitmen kursuna gönderilerek eğitmen olarak görevlendirileceği belirtilmiştir.²⁴⁵

1948 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongresinde Kırıkkale delegelerinden yine eğitim adına bazı dileklerde bulunulmuştur. Kongrede Hacılar köyünün okulunun inşaatının bitirilmesinin istenmesi üzerine, 1948 yılında 1.950 lira yardım yapılarak okulun tamamen bitirildiği belirtilmiştir. Ayrıca Yahşıhan köyüne uzak olan okulun köyün daha uygun bir yerine yapılması istenmiş, fakat Yahşıhan’a ancak 1953 yılında yeni bir okul yapılacağı bildirilmiştir. Kılıçlar, Kulaksız köylerine birer öğretmen, Karacalı köyünün de 300 öğrencisine bir öğretmen yetmediğinden öğretmen eksikliğinin giderilmesi istenmiştir. Kılıçlar köyüne 1948 yılı itibarıyla bir öğretmen verildiği için ikincisinin verilmeyeceği, Karacalı köyü için imkânlar ölçüsünde bu eksikğin giderileceği bildirilmiştir. Kongrede Kırıkkale’nin Karacalı köyü, Hodar köyü ve Delice nahiyesinin 31 köyüne okul yaptırılması talep edilmiştir. Bu yerler için köy okullarının 10 yıllık plan çerçevesinde yapılacağı; Karacalı köyüne 1949, Hodar köyüne de 1950 yılında bir ilkokul yapılacağı belirtilmiştir.²⁴⁶ Ayrıca Çullu, Işıklar ve Karaahmetli köylerine de birer ilkokul yapılması talebinde

²⁴⁴ BCA-CHPE; 490.01.128.512.2 – 18.

²⁴⁵ BCA-CHPE; 490.01.122.485.1 – 61.

²⁴⁶ BCA-CHPE; 490.01.122.486.1 – 86.

bulunulmuş, Karaahmetli köyüne yeni bir ilkokul binası yapıldığı, diğer yerlerin ihtiyacının ise ileride karşılanacağı belirtilmiştir.²⁴⁷

1949 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresinde, Askeri Sanat Okulu kaldırıldığından bu binaya sivil bir sanat okulunun açılması, Kulaksız köyünde 1943, 1944 ve 1945 yıllarında yatılı bölge olarak yapılan ve boş olan üç okulun köy için çok fazla olması dolayısıyla bu binalara bir ortaokul açılması istenmiştir.²⁴⁸ Ayrıca, Ankara Valiliği'nden Ahıllı köyünün okulunun tamir edilmesi ve okula kömürün verilmesi, Aşağı Mahmutlar okulunun tamir edilmesi, Çongar köyü, Hüseyinoba köyü, Kırlangıç köyü ile Aydınşih köyüne birer ilkokul binası yapılması ve Kenanbeyobası okuluna bir öğretmen daha verilmesi istenmiştir.²⁴⁹

1949 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresinde Kırıkkale delegeleri tarafından kongreye sunulan bu dileklere ne gibi cevaplar verildiği bilgisine ulaşılamamıştır.

1949 yılı Kongresinde Kırıkkale Delegatesi olan Rıfat Özer kongrenin İkinci Birleşiminde “Halkın cahil kalmaması için 100 haneyi geçen köylere üç sınıflı olsun mektep yaptırılması”²⁵⁰ dileğinde bulunmuştur.

Kongrede, Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, Milli Eğitim ile ilgili Kırıkkale dilekleri hakkında “Kırıkkale’de bir askeri sanat okulu vardı. Onu kapattılar. Ben binayı tetkik ettiriyorum. Eğer imkân bulursam orada bir sanat okulu açacağım. Güzel bir binadır. Kırıkkale bir sanayi şehrimiz oluyor. Zaten yetişecek olan çocuklar fabrikada çalışacaktır. Umarım ki gelecek sene mektebi açacağız.”²⁵¹ cevabını vermiştir.

Yine 1949 Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi İkinci Birleşiminde Kırıkkale Delegeleri olarak Ali Akyürek ve Ömer Arı tarafından kongre başkanlığına “Kırıkkale 20 bin nüfuslu bir ilçe merkezidir. Burada askeri fabrikalar olması

²⁴⁷ BCA-CHPE; 490.01.122.486.1 – 87.

²⁴⁸ BCA-CHPE; 490.01.122.486.1 – 11.

²⁴⁹ BCA-CHPE; 490.01.122.486.1 – 39.

²⁵⁰ BCA-CHPE; 490.01.137.555.1 – 203.

²⁵¹ BCA-CHPE; 490.01.137.555.1 – 231.

dolayısıyla muazzam ve munevver bir gençlik kitlesi mevcuttur. Bu kitlenin hür fikirlerini yaymak amacına mesken olacak bir çatıaltı dahi mevcut değildir. Bu ilçeye munasip bir yerde bir Halkevi binası yapılması.”²⁵² hususunda istekte bulunulmuştur. Böylece nüfusu artan Kırıkkale’de gençlerin bir araya gelebilmesi ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin fikirlerinin yaygınlaştırılabilmesi için bir Halkevi binası yaptırılması istenmektedir.

Kırıkkale Halkevleri 1948 yılına gelindiğinde eğitim ve kültür faaliyetlerine devam etmiştir. Kırıkkale Halkevi Başkanı Dr. Yusuf Ziya Ceran 29.03.1948 yılında Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanlığı’na göndermiş olduğu yazıda; saz ve ses sanatçısı Hasan Sözeri’nin 28 Mart 1948 tarihinde akşam saat 8’de orduvinde konser verdiğini ve 350 kişilik bir dinleyici kitlesi tarafından beğeniyle karşılandığını belirtmiştir.²⁵³

Yine Kırıkkale Halkevi Başkanı Dr. Yusuf Ziya Ceran, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Yönetim Kurulu Başkanlığı’na gönderdiği 20 Ocak 1949 tarihli bir yazısında, Kırıkkale Halkevinde okuma yazma bilmeyenler için kurs açılacağını ve bu okuma yazma kursunun Halkevi Köycülük Kolu Başkanı Öğretmen olan İsmail Bey tarafından verileceğini bildirmiştir.²⁵⁴

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Yönetim Kurulu Üyesi Bursa Milletvekili Fahri Bükte, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği adına Kırıkkale Halkevi Başkanlığı’na gönderdiği 14 Şubat 1950 tarihli yazısında, Kırıkkale’de açılacak olan Türkçe okuma yazma kursu için yapılan hazırlıklardan memnun olduğunu ve kursun masrafları ve öğretmene verilecek olan 200 lira ücretin Ankara İl Yönetim Kurulu Başkanlığı’na, Kırıkkale Halkevi Başkanlığı’na verilmesi için gönderildiğini bildirmiştir.²⁵⁵

²⁵² BCA-CHPE; 490.01.137.555.1 – 202.

²⁵³ BCA-CHPE; 490.01.965.734.1 – 7.

²⁵⁴ BCA-CHPE; 490.01.1052.1039.2 – 9.

²⁵⁵ BCA-CHPE; 490.01.1052.1039.2 – 7.

3.3. Bayındırlık-İmar ve Ulaşım Faaliyetleri

1941 yılında yapılan ilçe kongrelerinde üyeler bazı isteklerde bulunmuşlardır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1942 yılında yapılan Ankara İl Kongresinde bu dilekler Genel Sekreterliğe sunulmuştur. Keskin İlçesi adına sunulan dileklerde, Keskin'e bağlı Kırıkkale Nahiyesi merkezinde çoğunlukla silah fabrikalarında çalışan işçiler yaşamakta olduğu için büyük bir merkez haline gelen Kırıkkale'nin içme ve kullanma suyu işinin devletçe acilen halledilmesi istenmiştir.²⁵⁶

1943 tarihinde toplanan Cumhuriyet Halk Partisi Altıncı Büyük Kongresi'ne sunulan İl Kongre dilekleri arasında Kırıkkale'nin içme ve kullanma suyu dileği ile bir Halkevi binası ve ayrıca bir parti binası dileğinin de yer aldığı görülmektedir.²⁵⁷

1946 yılı Ankara İl Kongresi'nde var olan Kırıkkale cezaevinin sağlıksız ve çürük olmasından dolayı yeni bir cezaevi yapılması istenmiştir bu kongrede Kırıkkale ilçe olarak sonra en uygun bina ceza olarak kullanılmaya açılmış ancak bu binanın yetersiz kaldığı belirtilerek yeni bir cezaevi yapılmasının uygun görüldüğü ve inşaat programına dahil edildiği belirtilmiştir. Kongrede Yahşihan köyünün bazı arazilerinin fabrikalar tarafından istimlâk edildiği ve halen parasının verilmediği ve ayrıca bu arazilerin vergilerinin halktan tahsil edildiği belirtilmiştir. Köylüye fabrikalar tarafından istimlâk edilen arazinin parasının verilmesi ve vergi yükünün de ortadan kaldırılması istenmiştir. Bunun üzerine cevap olarak kanunen istimlâk edilen arazilerin sahiplerine tebligat yapıldığı ve paralarının bankaya yatırıldığı, bununla birlikte bazı arazi sahipleri ile kanunen takdir edilen miktarda anlaşamadığı için mahkemeye başvurularla davalık olduğu fakat şahsen müracaat etmeleri ile haklarının aranacağı bildirilmiştir.²⁵⁸

Kongrede hergün Kırıkkale – Ankara arasında işlemekte olan trenin Balışeyh istasyonuna kadar gitmesi istenmiş, ancak teknik sebeplerle bunun mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca belediye sınırları içinde oturan vatandaşlardan devletçe alınan yol vergisinin Kırıkkale Belediyesi tarafından alınması istenmiştir. Bu isteğe

²⁵⁶ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 463.

²⁵⁷ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 16. ; 490.01.215.854.1 – 121.

²⁵⁸ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 60, 61.

verginin bir miktarının belediyeye bırakılması için kanun tasarısı hazırlandığı ve onaylanmasından sonra bunun gerçekleşeceği belirtilmiştir.²⁵⁹

Kongrede ayrıca 1946 yılı itibari ile Kırıkkale'nin kadastrounun yapılmadığı ve bunun için yetkililerin gönderilmesi istenmiş ve bu talep uygun görülmüştür. Bu yıllarda Kırıkkale ile Kalecik arasındaki yolun henüz yapılmadığı görülmektedir. Kongrede dile getirilen bu durum değerlendirmeye alınmış ve yolun yapılması için emir verildiği bildirilmiştir. Yine ayrıca içme suyunun yeterli olmadığı ve sorunun çözümü için Kırıkkale Belediyesi'ne yardım yapılması istenmiş ve bu isteğin de yerine getirileceği kongrece belirtilmiştir. Kırıkkale'de tren hattı ilçeyi ikiye ayırdığı için bir üst geçit yapılmasının belirtilmesi üzerine bu üst geçitin yapılması için gerekli emrin verildiği belirtilmiştir. Kongrede asker mektuplarının muhtarlar tarafından parasız tasdik edilerek gönderilmesi talebi uygun görülmüş ve asker mektuplarının bu şekilde postaya verilmesi yeterli bulunmuştur.²⁶⁰ Kırıkkale ile Ankara arasındaki Elmadağ'a kadar gelen yolun Kırıkkale'ye kadar olan kısmının yapılması bu kongrede dile getirilmiş, ancak bu yolun 1949 yılında yapılacağı belirtilmiştir.²⁶¹

1948 yılı Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale Hükümet Konağının adliye kısmına salon yapılmasının istenmesi üzerine Bayındırlık Bakanlığı'ndan yapılması sağlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca Hodar köyündeki karakolun Hacılar köyüne uzak olduğu için Hacılar köyüne nakli istenmiş fakat buraya karakolu taşımanın mahsurlu olduğu, Hodar'daki karakolun etraftaki köylerin tam ortasında olduğu için karakolun yerinde kalması uygun bulunmuştur.²⁶²

1948 yılı Ankara İl Kongresi'nde yine Kırıkkale cezaevinin çok kötü olduğu ve yeni bir bina yapılması veya başka bir binaya taşınması dileğinde bulunulmuş, alınan cevapta ise yeni bir cezaevi temini için çalışılmakta olduğu belirtilmiştir.²⁶³

²⁵⁹ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 62.

²⁶⁰ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 64.

²⁶¹ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 66.

²⁶² BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 79.

²⁶³ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 81, 82.

Kongrede Kırıkkale ile Keskin arasındaki telefon hattının Doğanay köylülerinin de istifade etmeleri istenmiştir. Bu talebe köylülerin telefon malzemesini kendileri karşılasa buranın da merkez santraline bağlanabileceği belirtilmiştir. Yine Ankara'nın Elmadağ nahiyesine Kılıçlar köyünün eskiden bağlı olmasından dolayı köylüler direk ve telleri temin ettiklerinden telefon hattının mevcut olduğunu, şimdi ise Kılıçlar köyü Kırıkkale'ye bağlandığından eski hattın sökülerek Kırıkkale ile irtibatın sağlanması istenmiştir. Bu istek olumlu karşılanmış ve Kılıçlar telefon hattının Kırıkkale'ye bağlanacağı belirtilmiştir. Kongrede PTT merkezi açılması bununla birlikte Balıseyh ve Sulakyurt postasından Kulaksız nahiyesi ve köylerinin de istifade etmesinin sağlanması istenmiştir. Ancak kadro olmamasından dolayı Delice Nahiyesi'ne PTT merkezi açılması uygun görülmemiştir. Kulaksız Nahiyesi'nde ise merkez ve şube mevcut olmadığından Sulakyurt ve Balıseyh postasının Kulaksız Nahiyesi ve köylerine uğratılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte Kırıkkale tren istasyonu yağmurdan çok etkilenmekte, tüccar ve esnafın ürünleri zarar görmekte olduğu için istasyona bir hangar yapılması ihtiyacı belirtilmiştir. Bu istek ise, istasyonun tamir edileceği, bütçe müsait olursa da yeni bir hangar yapılacağı şeklinde cevaplanmıştır.²⁶⁴

1948 yılına baktığımızda iktisadi, askeri ve ticari bakımdan büyük önem taşıyan Elmadağ – Kırıkkale arasındaki yolun yenilenmediği görülmektedir. 1948 kongresinde bu yolun yapılması dileği belirtilmiştir. Bunun üzerine Elmadağ – Kırıkkale arası yol devlet yolu kabul edilerek ihalesinin yapıldığı ve bu yolun inşa edileceği belirtilmiştir.²⁶⁵

1949 yılı Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale Delegeleri Mustafa Keskin, Ali Akyürek ve Ömer Arı tarafından Kongre Başkanlığı'na, Kasabanın içme suyu ihalesi tamamlandığı halde şebeke yapılmadığı için suyun boşa aktığı, bu nedenle bir an önce su şebekesinin yapılması, Kırıkkale içindeki yolun da devlet tarafından yapılması ve sanayi merkezi olan Kırıkkale'den hergün Ankara'ya gidip gelen tren

²⁶⁴ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 90.

²⁶⁵ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 91.

ücretlerinin Elmadağ'da olduğu gibi banliyö tarifesi uygulanması gerektiği dilekleri sunulmuştur.²⁶⁶

Kırıkkale Delegatesi Rıfat Özer de yine Kongre Başkanlığı'na, arazi ve emlak anlaşmazlıkları nedeniyle Kırıkkale'de cinayetler işlendiği bu yüzden tapuların verilebilmesi için tapu teşkilatının çalışmalarının önemsenmesi gerektiği dileğini bildirmiştir.²⁶⁷

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1949 yılı Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale delegeleri tarafından Kırıkkale cezaevinin kötü şartlarda olduğu ve mahalle içinde kaldığı için yeni bir cezaevi yapılması istediğinde bulunmuştur.²⁶⁸ Ayrıca fabrika işçilerinin ev sorunları olduğu için işçilere yeni evler yapılması istenmiştir.²⁶⁹ Kongrede Kırıkkale'deki tüccarın mallarının yağmur ve kardan korunması için bir hangar yapılması, Oba nahiyesinde bulunan PTT merkezinin diğer nahiye ortasında yer alan Bahşili istasyonuna alınması, Ankara – Kırıkkale arasında işleyen otorayın Çerikli istasyonuna kadar uzatılması dileklerinde bulunulmuştur.²⁷⁰

3.4. Ekonomik – Sosyal ve Ticari Faaliyetler

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1943 – 1944 yılı Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale adına sunulan dileklerde ticari ve ekonomik faaliyetlere de yer verilmiştir.

Kongrede Kırıkkale ilçe olmasına rağmen birçok kurum ve işletmenin paraları o yıllarda şahıslar eliyle muhafaza edildiği, bununla birlikte kurum ve işletmelerin yanı sıra tüccarın paralarının muhafazası için de bir bankaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bu nedenle Kongrede Kırıkkale'ye bir Ziraat Bankası şubesi açılması istenmiştir. Bunun üzerine kongrede Kırıkkale ilçesine memurların tayin edildiği ve Ziraat Bankası'nın da çok yakın zamanda faaliyete geçeceği cevabı verilmiştir.²⁷¹

²⁶⁶ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 202.

²⁶⁷ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 203.

²⁶⁸ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 6.

²⁶⁹ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 8.

²⁷⁰ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 21.

²⁷¹ BCA – CHPE; 490.01.128.512.2 – 17.

1946 yılında toplanan Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale Askeri Fabrikaları'nda çalışan işçilerin günlük ücretlerinin az olduğu, bu durumun geçim sıkıntısına sebep olduğundan hayat şartlarına göre bu ücretlerin arttırılması gerektiği delegeler tarafından dile getirilmiştir. Bunun üzerine, işçilerden hak kazananların ücretlerinin arttırılacağı ve bu durumun sürekli izlendiği belirtilmiştir.²⁷²

Kongre'de sigortalı olup da iş kazası sonucu ölenlere cenaze masrafı olarak 30 lira verildiği, bunun 80 ya da 100 liraya çıkartılması istenmiştir. Bu isteği iş kazası ölenlerin cenaze masrafı olarak yeni çıkarılan bir kanunla 50 liraya yükseltildiği belirtilmiştir. 1946 yılı itibariyle askeri fabrikalarda çalışanlara analık sigortası adı altında sigorta parası verildiği, ancak bunun az olduğu anlaşılmaktadır. Kongrede analık sigorta parasının arttırılması istenmektedir. Bu dileğe, Analık sigortasının doğum yardımı olarak geçerli belgelere dayanarak farklı miktarda daha öncesinde ödendiği artık yeni bir kanun çıkarılarak buna son verilip ülkenin her yerinde aynı oranda bir ödenek verilmesi esasının kabul edildiği, doğumdan dolayı ortaya çıkan sakatlık veya hastalıkların tedavisi için yine geçerli belgelere dayanılarak ayrıca sigorta parasının verileceği, yine aynı kanunla sigortalı kadına ve sigortalı erkeğin sigortasız karısına verilecek ödeneklerin birleştirildiği cevabı verilmiştir.²⁷³

Kongrede 1946 yılında askeri fabrikalarda çalışan işçilerin günlük 150 kuruş verildiği, işçinin dışarıda çalışmak istediği zaman günde 5 lira kadar para alabileceği, fakat 663 sayılı kararname ile bu şekilde çalışmaya izin verilmediği belirtilerek bunun düzeltilmesi istenmiştir. Ancak bu dileğe olağan üstü halin gereği olarak 663 sayılı kararnamenin uygulanmasından dolayı bu şekilde bir insin verilemeyeceği cevabı verilmiştir. Kırıkkale'nin Yahşıhan köyü halkının odun ihtiyacının da kanunlar gereği sorunsuz ve vaktinde giderilmesi de 1946 kongresinde dile getirilmiştir. Bu konuda halkın ihtiyacının karşılanması için gerekli talimatın verildiği cevabı verilmiştir.²⁷⁴

²⁷² BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 60.

²⁷³ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 63.

²⁷⁴ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 65.

Kongrede esnafa olağanüstü hal gereği olarak çok ağır gelen kazanç vergisi zamları ve bina vergisine ilave edilen vergilerin kaldırılması istenmiştir. Bunun üzerine, kazanç verisine ilave olarak alınan kira zammının 1947 yılında, diğer vergilerinde 1948 yılında kaldırılması için hazırlanan kanun tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulduğu belirtilmiştir.²⁷⁵

1948 yılına gelindiğinde Kırıkkale'de yeniden bina ve arazi kayıtlarının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu durum, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1948 yılı Ankara İl Kongresi'nde dile getirilmiş, ancak kongrede Kırıkkale'deki eski kayıtların yanmış olduğundan 1837 ve 2901 sayılı kanunlara göre bina ve arazi kayıtlarının yapıldığı, kaydın yapılmasından üç yıl geçtikten sonra ferdi olarak değişiklik taleplerinin incelendiği belirtilmiştir. 1948 yılında Kırıkkale'de Ziraat Bankası'nın ticari kredi açmadığı bu nedenle bir ticaret bankası açılması gerektiği 1948 Ankara İl Kongresinde dile getirilmiştir. Türkiye İş Bankası'nın Kırıkkale için şube açılması konusunda en kısa zamanda değerlendirmede bulunacağı, Türk Ticaret Bankası'nın ise 1948 yılı bütçesinin değerlendirilmesi sonrasında Kırıkkale'ye şube açılmasına karar vereceği 1948 Ankara İl Kongresi'nde bildirilmiştir. Kongre'de Kırıkkale İlçesi'nin kömür ihtiyacının karşılanması da istenmiş, ancak Kırıkkale 1947 – 1948 kış ayları için 1884 ton kömür verildiği, 1948 – 1949 kışı için sipariş edilen 1150 ton kömürden 1029 tonunun 13.11.1948 tarihine kadar sevk edildiği belirtilmiştir.²⁷⁶ Ayrıca Kırıkkale'de üzüm yetiştiriciliği çokça yapıldığından buraya Tekel İdaresi tarafından bir şarap fabrikası yapılması dileğinde bulunulmuş, ancak ekonomik bakımdan bunun imkanı olmadığı belirtilmiştir.²⁷⁷

Kongrede Kırıkkale'nin Kulaksız Köyünün nahiye haline getirilmesi istenmiş bu istek uygun bulunmuştur. Kırıkkale ile Çerikli arasında yolculuk yapan köylülerin bankadan aldıkları paraların bir çete tarafından takip edilerek soyuldukları için polis ve jandarma tarafından bunun önlenmesi gerektiği dileği belirtilmiştir. Cevaben bu konuda önlemlerin alındığı bildirilmiştir.²⁷⁸

²⁷⁵ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 66.

²⁷⁶ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 79, 80.

²⁷⁷ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 85.

²⁷⁸ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 91.

1949 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi il Kongresi'nde de Kırıkkale delegeleri tarafından Kırıkkale ilçesi adına ekonomik, ticari ve sosyal alanlarda bir takım dileklerde bulunulmuştur.

Ekonomik dilekler arasında, Milli bankaların tüccar ve esnafa vermiş olduğu bor limitinin dolmasından dolayı artık borç vermedikleri bu durumun da tüccarın ve esnafın işini zorlaştırdığı görülmektedir. Bu durum bankaların başka sahalara para yatırdığı düşüncesini oluşturmaktadır. Bu nedenle bu durumun araştırılması istenmektedir. Bunun yanında bu tarihlerde uygulanan Milli Korunma Kanunu, tüccar ve gayrimenkul sahipleri için yeniden düzenlenmeli denilmektedir. Uygulanan ucuzluk tedbirlerinin yeterli olmadığı bu durumun 1950 yılı seçimlerinde etkili olacağı için gerekli önlemlerin alınması istenmiştir. Ayrıca konut sıkıntısının giderilmesi için Emlak Kredi Bankası'nın para yardımlarını kesmemesi ve çimento sıkıntısının önlenmesi istenmiştir. Kongrede sosyal alanda da Kırıkkale ilçesi adına bir takım dileklerde bulunulmuştur. Sosyal dilekler arasında ücretli bekçi, hademe, mübaşir ve gardiyanlara çocuk zammı verilmesi ve ücret miktarının arttırılması, 1943 yılından önce Kırıkkale fabrikalarına giren işçilere zam yapılması, 60 ile 70 lira maaş alan demiryolu memurlarının durumlarının düzeltilmesi, dar gelirlilerin ev sahibi olabilmeleri için % 5 faizle para veren fakat zaman zaman bu parayı kesen kredi bankalarına gerekli düzeltmeleri yapmaları, memurların iş başında çalışırken iş haricinde örgü, dergi ve gazete ile meşgul olmalarının engellenmesi, bayan memurların memura yakışır kıyafet giymeleri, vatandaşların resmi dairelerde işlerinin kolaylaştırılması ve aksini yapanların cezalandırılması, bunun yanı sıra cami, mescit gibi yerlerin gelirlerinin arttırılması, vakıflardan alınan kiralardan azaltılması istenmiştir.²⁷⁹ Kongrede Kırıkkale delegeleri genel af çıkarılmasını da istemişlerdir. Gerekçe olarak işlediği suçlardan pişmanlık duyan mahkumların affı ile onların kalplerinin kazanılarak millet ve ülke adına faydalı olacakları belirtilmiştir. Nüfus siyaseti ve ahlakî açıdan bekarlık vergisinin uygulanması istenmiştir. Bununla elde edilen vergi ile evlenmelerin artacağı ve böylece ahlaksızlıkların da azalacağı

²⁷⁹ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 4.

düşünülmüştür. Ayrıca hac işlerinin düzenlenmesi, resmi tatil günleri ve ulusal bayram günlerinde işçiye tam gün ücret verilmesi dile getirilmiştir.²⁸⁰

Adalet Bakanlığı'ndan Kırıkkale cezaevi mahalle içinde kalacağı ve bu hükümlülerin bulunduğu binanın çok kötü olmasından dolayı cezaevinin uygun bir yere yapılması istenmiştir.²⁸¹

Milli Savunma Bakanlığı'ndan Kırıkkale'deki fabrika işçilerinin ev sıkıntısının giderilmesi, halkın ihtiyacı olan siparişlerin ücreti ödenmesi koşulu ile fabrikalar tarafından yapılması, 1949 yılından sonra askeri fabrikalarda çalışmaya başlayan sivil memurlara da tayin ücretinin verilmesi, işçilere hastalık halinde verilen bakım sürelerinin memurlara da hizmet süresine göre verilmesi talep edilmiştir.²⁸²

1949 Ankara İl Kongresi'nde Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nden de Kırıkkale ilçesi adına Genel Sekreterlikten, bir halkevi binası yapılması, işçi yemek paralarına zam yapılması, Hacılar köyü parti binasının aylık kirası ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması istenmiştir.²⁸³ Bundan başka kongrede asayiş ve güvenlikle ilgili Kırıkkale'nin Kulaksız köyüne bir jandarma karakolunun yapılması, Hacılar köyü ilçenin önemli köylerinden olduğu için ana yollar da buradan geçmekte olduğundan trafik kazalarının önlenmesi için Hodar köyünde bulunan jandarma karakolunun Hacılar köyüne taşınması, Delice Köyü'nün, ilçe ile ve en yakındaki Çerikli karakolu ile haberleşme sağlayamadığı için bu sorunun ortadan kaldırılması istenmiştir.²⁸⁴

3.5. Tarım, Orman ve Su İşleri Faaliyetleri

Kırıkkale Cumhuriyet Halk Partisi ilçe teşkilatı delegeleri 1946 yılı Ankara İl Kongresi'nde ilçe adına tarım, orman ve su işleri hakkında bilgilendirme yaparak bazı taleplerde bulunmuştur.

²⁸⁰ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 5.

²⁸¹ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 6.

²⁸² BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 8.

²⁸³ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 26.

²⁸⁴ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 64.

1946 yılı Ankara İl Kongresi'nde Ziraat Bankası'nın Kırıkkale'de köylülere tohumluk yardımı olarak verilen paranın az olduğu ve bunun arttırılması istenmiştir. Bunun üzerine kongrede çiftçilerin ödeme gücü ve kredi koşullarına uygun olarak 800 liradan 1.600 liraya kadar çiftçilere bu kredi verilirken gerek, ihtiyaçları ve ödeme gücünün dikkate alındığı bildirilmiştir.²⁸⁵

Kongrede, Doğanay köyünün arazisini sulamak için başlatılan projeye yardım edilmesinin istenmesi üzerine gerekli incelemenin yapılacağı belirtilmiştir. Kızıldere, Dağevi köylerine tarım aletleri verilmesi ve Yahşihan köyüne de biçer makinesi verilmesi istenmiş, bunun üzerine ilgililerin ziraat teknisyenleri ile birlikte Zirai Donatım Kurumu'na başvurulması gerektiği bildirilmiştir. Kongrede çiftçilerin tırpan gibi tarım aletlerinin çok pahalıya aldıkları ve bu aletlerin ucuza alınabilmesinin sağlanması istenmiştir. Bunun üzerine, Kırıkkale Zirai Donatım temsilcilerinin yeterince faaliyet göstermediği için bu temsilcilerin değiştirilerek ucuza tarım aletlerinin alınabilmesinin sağlanacağı belirtilmiştir.²⁸⁶

1945 yılında mahsulün çok olmasından dolayı Kırıkkale'de çiftçiler ürün kaldırmada çok zorlanmıştır. Bu nedenle bir dahaki hasat zamanında çiftçilere yardım amacıyla Zirai Kombinalar tarafından bir ekip gönderilmesi talep edilmiştir. Bunun üzerine, mevcut olan araçlarla çiftçilerin işlerine yardım edilmesi için kombinalar teşkilatına talimat verilerek yardımın yapıldığı, ayrıca bazı makinelerin de çiftçilere satılarak yardımın genişletildiği, bundan sonra da zirai işletmelerin bölgeleri içinde bulunan ve gerçekten ihtiyacı olan çiftçilere daha geniş yardımların yapılacağı, ancak işletme bölgelerinden uzak yerler için yardımın şartlar itibari ile mümkün olmadığı şeklinde kongrede cevaplandırılmıştır.²⁸⁷

1946 yılı Ankara İl Kongresi'nde ormanlarla ilgili olarak, Orman alanlarında 18 lira olan tomruğun Kırıkkale'de 55 lira olduğu için fiyatın uygun hale getirilmesi istenmiştir. Buna cevap olarak da, Kırıkkale ormanlarında kerestelik ağaç bulunmadığından, Karabük, Gerede, Çerkeş Devlet Orman İşletmeleri tarafından satılan tomrukların Kırıkkale'ye getirilerek satıldığı, kesme, taşıma, işletme ve

²⁸⁵ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 63.

²⁸⁶ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 64.

²⁸⁷ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 64, 65.

Devlet Ormanları İmar masrafları ile beraber fiyatların bu hale geldiği, bu yüzden de Kırıkkale’de bu fiyattan satışa çıkarıldığı, dolayısıyla istenilen fiyattan tomruk verilemeyeceği belirtilmiştir.²⁸⁸

1948 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi’nde Kırıkkale köylülerinin odun ihtiyacının karşılanması maksadıyla her köyün odun ihtiyacının kendi köyüne yakın yerlerden verilmesi istenmiş, bunun üzerine köylülerin Mart ayında verecekleri beyanlarına göre yangın mevsimi geçtikten sonra ve ağaçlardan çekilmesiyle birlikte Eylül ayında odun ihtiyaçlarının karşılanacağı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra büyük toprak sahiplerine krediyle traktör ve tarım aletleri verilmesi talep edilmiş, fakat büyük arazi sahiplerine peşin para karşılığında traktör verildiği, parası olmayanlara kredi ile bu ihtiyacının giderildiği bildirilmiştir. Kongrede, Hacılar köyünde çiftçiliğin ilkel koşullarda yapıldığından köyün ihtiyacı için Zirai Donatım Kurumu’ndan taksitle 20 adet pulluk verilmesi isteğine olumlu cevap verilmiş ve ziraat teknisyenlerine bu ihtiyacın karşılanması için gerekli talimatın verildiği bildirilmiştir.²⁸⁹ Bundan başka üzüm bağlarının hastalığı için zamanında Ziraat Memurluğu’ndan kükürt verilmesi, tiftik hayvanlarının ıslahı için Tiftik Cemiyeti’nden teke verilmesi, koyunların üremesine engel olan kenelerin yok edilmesi için ilaçların verilmesi kongrede talep edilmiştir. Bu taleplere, Tiftik Cemiyeti’ne müracaat edenlere teke verildiği, fakat zamanın geçtiği için bir dahaki sonbahar mevsiminde teke verileceği, kenelerle mücadele için veterinerliklerden gereken ilaçların verildiği belirtilmiştir. Kongrede ayrıca Yahşihan köyüne iki boğa verilmesi istenmiş, ancak bunun mümkün olmadığı, köylülerin kendi hayvanlarını seçerek iyi gıdalarla besleyerek boğa yetiştirme yoluna gitmeleri gerektiği kongrece belirtilmiştir. Yine Kırıkkale’nin Doğanbey köyünde pamuk yetiştirildiği ve köye bir çırçır makinesinin getirilmesi delegelerce istenmiş, cevap olarak da bu ihtiyacın Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından incelenerek yerine getirileceği söylenmiştir.²⁹⁰

Orman işleri ile ilgili olarak 1948 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi’nde, Arbişli, Pırıklı, Fadılobası, Hacıobası, Alcılı, Evliyalı ve Kubat köylülerinin Koçubaba Orman Şefliği’ne ihtiyaçlarını bildirdikleri halde

²⁸⁸ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 65.

²⁸⁹ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 83.

²⁹⁰ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 84.

odunluklarının temin edilmediği ve bu aksaklığın giderilmesi gerektiği Kırıkkale adına dileklerde sunulmuştur. Kongrede, bu köylerin müracaatta bulundukları fakat, uzak yerlerden ihtiyaçlarını karşılamalarının istendiği, havaların da bozulduğundan bu ihtiyaçlarını temin edemedikleri bildirilmiştir.²⁹¹

Su işleri ile ilgili 1948 Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale'nin susuz köylerine su getirilmesi için yardım talep edilmiştir. Kongrece, Dağobası köyüne iki kilometre mesafeden su getirilmesi için proje hazırlandığı, 7.098 lira malzeme ve 4.780 lira işçilik olmak üzere 11.878 liralık bir yardım yapıldığı, Kırıkkale'nin Hasandede köyüne dere içine yapılan boşaltma işinin tamamlanması için 7.000 lira yardım yapıldığı, ayrıca Kurtoğlu, Yuva, Bahşili, Beşbucak, Karaahmetli, Ulaş köylerine su için yardım yapıldığı, ulaş köyünün sulu bir yere nakledilmesi için anket yaptırıldığı ve Delice nahiyesinin Kurtoğlu, Küçükavşar, Bozköy ve Dağobası köylerinin içme suyu ihtiyacının giderilmesi talebine de, sadece Dağobası köyüne para ve boru yardımının yapıldığı bildirilmiştir.²⁹²

1949 yılında Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale Delegeleri Mustafa Keskin, Ali Akyürek ve Ömer Arı kongre başkanlığına Kırıkkale ilçesi için "Kasabanın içme suyu ihalesi tamamlanmıştır. Fakat şebeke tesisi mevcut olmadığından su boşa akmaktadır. Bir an evvel halkın istifadesine arz edilmek için şebeke tesisine yardım yapılması."²⁹³ yönünde dileklerini sunmuşlardır.

1949 yılı Ankara İl Kongresinde Kırıkkale ilçesi oba köyü Gümrük ve Tekel Bakanlığı'ndan bağcılığa önem verilerek üzümlerin Bakanlıkça alınması, Oba köyünden Balışeyh tren istasyonu vasıtası ile 200 vagona yakın üzüm sevk edildiği ve bu üzümlerin değerlendirilebilmesi için köyde bir şarap fabrikasının yapılması gerektiği belirtilmiştir.²⁹⁴

Kongrede, Ankara Valiliği'nden Yukarı Mahmutlar ve Aşağı Mahmutlar köyünün saman ihtiyacının hemen giderilmesi, Kulaksız köyüne ve Hacılar köyüne birer

²⁹¹ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 88.

²⁹² BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 90, 91.

²⁹³ BCA – CHPE; 490.01.137.555.1 – 202.

²⁹⁴ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 16.

traktör ve yine Kulaksız köyüne bir biçer makinesinin verilmesi,²⁹⁵ Bahçeli köyünün arazisinin sulanması için İğdeli Kuyu'dan itibaren Karadere yatağının açılarak genişletilmesi ve bu iş için Valiliğin bir mühendis göndermesi,²⁹⁶ ayrıca Yukarı Mahmutlar, Aşağı Mahmutlar, Congar, Kilevli, Kırlangıç, Işıklar, Kenanbeyobası, Hacılar, Gözükızılçongar, Çingeyli, Kurtoğlu, Derekışla, Ulaş köylerinin içme suyu olmadığından bu ihtiyaçlarının giderilmesi, bunun yanı sıra Oba köyündeki iki çeşmenin tamir edilmesi, Hodar köyüne çeşme yapılması, Kulaksız nahiyesine bağlı Dikmen köyünün içme suyu çeşmelerinin tamir ettirilmesi ve Ahılı köyünün selden dolayı bozulan içme suyu yolunun tekrar yaptırılması isteğinde bulunmuştur.²⁹⁷

3.6. Sağlık İşleri Faaliyetleri

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1946 yılı Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale delegeleri tarafından bir hastane yapılması istenmiş, ancak 1947 bütçesinin Kırıkkale'de bir hastane yapılması için yeterli olmadığı, ileriki yıllarda bütçe elverdiği zaman bu isteğin dikkate alınacağı belirtilmiştir. Ayrıca delegeler, Yukarı Mahmutlar köyünde çok fazla sıtma olduğu, Pazarcık köyü civarında da bataklık olduğu için sıtmaya sebebiyet verdiği, bu yüzden bu köylerle Sıtma Mücadele teşkilatının ilgilenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun üzerine kongrece bu köylerle daha yakından ilgilenilmesi için Ankara Bölgesi Sıtma Savaş Bakanlığı'na talimat verildiği bildirilmiştir.²⁹⁸

1948 yılı Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde Delice Nahiyesi'nin 36 köye sahip olduğu ve merkez nüfusunun da kalabalık olmasından dolayı bir sağlık memurunun buraya verilmesi istenmiş, ancak Delice Nahiyesi'ne sağlık memurunun tayininin Sağlık Bakanlığı tarafından geri çevrildiği cevabı verilmiştir.²⁹⁹

²⁹⁵ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 33.

²⁹⁶ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 48.

²⁹⁷ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 55.

²⁹⁸ BCA – CHPE; 490.01.122.485.1 – 62.

²⁹⁹ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 87, 88.

1949 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Kongresi'nde Kırıkkale'ye en az 30 yataklı bir hastanenin yapılması dileğinde de bulunulmuştur.³⁰⁰

³⁰⁰ BCA – CHPE; 490.01.122.486.1 – 44.

SONUÇ

Çağdaş toplumların en vazgeçilmez örgütsel yapıları hiç kuşkusuz siyasi partilerdir. Modern dünyanın günümüzde geldiği bu noktada, ülkelerin halk yığınlarının aynı amaç ve ülkü doğrultusunda birlikteliğini sağlamak, devleti yönetenlerle halk arasında bağ kurmak, ülkeyi yönetecek ve geleceğe taşıyacak siyasi kadrolar yetiştirmek, siyasi partileri yegâne örgütler olarak karşımıza çıkarmaktadır. Siyasi partiler, bir ülkedeki yerleşim yerlerinde ne oranda var olup, ne ölçüde örgütlenebildiyse o oranda da ülkeyi yönetme iddiasında bulunmuş ve ülkenin kaderinde etkili olabilmıştır.

Bu anlamda bizim ülkemizde de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve onun devamı olan, 9 Eylül 1923'te Halk Fırkası adıyla kurulan, 1923 yılından 1950 yılına kadar, 27 yıl Türkiye'yi Tek-Parti olarak yöneten Cumhuriyet Halk Partisi, kuruluş nizamnamesi ile birlikte sonraki tüzükleri ve düzenlediği kongrelerle otoriter-merkeziyetçi bir örgütlenme yapısı oluşturmuştur. Tek parti yönetimi dolayısıyla, ülkenin bütününde örgütlenme olanağı bulan CHP'nin bu yapısı, taşra örgütlerine de yansımıştır. CHP'nin bu örgütlenme modeli de ülkemizde bürokratik-oligarşik ve seçkin bir yönetim uygulaması doğurmuştur. Böylece bu parti siyasal, sosyal, kültürel ve iktisadi yapıyı kendi ideolojisi doğrultusunda şekillendirmeye çalışmıştır.

CHP'nin örgütsel yapısının taşrada da kuvvetli olarak var olduğu görülmektedir. Taşra örgütlenmeleri de merkezi yapının elbette ki bir parçası olarak, aynı ölçüde bulundukları yerlerde faaliyet göstermişlerdir. Taşra örgütleri, il, ilçe, nahiye ile köy ve mahalle ocakları olarak yapılanarak merkezden aldığı emir ve istekleri yerine getirmişlerdir.

Bir taşra örgütü olan CHP Kırıkkale teşkilatı da 1944 yılında ilçe oluşuna kadar nahiye, sonrasında ise ilçe teşkilatı olarak faaliyetlerini merkezin talimatları doğrultusunda sürdürmüştür. Kırıkkale'nin ilçe olması ile toplam 81 köyün buraya

bağlandığını ve idari teşkilata bağlı olarak da parti teşkilatının oluşturulduğunu görüyoruz. Kırıkkale nahiyeysen 1942 yılında yapılan yerel seçimlere seçmen bazında katılım oranı %50'nin çok az üzerinde gerçekleşmiş, bu oran ilçe olduktan sonraki 1946 yılının çok partili seçim ortamında bir miktar daha da artmıştır. 1946 yılındaki seçime birden fazla partinin katılmasının sonuçlara da etkisiyle, diğer partilerin bütün yurtta olduğu gibi Kırıkkale'de de varlıklarını gösterir hale geldikleri tespit edilmiştir. 1946 İl Genel Meclisi üyeliği seçimine Kırıkkale'deki seçmenlerin yarıya yakını katılmış ve seçilen 4 asli meclis üyesinin de CHP'den olduğu görülmüştür. Anlaşıldığı üzere Kırıkkale'deki seçmenlerin seçimlere katılım oranının bu oranlarda seyretmesi, CHP yönetimin ülkede halk üzerinde oluşturduğu hoşnutsuzluktan ve geleceğin kendilerine pek bir şey vadetmeyeceği öngörüsünden kaynaklanmaktadır. 1946 yılı çok partili yerel seçimleri de bu öngörüde bir değişiklik oluşturmamıştır.

Kırıkkale'nin ilçe olmasıyla birlikte CHP teşkilatı olarak 1944 yılından itibaren kongreler yapmıştır. 1945 yılı ilçe kongresine Kırıkkale CHP ilçe teşkilatında bulunan toplam 81 parti ocağının tamamı katılmış, ancak kongreye parti ocaklarından üye katılım oranı yarıya yakın olmuştur. 1946 yılı ilçe kongresine 80 parti ocağı katılırken, kongreye üye katılım oranında az bir artış olmuştur. Bu kongreden sonra 1950 yılına kadar yapılan kongrelere ait üye katılım oranlarına, araştırmamızın kaynak yetersizliği dolayısıyla ulaşılamazken, kongrelerin sonuçları itibarı ile oluşan yönetim kurullarının mensupları ve kısmen de hangi meslek grubuna dahil oldukları bu çalışmada ortaya konmuştur.

Kırıkkale CHP Teşkilatı'nın il kongrelerinde oldukça faal olduğu gözlenmektedir. Örneğin 1942 yılı Ankara İl Kongresinde Kırıkkale nahiyesi yönetim kurulu başkanı Talat Osmanoğlu'nun kongrede kâtip üye olarak seçilmesi, Kırıkkale'nin ilçe olmasından sonra gerçekleşen 1946 ve 1948 yılı İl Kongrelerinde Kırıkkale delegesi Mustafa Keskin'in Dilek Komisyonu'na üye seçilmesi, 1946 yılı il kongresinde Bütçe Komisyonu'na Mustafa Başer'in üye seçilmesi, yine 1949 yılı il kongresinde Bütçe Komisyonu'na Mustafa Keskin'in başkan, Halkevleri ve Halkodaları Komisyonu'na da Ali Akyürek'in sekreter olarak seçilmesi, ayrıca 7 ve 8. Büyük Kurultayı'na Kırıkkale'den delegelerin seçilmiş olması, burada CHP İlçe Teşkilatının ne denli etkin olduğunu göstermektedir.

Ülke genelinde partinin ilke ve prensiplerini halka yayma anlamında önemli işlevler gören ve hiç şüphesiz CHP'nin bir yan kuruluşu olarak faaliyet gösteren Halkevleri ve Halkodaları örgütlenmeleri Kırıkkale'de de CHP parti teşkilatından bağımsız olarak düşünülemez. Bunların başkan ve yönetimleri de parti mensuplarından seçilerek merkezin yönlendirmesi doğrultusunda eğitim, kültür ve sosyal faaliyetlerde bulunmuştur. CHP Kırıkkale teşkilatının eğitim, kültür, bayındırlık, imar, ulaşım, ekonomi, sosyal, ticari faaliyetleri ile tarım, orman, su ve sağlık alanındaki çalışmalarının, 1941 ile 1950 yılları arasında yapılan Ankara İl Kongrelerindeki sunulan dileklerde ortaya konulduğu görülmüştür. Kırıkkale adına delegeler tarafından, bu belirtilen alanlarda isteklerde bulunulmuştur. İl kongrelerinde oluşturulan komisyonlarca da bu dilekler ilçe adına cevaplandırılmıştır. Ancak 1949 yılı Ankara İl Kongresine Kırıkkale teşkilatı adına sunulan dileklere ne gibi cevapların verildiği bilgisine bu çalışmamızda ulaşamamıştır. Kongrelerde dileklere verilen cevaplara baktığımızda bu dileklerle istenenlerin bir kısmının gerçekleştirildiği bir kısmının da yine ülke imkânları ölçüsünde yerine getirileceğinin belirtildiğini görmekteyiz. Eğitim ve kültür faaliyetleri kongrelerde önemli ölçüde ele alınmış, bunlar Halkevleri ve Halkodaları ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir. Okuma-yazma kurslarının yanı sıra tiyatro oyunlarının sergilenmesi, kitap, dergi gibi malzemelerin gönderilmesinin istenmesi gibi halka yönelik faaliyetlere başvurulduğu bilinmektedir. Ayrıca İl kongrelerinde delegeler tarafından hem bu isteklerin yerine getirilmesi hem de ilçe genelinde ihtiyacı olan yerlere okul yaptırılması gibi dileklerde bulunulmuştur. Ülke koşulları eğitim ihtiyacı için istenen okulların yapılmasına ve yeterli sayıda öğretmen teminine tam olarak imkân tanımamış, Halkevleri ile Halkodaları da istenen amaçları yerine getiremediğinden CHP'nin beklediği gibi parti prensiplerini benimseyecek halk yığınları oluşturulamamıştır. İl Kongrelerinde Kırıkkale CHP ilçe teşkilatı adına sunulan diğer alanlardaki dilekler ve bunlara alınan cevaplara baktığımızda, bayındırlık, imar ve ulaşım da yine imkânlar ölçüsünde yapısal çalışmalar görülmüş, ekonomik, sosyal ve ticari faaliyetlerde halk adına gerekli tedbirler alınmaya çalışılmış, ayrıca tarım, orman, su ve sağlık işlerinde yine uygulanabilirlik ölçüsünde çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Sonuç itibarı ile Kırıkkale CHP Teşkilatı'nın önemli çalışmalarda bulunması ve aktif rol oynamasına rağmen, ülke şartları ve

CHP'nin örgütsel yapısı, Kırıkkale adına yapılan faaliyetlerin yeterli olmadığını bize göstermiştir. Bu çalışmamızda çok büyük oranda Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi belgelerinden yararlanılmıştır. Belirtmek gerekir ki ulusal ve yerel basın kaynakları bize yeterli oranda ışık tutmamıştır. CHP'nin Parti Merkezi, resmi kurumlar ve mahalli olarak yaptığımız saha çalışmamızda da Kırıkkale CHP Teşkilatı ile ilgili incelediğimiz dönem konusunda aydınlatıcı bilgiler bulunamamıştır. Bununla birlikte, çalışmamızın Kırıkkale ve Kırıkkale CHP Teşkilatı anlamında özgün ve bir ölçüde aydınlatıcı olduğu düşünülmektedir.

EKLER

EK-1

C. H. P.

Keskin Kazası
İdare Heyeti Reisliği

Sayı: 128

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Keskin kaza teşkilatındaki C.H.P. Nahiye İdare
Heyetlerinin isimlerini gösterir esveldir:

Morkoz nahiyesi

Asıllar

Yedekler

Şakir fahri yemice X
hamit yurda kul
mümin baran
hüseyin güneşoğlu
evai ağa

hacı kavrak
hasan Özcan
ismail atakul
halim bayer
mahmut koçer

Kırıkkale nahiyesi

Asıllar

Yedekler

talat osman oğlu X
mahir kutay
ekrem inel
mehmet üger
reşat kandemir

şakir buke
mehmet atalay
Ömer arı
celal kenkin
kemal şamez

Delice nahiyesi

Asıllar

Yedekler

Ömer delice X
arslan delice
mustafa erkul
osman delice
ahmet türksoy

mehmet aytakin
Ömer demirçi
veli tek pınar
hacı aksay
musa ulutaş

Çelebi nahiyesi

Asıllar

Yedekler

mahmut erdemir X
hacı apaydın
ali samet
abdullah kılıç
kamur soy ipek

mehmet yakut
ismail şahin
veli ezgi
şakir yakut
abdurrahman al.

Çerit müminli nahiyesi

Asıllar

Yedekler

Haydar çorak X
mıyazı erzucan
evai kışık
eşik erzucan
haydar sarı tok

mustafa torlak
mustafa kartal
muslu erzucan
ibrahim umay
musa yüster

Oba nahiyesi

Asıllar

Yedekler

mehmet saygılı X
hacı keskin
ekrem pehlivanlı
mihat pehlivanlı
halil erdal

esat erdal
feyyaz pehlivan
tayyar
gazi arslan
haydar erdoğan

Yahşihan nahiyesi

Asıllar

Avşar nahiyesi

Asıllar

Cobraillli nahiyesi

Asıllar

Şayit kutay X
Veli gördebil
İbrahim kürt oğlu
ali açık göz
mustafa imam oğlu

hüseyin peköl X
tahir alkayak
mustafa avşar tepe
mustafa güçlü
auri akbal

ahmet ocaş X
ali aydoğan
hasan şimşek
mehmet inçli
murtat duran

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ANKARA

Villiyet İdare Heyeti Meclisi

Sayı 2

Keskin, Balâ Kalecik, ve Çankaya Kazalarından alınarak 4642
Sayılı Kanunla yeniden Kurulan Kırıkkale Kazasına
Bağlanan nahiye ve köyler:

Merkez Nahiyesi:

<u>Köyün Adı</u>	<u>Eskiden bağlı olduğu Merkez</u>
Kırıkkale (Kaza Merkezi)	Kırıkkale Nahiyesi
Yuva	" "
Ulaş	" "
Dağevi	" "
Pazarlık	" "
Çollu	" "
Doğanay	" "
Bahçilli	" "
Ahili	" "
Aydınşah	Kalecik kazasının Konur nahiyesi
Aşağıkarakısık	" "
Yukarıkarakısık	" "
Selâmlı	" "
Yenice	" "
Beşbiçak	" "
Hadırşeyh	" "
Kabul	" "
Dikmen	" "
Kulaksız	" "
Battalobası	" "
Kösedurak	" "
Hacıbalı	Kalecik Kazasının Merkez Nahiyesi
Mahmutlar Şarkısı	" "
Keçili	" "
Kısıldere	" "
Kılıçlar	Çankaya Kazasının Elmadağ Nahiyesi
Hisar	" "
Bedestan	Balâ Kazasının Karakeçili Nahiyesi
Hudar	" "
Küreboğazi	" "

418

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ANKARA

Vilâyet İdare Heyeti Resitîği
Sayı :

(2)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Merkez Nahiyesinin Devamı:

<u>Köyün Adı</u>	<u>Eskiden Bağlı Olduğu Merkez</u>
Küçüksarıkaya	Bala Kazasının Karakeçili Nahiyesi
Büyüksarıkaya	" " " "
Hacılar	" " " "
Karrahmetli	" " " "

Oba Resmi Nahiyesi:

<u>Beyobası(Nahiye Merkezi)</u>	<u>Keskin Kazasının Oba Nahiyesi</u>
Hüseyinoba	" " " "
Kilevli	" " " "
Kenanoba	" " " "
Kırlangıç	" " " "
Eldelek	" " " "
Yenilli	" " " "
Sorsavuş	" " " "
Balıgış	" " " "
Akçakavak	" " " "
Işıklar	" " " "

Delice Resmi Nahiyesi:

<u>Kırabekir (Nahiye Merkezi)</u>	<u>Keskin Kazasının Delice Nahiyesi</u>
Kavak	" " " "
Çatalı	" " " "
Özükkısalı	" " " "
Çingeyli	" " " "
İmirli	" " " "
Şahçalı	" " " "
Kurtoglu	" " " "
Dağobası	" " " "
Kocabağ	" " " "
Küçükavşar	" " " "

419

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ANKARA

Vilâyet İdare Mevzuatı Kurulduğu
Seyir

(3)

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
CUMHURİYET ARŞİVİ

Delice Resmi Nahiyesi Devamı

Köyün Adı	Eskiiden bağlı Olduğu Merkez
Büyükavşar	Keskin Kasesinin Delice Nahiyesi
Böz	" " " "
Evliyali	" " " "
Kubat	" " " "
Avçılı	" " " "
Elmalı	" " " "
Şahlı	" " " "
Derekişla	" " " "
Hacıobası	" " " "
Gökgebel	" " " "
Arbıçlı	" " " "
Padilobası	" " " "
Karbuş	" " " "
Büyükyağlı	" " " "
Parıklı	" " " "
Çerikçi	" " " "
Herikli	" " " "
Çonkar	" " " "
İzzettin	" " " "
Karkın	" " " "
Karallı	" " " "

Yahşihan İtibari Nahiyesi:

Yahşihan (İtibari Nahiye)	Kırıkkale Nahiyesi
Yukarı Mahmutlar	Kırıkkale Nahiyesi
Aşağı Mahmutlar	" "
Karacaali	" "

420

CUMHURİYET ARŞİVİ

KIRIKKALE RESMİ NAHIYESİNDEN:

- 1- Çelik Fabrikası Müdürü Veli
- 2- Hattahane müdürü Nuri
- 3- Kuvvet merkez müdürü Kemal Rüştü.
- 4- Operatur Kemal
- 5- Tüccardan Halil İbrahim.
- 6- = Mustafa Keskin
- 7- Yahşihanlı Mehmet Çavuş
- 8- Tüccar Keskinli Ömer Arı.
- 9- Kaleli Mehmet Atasoy.
- 10- Tüccardan Hacı Damadı Selim.
- 11- Kırık köyü Muhtarı Aziz Erkal
- 12- Yahşihan nahiye Başkanı Said.
- 13- Yahşihan nahiye Yönetkulundan Veli Gürdebil.
- 14- Yahşihan İhtiyar hey'eti azasından İbrahim.
- 15- Yahşihan ihtiyar hey'eti azasından Efendinin Ali.
- 16- Yahşihandan yüzbaşı oğlu Memduh Kutay .
- 17- Doğan Köyü muhtarı Hâşim.
- 18- Kazıklıdan Seyit oğlu Haydar.
- 19- Araptan Osman Kamil
- 20- Ahıl nahiye Başkanı Hasan
- 21- Ahıldan Mustafa oğlu Ömer.
- 22- Çullu muhtarı Osman
- 23- Dağ evi muhtarı arap.
- 24- Pazarcıktan muhtar Süleyman.

İlçe-Yahşihan Başkanı

-Aaa

Aaa

.926

Aaa

Aaa

63

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ANKARA
Vilâyet İdare Hiyet-i İdarîye
Sayı:

Ankara Vilâyetine Bağlı Kaza ve Nahiye
Belediye Reisliklerine Seçilenlerin
Listesi

Kaza ve Nahiyesi	Adı ve Soyadı	İpkaen veya Yeni seçildi
1- Ayaş Kazası	Ömer Üzyörük	İpkaen
2- " Gıdül Nahiyesi	Mehmet Üzgün	Yeni
3- Balâ Kazası	Mehmet Genç	İpkaen
4- Beypazarı kazası	Şükrü Torun	İpkaen
5- " Karagözü Nahiyesi	Emirze Koçak	Yeni
6- Çubuk kazası	Zekeriya Tüzün	Yeni
7- Haymana kazası	Fahri Dalgaloğlu	İpkaen
8- Kalecik kazası	Ahmet Zıymakmaz	İpkaen
9- Keşkin kazası	Mustafa Başer	İpkaen
10- Kırıkkale Nahiyesi	Mehmet Kutay	İpkaen
11- Kızılcahamam kazası	Fahri Barlas	İpkaen
12- " Çamlıdere nahiyesi	Halil Okur	İpkaen
13- Nallıhan kazası	Cevdet Eren	İpkaen
14- Şerefli Köhisar kazası	Ömer Ayanlar	İpkaen
15- Polatlı	Alaeddin Üzer	İpkaen

1/2

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C. H. P.
KIRIKKALE NAHIYESİ
İDARE HEYETİ
Reisiği
Gaysi :7.....

Kırıkkale, 9/10/942 194

Seçim sonucuna gösterir cetvel.

Seçim yeri	belediye sarı	seçime iştirak	seçmenin sayısına	mulahazat
	arı içinde	ık edenin say.	nişetle iştirak	
	*****	*****	ada nişetli.	
	Kadir	Erkek	Kadın	Erkek
Kırıkkale	1029	1242	573	703
nahiyesi				56,2
				3/10/942
				de başladı
				7/10/942
				de bitti.

C.H.P. Kırıkkale nahiye idare hey,eti
Reisi.

Talât Osmanoglu.

B. Osmanoglu

DEVLET ARŞİVİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C. H. P.

KIRIKKALE NAHIYESİ
İDARE HEYETİ
Reisliği

Kırıkkale, 194

Sayı :

Kırıkkale Nahiyesi belediye seçimini kazanan
Asil ve yedek asalar.

Asil asalar.

Adı	Soyadı	Mesleği
Mustafa Keskın	Keskın.	Çiftci.
Mehmet	Erbil	Otelci.
Çelal	Keskın.	Tuocar.
Mahir	Kutay.	"
Memduh	Kutay.	"
Mustafa	Zilli.	"
Selim	Özer.	"
Çer	Arı.	"
Halil İbrahim	Altıntaş.	Otelci.
Mehmet	Atasay.	Tuocar.
Mehmet	Hoş, er.	"
Abmet	Erman.	Esraf.

Yedek Asalar

Adı	Soyadı	Mesleği
Mustafa	Altıntaş	Esraf.
Ali	Demirel.	Çiftci.
Osman	Yıldırım.	"
Ali	Yücel	"
Mustafa	Öke.	Esraf
Yusuf	Bağtaş.	"
Şakir	Böke	Tuocar.
Mustafa	Güç, et.	Esraf.
Hayri	Fehliyaslı.	Tuocar.
Abmet	Hoş, er	Kahveci.
Hasan	Öntek.	Emekli Çavuş.
Osman	Tiryaki.	Çiftci.

DEVLET ARŞİVİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ANKARA
İl İdare Kurumu Başkanlığı
Sayı :

Ankara İli ile Bu İle Bağlı Belediyesi olan İlçe ve Bucaklarda
1946 Belediye seçiminde seçmen ve seçime iştirak edenlerin
sayısı ile iştirak nisbetini ve C.H.Partisinin aldığı en
çok oy sayısını gösterir listedir:

Yeri	Seçmen Sayısı	Seçime İştirak edenlerin sayısı	İştirak yüzde nisbeti	C.H.P.Namzet- lerinin aldığı en çok oy sayı- sı
Merkez	88082	36355	41	30190
Ayaş	1479	896	61	654
Güdül B.	1471	1214	83	692
Bala	573	488	85	339
Boypazarı	2500	1765	70	1721
Karaşar B.	593	466	79	272
Çubuk	1424	1307	92	1286
Elmadag B.	1499	1393	93	861
Haymana	1057	859	81	758
Kalecik	1792	1541	86	885
Keskin	1834	1511	82	1308
Kırıkkale	6495	4445	68	1386
Kızılcahamam	849	659	78	377
Çamlıdere B.	1424	1208	85	1177
Nallıhan	641	512	80	512
Polatlı	2699	1852	69	(D.760) 584
Şereflikoçhisar	1533	1429	93	880
	115945	57900	50	

58

DEVLET ARŞİVİ
CUMHURİYET ARŞİVİ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ANKARA
İr. İsmet Karataş Başkanlığı
Saygı

(10)

Kırıkkale İlçesi Aşil Üyeleri:

	Mesleki	Hangi Partiden olduğu
1- Başkan: Ali Akyürek	Belediye Başkanı	C.H.Partisi
2- Üye : Mustafa Keskin	C.H.P.Başkanı	"
3- " : Ömer Arı	Ticaret Odası Başkanı	"
4- " : Mithat Hıçyılmaz	Matbaacı	"
5- " : Şakir Buke	Tüccar	"
6- " : Mehmet Atasay	"	"
7- " : Mahir Kutay	"	"
8- " : Ahmet Erman	"	"
9- " : Mehmet Uçer	"	"
10- " : Mehmet Erbil	Halkevi Başkanı	"
11- " : Reşat Kandemir	Miteahhit	"
12- " : Seyfi Işık	Elektrikçi	"
13- " : Selim Çizer	Tüccar	"
14- " : Fuat Çelikköken	İmla Ş.Şefi	"
15- " : Cemal Eşer	İşçi	"
16- " : Sandet Seyhun	Boxacı Fund Eği	Serbest
17- " : Münür Sabili	Fotoğrafçı	Milli Kalkınma P.
18- " : Hayri Pehlivanlı	Manifaturacı	"
19- " : Bilal Baran	"	"
20- " : Yusuf Aksoy	Kunduracı	"
21- " : Mustafa Türkmen	As.Fb.Merai Ş.Şefi	Serbest
22- " : Muzaffer Çetintaş	Tep Fab.Şube Şefi	"

Yedek Üyeleri:

	Mesleki	Hangi Partiden olduğu
1- Kemal Baran	İşçi	C.H.Partisi
2- Celebi Aytekin	Tüccar	"
3- İhsan Çetin	Tüccar	"
4- Kâzım Güler	İşçi	"
5- Hamdi Çetintürk	Kahveci	"
6- Celal Keskin	Tüccar	"
7- Hasan Mızrak	Bakkal	"
8- Mustafa Ataban	Aşçı	"
9- Mustafa Gökükgök	Halıcı	"
10- Etem Apaydın	Tüccar	"
11- H.İbrahim Altıntaş	"	"
12- Mustafa Akşin	Mühür	"
13- Mithat Hıçyılmaz	Mühür	"
14- Hârif Zengin	Tüccar	"
15- Hârif Çizer	Tüccar	"
16- Mustafa Özkan	Bakkal	"
17- Mustafa Haldun	Maftığı	"
18- Mustafa Çetintaş	Şekerci	"
19- Mustafa Güçet	Tüccar	"
20- Cemal Karaca	Bakkal	Milli Kalkınma P.
21- Mustafa Bayram	Kavaf	Serbest
22- Süleyman Ünün	Emekli işçi	"

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ANKARA

Vilayet İdare Heyeti Raporu

Sayı: ...

1944 Kaza Kongreleri Sonunda Ankara Vilayetine Bağlı

C.H.P.Kaza İdare Heyeti Başkanlıklarına seçilenlerin

Listesi

DAYLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Kazası	Adı Soyadı	İşi	İpkaen veya yeniden olduğu
Ayaş	Şevki Karakayalı	Çiftçi	İpkaen
Bala	Hüseyin İmirzalıoğlu	Çiftçi	"
Beybaşı	Hıfki Evren	Tüccar	"
Çankaya	Sadi Batu	Tüccar	"
Çubuk	Hüseyin Öker	Tüccar	"
Haymana	Fahri Baldağ	Belediye Reisi	"
Kalecik	Ahmet İlhani Sarıoğlu	Avukat	"
Keskin	Refet Kandemir	Maarif Memuru	"
× Kırıkkale	Mustafa Keskin	Çiftçi	Yeniden
Kızılcahamam	Sadi Dinçer	Tüccar	İpkaen
Merkez	Sait Tartan	Avukat	"
Nallıhan	Kemal Günel	Dava Vekili	"
× Polatlı	Fehmi Atilla	Ziraat Bankası Müdürü	Yeniden
Ş.Koçhisar	Zihni Işık	Tüccar	İpkaen

353

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Genel Sekreterliği
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
Ankara İli

<u>İlçe</u>	<u>Üye sayısı</u>	<u>Kongreye Katılanlar</u>	<u>Ocak Sayısı</u>
Çankaya	4.837	1.421	48
Merkez	13.887	4.270	102
Ayaş	5.384	1.962	45
Bala	4.050	2.441	43
Beypazarı	4.295	1.761	64
Çubuk	4.013	2.202	90
Kalecik	4.446	996	96
Keskin	6.127	5.218	84
Kırıkkale	8.320	5.947	80
Kızılcahamam	10.744	6.195	57
Haymana	3.370	2.604	66
Nallıhan	5.602	2.140	31
Polatlı	2.445	1.389	71
Ş.Koçhisar	1.516	1.291	54
Yekûn :	79.053	40.987	931

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

ANKARA

İL İDARE KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı:

T.C. ANKARA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

1949 Yılında yapılan Kongreler neticesinde

Ankara iline bağlı ilçelerin C.H.P. İdare

Kurulu Başkanlıklarına seçilenler:

İlce İdare Kurulu Başkanlıklarına seçilenlerin				
İlçelerin Adı	Ön ve Soyadı	Mesleği	Başkanlığa İpkaen veya Yeni seçil- diği	Parti Başkanlı- ğında başka uh- desinde bulunan görevler
Ayaş	Niyazi Davaroğlu	Tüccar	İpkaen	
Bala	EHseyin K.İmirsali- oğlu	Çiftçi	İpkaen	İl Genel M.Ü. ve T.H.K.Başkanı
Beypazarı	Şükrü Tulunoğlu	Tüccar	İpkaen	İl Genel M.Ü.
Çankaya	Huzaffer Gürsoy	Esnacı	İpkaen	Belediye M.Ü.
Çubuk	Zekeriya Tüzün	Tüccar	Yeniden	İl genel M.Ü.
Haymana	Ali Hakbilir	Manifaturacı	İpkaen	
Kalecik	Mehmet Martlı	Çiftçi	Yeniden	İl Genel M.Ü.
Keskin	Ahmet Ökmen	Tüccar	İpkaen	
Kırıkkale	Mustafa Keskin	Çiftçi	İpkaen	İl Genel M.Ü.
Merkez İlçe	Namık Ambarcıoğlu	Matbaacı	İpkaen	Belediye M.Ü.
Nallıhan	Kemal Günel	Dava Vekili	İpkaen	Belediye M.Ü.
Polatlı	Hakkı Mumcuoğlu	Tüccar	İpkaen	Belediye M.Ü.
Şereflikoçhisar	Ömer Ayanlar	Belediye Başı- kanı	İpkaen	

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

80

keremkale
Devlet Arşivi Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

Sayı: 30
Tarih: 10-3-1950
Kulaksız köyü
4-2-950

Varın millet ve kilimiz
VII
C. 9.2.950 gün ve 2/3126 Sayılı emre
Fahri bük
G.H.P. ARŞIVI
-9. III-1950
109214
EKİ

660

1- halk odamız binamız tepenlerin ve ihtiyaca şimdi-
lik kâfidir.

2- radyamız yoktu. ve sorularına gereken cevaplar
verilmiş olduğunu.

3- Sandalye ve masamız pek az miktardadır
ve aynı zamanda kâhnedir.
bunun için (yirmi) adet Sandalye ile (beş)
adet masanın bir an evvel verilmesine.

4- halk oda Salenuna konulmak için bir adet
(300) mamluk lüks lantasinin verilmesine.

5- halk odamız için bir adet altı ok bayrak
ile (300) adet kâzet (500) adet krmlik süzdaminin verilmesi.

6- bir adet şeyeza defteri ile bir adet gelir gider
ile karar defteri ve miktarı kafi kırtasayının verilmesine.

7- halen ilçe merkezinin uzak olması ve
telefon şebekesinin buçakta mevcut olmasından mümkün
ise telefon makinesile İalim verilmesi.

yokanda arz edilen dileklerimizden yerine getiril-
mesini arz ve rica eder bil vesile Saygı ve hürmetlerimizle.

Sonari:

Barış
8.3.950

Kulaksız köyü başk. oda başkanı
İsmail Mehmet
25

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

GENEL SEKRETERLİK

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
-6- CUMHURİYET ARŞİVİKeskin İlçesi devamı

Adı, soyadı	yoklamaya katılma bakımından parti- deki görevi	Üzerindeki parti adına olan diğer görevleri
145- Rıza Evrensel		Belediye enmümen üyesi
146-Etem Silsüpur		İl Genel Meclis üyesi
147-İshak Niğdelioğlu		" " " "

Kırık

Kırıkale İlçesi:

Adı, soyadı	yoklamaya katılma bakımından parti- deki görevi	Üzerindeki parti adına olan diğer görevleri
148-Mustafa Keskin	C.H.P. İl İdare K.Başkanı	İl genel meclis üyesi
149- Ali Akyörek	" " " " üyesi	belediye başkanı
150-Celâl Hıçyılmaz	" " " " "	
151-Dr. Yusuf Ziya Ceran	" " " " "	
152- Hüseyin Özgürel	" " " " "	
153- Reşat Kandemir	" " " " "	
154-Ömer Arı	" " " " "	
155-Dursun Böke	" " " " "	
156-Mahir Kutay	" " " " "	
157-Mithat Hıçyılmaz	" merkez buca başkanı	
158-Mehmet Saygılı	" Oba " "	
159-Derviş Canarslan	" Kulaksız " "	
160-Arslan Delice	" Delice " "	İl Genel Meclisi üyesi
161-Mustafa Doğanay	" Bahçili " "	
162-Cuma Beştepe	" aVşar " "	
163-İhsan Çetin		belediye enmümen üyesi
164-Cemal Eşer		" " "
165-Mehmet Erbil		İl Genel Meclis üyesi
166-Tayyar Pehlivanlı		" " "

Kızılcahamam İlçesi:

Adı, Soyadı,	yoklamaya katılma bakımından partide- ki görevi	Üzerindeki parti adına olan diğer görevleri
167-Hüseyin Koçak	C.H.P. İlçe idare K.Başkanı	
168-Durmuş Durhan	" " " " üyesi	
169-İbrahim Öztürk	" " " " "	belediye enmümen üyesi
170- Etem Sonel	" " " " "	
171-Yahya Savaşçı	" " " " "	
172- Celâl Demircin	" " " " "	

Mazbata

Nisan ayı içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde mazakereye konacak seçim kanunu tasarruflarının en ruhlu noktası olan (gizli oy, açık tasnif) esasına göre Mayıs 948 ayı içinde yapılacağı söylenen kısmı seçimde Ankaradan da bir millet vekili seçileceğine göre, Cumhuriyet halk partimiz adayının muhalif partiye karşı ittifaka yakın bir ekseriyetle kazanması öz arzudur.

İkinci cihet ise : Bugünkü iktisadiyadımızın gelişmesi Milli refahın temini, istihsalın artırılmasına ve Milli sanayimizin inkişafına bağlı olan bu refah ve inkişafı Türk işçilerinin gayretleriyle elde edilecektir. Çünkü: Halen Büyük Millet Meclisimizde Türk işçilerini yakinen tanıyan ve hallerini bilen ve işçilerimiz içerisinde yetişmiş işçi konusuna hakkıyla vakıf ameli bilgisi ve tecrübe sahibi Millet Vekillerimiz yok gibidir.

Bu mülâhaza ile: Eklî bir kâğıt üzerinde imzaları yazılı vizler 525 kadar vatan perver Türk işçileri Büyük Millet Meclisimizde, yukarıda yazılı vasıfları taşıyan bir millet Vekilimizin bulunması hususuna kani olarak saalen Ankaralı olup 1310 senesinde İstanbul'a giderek askeri sanat okuluna girmiş 1910 senesinde kurup fabrikasına 1913 de Gümüş Viyanada sayısız fabrikalarında 1917 den 1919 senesine kadar işpandov top fabrikalarında 1926 Skoda top fabrikasında sıtaçiyer ihtisası ve mübayaas memurluklarında bulunduktan sonra İstanbul'a dönmüş ve İstanbul'un işgali dolayısıyla 1920 senesinde altı arkadaşıyla firar ederek Ankaraya gelmiş ve bir hafta sonra Eskişehir'e giderek şimendifer fabrikasının bir köşesinde bâfiil imalâtı Harbiye fabrikalarını kuran ve Milli mücadelede iştirak eden ve bu günkü askeri fabrikaların inkişafına ve işçilerin çoğalmasına fevkalâde yararlılığı görülen ve bugüne kadar Millet ve memleket hakkında fedayi nefs eden bir feragatle çalışmakta bulunan Cumhuriyet halk partimizin istasyon ve turan ocakları Başkanlığına fevzi paşa mahallesinde halk dağıtma reisliğini ve aynı mahallenin muhtarlığını büyük bir dirayetle ifa ederek herkesin teveccühünü kazanan ve partimizin faal üyesi seki Samsun Millet Vekili halen Ankarada askeri silah fabrikası (kontrol bürosu şefi) ve kıymetli baş ustamız Ali Tunalı'nın Cumhuriyet halk partisi adayı olarak seçilmesi için aday listesine ihtimalini dileriz. Seçim kabiliyeti normalden üstün olup askeri fabrikalar Ankara ili ve K.Kale kazasındaki mensubunun tamamı ve diğer kazalarımızın ekserilerinin oylarının seve seve kendisine vereceklerinden emin olmakla beraber her adaydan fazla oylara muvafık olacağını takdir ederiz.

Yedinci parti Kurultayımızın mukadderatı ve parti tüzüğüimizin hükümleri dairesinde Ankara ili parti teşkilatınca bu cihetlerin görüşünde tutularak tetkiki için iş bu mazbatamızın imzalı asıl nüshası Cumhuriyet halk partisi Genel Sekreterliğine bir nüshasında Cumhuriyet halk partisi Ankara ili idare kurulu Başkanlığına arz vetahtim kılınmıştır.

490	01			360	1512	11
-----	----	--	--	-----	------	----

51

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

ANKARA

Vilâyet İdare Heyeti Başkanlığı

Sayı:

-B-

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C.H.P. Vilâyet Kongresi Yüksek Reisliğine

Heyeti umumiyenin kabulüne iktiran eden karara göre aşağıda isimleri yazılı Delege arkadaşların Bütçe Encümenine işari reyile seçilmelerini arz ve teklif eyleriz. 12.12.42

■.Bağar ve(İC) arkadaşı

Bütçe Encümeni:

Rıfki Evren(Beypazarı); Sadı Batu(Çankaya); Necip Ayağlı(Kızılcasahamam); Dr.Abdullah Bilgen(Polatlı); Fazıl Konkut(Nallıhan); Talât Osmanoglu(Keskin); Ragıp Tüzün(Çankaya)

Reis- Bu arkadaşlar da Bütçe Encümenine tavsiye ediliyor. Birer birer reyinize arzedeceğim.

Rıfki Evren(Beypazarı) Kabul edenler....Kabul edilmiştir.

Sadı Batu(Çankaya) kabul edenler.....Kabul edilmiştir.

Necip Ayağlı(Kızılcasahamam) Kabul edenler...Kabul edilmiştir.

Dr.Abdullah Bilgen(Polatlı)Kabul edenler...Kabul edilmiştir.

Fazıl Konkut(Nallıhan) Kabul edenler...Kabul edilmiştir.

Talât Osmanoglu(Keskin) kabul edenler....Kabul edilmiştir.

Ragıp Tüzün(Çankaya)kabul edenler...Kabul edilmiştir.

Bütçe Encümeni de bu arkadaşlardan tereküküp etti.

C.H.P.Vilâyet Kongresi Yüksek Reisliğine

Heyeti umumiyenin kabulüne iktiran eden karara göre aşağıda adları yazılı Delege arkadaşların hesapları tetkik Encümenine işari reyile seçilmelerini arz ve teklif ederiz. 12.12.942

X.Günel(İC) arkadaşı

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET

— 7 —

Keskin kazası :

Bay Mustafa BAŞAR
„ Nuri APAYDIN
„ Refet KANDEMİR
„ Mahmut TAŞCI
„ Ali EKİNCİ
„ Bahri BOSTANCI
„ İsak ALTINTAŞ
„ Raif ONGUR

Kırıkkale kazası :

Bay Mustafa KESKİN
„ İbrahim Kemal ORAN
„ Mahir KUTAY
„ Ali AKYÜREK
„ Mehmet ERBİL
„ Mehmet ATASAY

Kızılcahamam kazası :

Bay Sadi DİNCER
„ Mehmet Ali TAMAY
„ Halis KOÇAK
„ Tahir BARLAS
„ Hüseyin KOÇAK
„ Neşet SOYDAN
„ İbrahim ÖZTÜRK
„ Bahri FIDAN
„ Mustafa YEŞİL
„ Durmuş DURMAN

Merkez kazası :

Bay Sait TARTAN
„ Mukbil SEZGİNER
„ Rifat ÇULHA
„ Kemal GÖKTAN

Bay Zekeriya ÇALDAĞ

- * Hüseyin DOĞAN
- * Osman ÇİFTÇİ

KALECİK İLCEİ :

- * Salih HOŞAFÇI
- * Ahmet MUMYAKMAZ
- * Ali GÜLAÇTI
- * İbrahim KARABUDAK
- * İlhami SARICIOĞLU
- * Fehmi KÖSE
- * Hasan ATALAY

KESKİN İLCEİ :

- * Naki Cevat AKKERMEN
- * Celâl MARAL
- * Ziya YÖRÜK
- Bn. Belkıs BAYKAN
- Bay Mustafa BAŞER
- * İshak NİĞDELIOĞLU
- * Refet KANDEMİR

KIRIKKALE İLCEİ :

- * Mustafa KESKİN
- * Ali AKYÜREK
- * Osman YILDIRIM
- * Mehmet ERBİL
- * Dursun BÖKE
- * Mehmet SAYGILI
- * Ahmet GÜMÜŞ
- * Arslan DELİCE
- * Mithat HİÇYILMAZ
- * Abdurrezak DELİCE
- * Sadık AYTAÇ
- * Reşat KANDEMİR
- * Ömer ARI

KIZILCAHAMAM İLCEİ :

Bay Naşit Hakkı ULUĞ

- * Halis KOÇAK
- * Sadi DİNÇER
- * Hilmi KAYA
- * Hüseyin KOÇAK
- * İbrahim ÖZTÜRK
- * Mustafa YEŞİL
- * Bahri FIDAN
- * Selâhattin ŞAHİN
- * Mehmet ÖZDEMİR

MERKEZ İLCEİ :

- * Namık ANBARCIOĞLU
- * Kemal ATAKAY
- * Mukbil SEZGİNER
- * Hamit ZEREGİLIOĞLU
- * İlhami AYTAÇ
- * Ali KARADOĞAN
- * Halil TÜRK
- * Faik ATABEK
- * Fuat BÖKREKÇİ
- * Mazhar SÜMER
- * Osman ÖNTÜRK
- * Tahsin BAŞAR
- * Kenan GÜRAN
- * Eyüp ERGUN
- * Hidayet KARACAOĞLU
- * Aziz BARIKAN
- * Celâl UZEL
- * Nurettin CANCA
- * Mustafa SALTİK
- * Zeki KUPŞI

NALLIHAN İLCEİ :

- * Dr. Ahmet Hâmit SELGİL
- * Cevdet EREN
- * Kemal GÜNAL

komisyonumuzun tam kanaatini kaydederken başkentimizin büyük davalarından biri olan kaçak evler ve derme çatma mahalleler işini katı bir sonuçla bağlamak için hükümetin, Valilik ve Belediyemizin almakta oldukları müsterek kararları ve tedbirleri överek işaret etmeği de faydalı görmekteyiz.

Türkiye'nin en mânalı şehri Ankara'nın bedii güzelliğini koruyacak bu tedbirlerin şehrin menfaati kadar hemşehrilerimizin de menfaatleri korunmak suretiyle ve titiz bir dikkat ve ilgi ile en muvafık şekilde hal yoluna girmiş bulunmasının kongremizin toplanma günlerine rastlamasını da mesut ve hayırlı bir hadise sayarız.

Dilek Komisyonu Başkanı	Sözcü	Kâtip	Uye
Mecdi S. Sayman (Çankaya)	Mustafa Başer (Keskın)	Sükrü Talimoğlu (Beypazare)	Hüseyin İmirza- hoğlu (Balı)
Uye	Uye	Uye	
Hüseyin Öker (Çubuk)	Mustafa Keskın (Kırskale)	Sevki Karakaya (Ayaş)	

Dilek Komisyonunda delegeler tarafından serdedilen ve komisyonca diğerlerine ilâve olarak kabul edilen dilekler

Ayaş İlcesi :

- İlçe merkezinde bir orta okul açılması.
- 1302 den 1324 yıllarına kadar yapılan tapu kayıtları yoklamaları muteber tutulmadığından arazi satışları ve intikal muameleleri yapılamamaktadır. Bu kayıtların muteber sayılarak arazi sahiplerinin gayrimenkullerinden istifadelerinin sağlanması.

Balı İlcesi :

- İlçede bir cezaevi yaptırılması.

Beypazarı İlcesi :

- 1302 den 1324 yıllarına kadar yapılan tapu kayıtları yoklamaları muteber tutulmadığından arazi satışları ve intikal muameleleri yapılamamaktadır. Bu kayıtların muteber sayılarak arazi sahiplerinin gayrimenkullerinden istifadelerinin sağlanması.

- Kazanç Kanununun nüfusu on bin den eksik olan mahallerde imalatçı ve toptancılar hakkındaki hükümlerinin küçük esnaf ve perakendecilere tathik şekli kanunun ruh ve maksadına aykırıdır. Islahı.

Çankaya İlcesi :

- Gölbaşı köylerinde askeri birliklerin topçu atışlarına devam edeceleri öğrenilmiştir. Köylerimizin can ve mal zararını mucip olan bu halin önlenmesi.

III-

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

ANKARA

İL İDARE KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı: ...

(3)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET HALK PARTİSİKırıkkale İlçesi:

- I32- Mustafa Keskin
I33- Ali Akyürek
I34- Celal Hıçyılmaz
I35- Ömer Arı
I36- Arslan Delice
I37- Duran Akdoğan
I38- Cemal Esmer
I39- Hüseyin Uzgürel
I40- Mavlüt Hıçyılmaz
I41- Rifat Özer
I42- Mithat Hıçyılmaz
I43- Reşat Kandemir
I44- Dursun Büke
I45- Mustafa Walu
I46- Halim Altunok
I47- Nulusi Akdoğan
I48- Derviş Canarsalan
I49- Yusuf Kazan

Merkez İlçesi:

- I50- Namık Anbarcıoğlu
I51- Kemal Atakay
I52- Dr. Abdulkadir Dirim
I53- Muslihittin Tunca
I54- Aziz Barikan
I55- Dr. Hüseyin Ertugrul Etil
I56- Mehmet Çetinkaya
I57- Faik Aşabey
I58- Ömer Yıldırım
I59- Hidayet Karaca
I60- Şükrü Aksoy
I61- Selahattin Kahyaoglu
I62- Salih Köklü
I63- Rifat Çulha
I64- Nurettin Canan
I65- İsmail Hakkı Musluoglu
I66- Hacı Sıtkı
I67- Nafiz Aytun

Merkez İlçesi Devanı:

- I68- Celal Uzel
I69- Halil Buyuran
I70- Mehmet Turan
I71- İhsan Silkin
I72- Adil Çalıışkan
I73- Zeki Kuppi

Kallıhan İlçesi:

- I74- Kemal Günel
I75- Cevdet Eren
I76- Mehmet Şeker
I77- Galip Gürkan
I78- Fettah Sevim
I79- Ahmet Akin
I80- Bilal Yüksel
I81- Memduh Yüksel
I82- Durmuş Özmen
I83- Baki Eryücel
I84- Mehmet Kıvan
I85- Seft Ali Sevim

Polatlı İlçesi:

- I86- Hakkı Mumcuoglu
I87- Muhain Gürgen
I88- Muhterem Evinay
I89- Galip Tekeli
I90- Hasan Çevik
I91- Ali Özcan
I92- Ahmet Koçak
I93- Hacı Gökçe
I94- Mustafa Uzunur
I95- Hasan Üzal

Sereflikoçhisar İlçesi:

- I96- Mehmet Caner
I97- Rıza Sümer
I98- Hikmet Güven
I99- Abdurrahim Kacar
200- Recai Tüzmen

257

- 141 — Rifat Özer
 142 — Mithat Hıçılmaz
 143 — Mahir Güney
 144 — Dursun Böke
 145 — Mustafa Uslu
 146 — Halim Altunok
 147 — Halim Coşgun
 148 — Derviş Çanarslan
 149 — Yusuf Kazan

Merkez İlçesi :

- 150 — Namık Anbarcıoğlu
 151 — Kemal Atakay
 152 — Dr. Abdülkadir Dirim
 153 — Muslihiddin Tunca
 154 — Aziz Barıkan
 155 — Dr. Ertuğrul Eti
 156 — Mehmet Çetinkaya
 157 — Faik Atabey
 158 — Ömer Yıldırım
 159 — Hidayet Karaca
 160 — Şükrü Aksoy
 161 — Salâhaddin Kâhyaoğlu
 162 — Salih Köklü
 163 — Rifat Çulha
 164 — Nurettin Canca
 165 — İsmail Hakkı Musluoğlu
 166 — Hacı Sıtkı
 167 — Nafiz Aytun
 168 — Celâl Uzel
 169 — Halil Buyuran
 170 — Mehmet Turan
 171 — İhsan Silkin
 172 — Adil Çalıkan
 173 — Zeki Kupçi

Nalihan İlçesi :

- 174 — Kemal Günel
 175 — Cevdet Eren
 176 — Mehmet Şeker

- 177 — Galip Gürkan
 178 — Fettah Sevim
 179 — Ahmet Akın
 180 — Bülâl Yüksel
 181 — Memduh Yüksel
 182 — Durmuş Özmen
 183 — Baki Eryücel
 184 — Mehmet Kıvanç
 185 — Seit Ali Sevim

Polatlı İlçesi :

- 186 — Hakkı Mumcuoğlu
 187 — Muhsin Gürkan
 188 — Muhterem Evınay
 189 — Galip Tekeli
 190 — Hasan Çevik
 191 — Ali Özcan
 192 — Ahmet Koçak
 193 — Hacı Gökçe
 194 — Mustafa Uzunur
 195 — Hasan Özalp

Şereflikoçhisar İlçesi :

- 196 — Ömer Ayanlar
 197 — Rıza Sümer
 198 — Hikmet Güven
 199 — Abdürrahim Kacar
 200 — Cevdet Yılmaz
 201 — Nail Işık
 202 — Ali Naci Yurdanur
 203 — Hasan Ekici
 204 — Talip Gözkayası
 205 — Faik Perktay
 206 — Muharrem Göktay
 207 — Mahmut Yeşilöz
 208 — Ali Erdem
 209 — Tevfik Yılmaz
 210 — Şükrü Özdemir
 211 — Abdurrahman Danişkan

KAYNAKÇA

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA).

Resmi Gazete, 8 Ağustos 1944 Salı, Sayı: 5777.

AHMAD, Feroz, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, 7. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2008.

ATAY, Falih Rıfkı, **Çankaya, Atatürk'ün Doğumundan Ölümüne Kadar**, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1969.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Tek Adam Mustafa Kemal**, Cilt 3, 3. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969.

BEZCİ, Bünyamin, “Cumhuriyet Halk Partisi”, **İttihat ve Terakki'den Günümüze Siyasal Partiler**, Editör: Turgay UZUN, Orion Kitabevi, Ankara, 2010, s. 127-162.

BURÇAK, Rıfkı Salim, **Türkiye'de Demokrasiye Geçiş (1945 – 1950)**, Olgaç Yayınevi, Ankara, 1979.

Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi 1931, TBMM Matbaası, Ankara, 1931.

Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü 1938, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1938.

DURSUN, Tuncay, “**Tek Parti Dönemindeki Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayları**”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002.

HANİOĞLU, Şükrü, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Zihniyet, Siyaset ve Tarih**, Bağlam Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2006.

KABASAKAL, Mehmet, **Türkiye'de Siyasal Parti örgütlenmesi (1908 – 1960)**, Tekin Yayınevi, 1. Basım, İstanbul, 1991.

KARPAT, Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010.

KİLİ, Suna, **Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1995.

KOÇAK, Cemil, “Siyasal Tarih (1923 – 1950)”, **Türkiye Tarihi 4- Çağdaş Türkiye 1908-1980**, Derleyen: Sina AKŞİN, Cem Yayınları, 5. Basım, İstanbul, 1997, s. 85-173.

KOÇAK, Cemil, **Milli Şef Dönemi (1938-1945)**, Cilt 2, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

LEWIS, Bernard, **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 1996.

ÖZBUDUN, Ergun, **Otoriter Rejimler, Seçimsel Demokrasiler ve Türkiye**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.

PARLA, Taha, **Türkiye’de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları, Kemalist Tek-Parti İdeolojisi ve CHP’nin Altı Oku**, Cilt 3, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

PEHLİVANLI, Hamit, “Kırıkkale Halkevi (1942 – 1951)”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 70, Mart 2008, s. 127-128.

TUNCAY, Suavi, **Parti İçi Demokrasi ve Türkiye**, Gündoğan Yayınları, 2. Basım, İstanbul, 2000.

TUNÇAY, Mete, **Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek-Parti Yönetimi’nin Kurulması (1923-1931)**, Yurt Yayınları, Ankara, 1981.

UZUN, Turgay, “Siyasal Partiler ve Türkiye”, **İttihat ve Terakkiden Günümüze Siyasal Partiler**, Editör: Turgay UZUN, Orion Kitabevi, Ankara, 2010, s. 7-13.

UZUN, Turgay, “Tek Parti Döneminde Siyasal Oluşumlar”, **İttihat ve Terakki’den Günümüze Siyasal Partiler**, Editör: Turgay UZUN, Orion Kitabevi, Ankara, 2010, s. 109-126.

YAYLA, Atilla, **Siyaset Bilimi**, Adres Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2016.

YETKİN, Çetin, **Türkiye’de Tek Parti Yönetimi**, 1. Baskı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1983.

